HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a șasea)

17 decembrie 2009 *

În cauza T-57/01,

Solvay SA, cu sediul în Bruxelles (Belgia), reprezentată de L. Simont, P.-A. Foriers, G. Block, F. Louis și A. Vallery, avocați,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată de domnii P. Oliver și J. Currall, în calitate de agenți, asistați de N. Coutrelis, avocat,

pârâtă,

având ca obiect, cu titlu principal, o cerere de anulare a Deciziei 2003/6/CE a Comisiei din 13 decembrie 2000 privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] (cazul

* Limba de procedură: franceza.

COMP/33.133 – C: Carbonat de sodiu – Solvay) (JO 2003, L 10, p. 10) și, cu titlu subsidiar, o cerere de anulare sau de reducere a amenzii aplicate reclamantei,

TRIBUNALUL (Camera a șasea),

compus din domnii A. W. H. Meij, președinte, V. Vadapalas (raportor) și A. Dittrich, judecători,

grefier: doamna K. Pocheć, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 iunie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

1 Reclamanta, Solvay SA, este o societate de drept belgian care își desfășoară activitatea în sectoarele farmaciei, chimiei, plasticului și prelucrării. Aceasta produce în special carbonat de sodiu.

2 Carbonatul de sodiu este fie prezent în natură, sub forma mineralului numit trona (soda naturală), fie obținut printr-un procedeu chimic (soda sintetică). Soda naturală este obținută prin măcinarea, purificarea și calcinarea tronei. Soda sintetică este rezultată din reacția sării obișnuite și a calcarului prin procedeul amoniacal, „amoniac-sodă", conceput de frații Solvay în 1863.

3 La 7 februarie 1978, reclamanta a încheiat cu trei producători de sticlă belgieni, principalii săi clienți tradiționali în Belgia, contracte privind „toate necesitățile", cu o durată de cinci ani, care conțineau clauze de aliniere a prețurilor.

4 Aceste convenții au determinat inițierea de către un producător american de carbonat de sodiu a unei proceduri judiciare la instanțele belgiene. Prin hotărârea din 20 octombrie 1989, pronunțându-se asupra trimiterii spre rejudecare de la Curtea de Casație, Curtea de Apel din Liège a respins acțiunea formulată de producătorul american.

5 În paralel, Comisia Comunităților Europene a inițiat o procedură în temeiul articolului 81 CE. Prin scrisoarea din 21 octombrie 1980, aceasta a comunicat reclamantei elementele cuprinse în convenții pe care le considera contestabile în lumina dreptului comunitar al concurenței. Comisia a arătat în special că nu putea accepta acorduri de tip „toate necesitățile" sau „procent din toate necesitățile", însă autoriza contracte de tip „tonaj" în măsura în care acestea lasă clientului libertatea de a se aproviziona de la alți producători pentru o parte din necesitățile sale care nu este neglijabilă. Comisia a stabilit durata contractelor de aprovizionare la cel mult doi ani și și-a rezervat aprecierea cu privire la clauza de concurență.

6 La 16 decembrie 1980, reclamanta a transmis Comisiei un proiect de scrisoare destinată direcțiilor naționale, care avea în vedere adoptarea de către acestea a unor contracte de tip „tonaj" în conformitate cu anumite linii directoare care au fost elaborate prin luarea în considerare a observațiilor formulate de Comisie.

7 Prin scrisoarea din 2 februarie 1981, Comisia a comunicat reclamantei că liniile directoare cuprinse în proiectul de scrisoare din 16 decembrie 1980 se conformau solicitărilor sale de modificare a contractelor de aprovizionare cu carbonat de sodiu. Cu toate acestea, Comisia a formulat rezerve cu privire la clauza de concurență, denumită „clauza engleză", și a solicitat modificarea contractelor încheiate cu cei trei producători de sticlă belgieni.

8 În conformitate cu observațiile Comisiei referitoare la clauza de concurență, reclamanta a adaptat proiectul de scrisoare și, la 19 februarie 1981, a adresat o scrisoare diferitelor sale direcții naționale, invitându-le să modifice în conformitate cu observațiile Comisiei contractele privind tonajul încheiate cu industria producătoare de sticlă. Prin scrisoarea din 29 octombrie 1981, reclamanta a informat Comisia cu privire la stadiul avansării negocierilor cu industria producătoare de sticlă pentru a asigura conformitatea contractelor existente cu cerințele dreptului comunitar al concurenței.

9 În aceste împrejurări, Comisia a decis să închidă procedura inițiată în temeiul articolului 81 CE. De asemenea, la 5 februarie 1982, aceasta a publicat un comunicat de presă în care a arătat că, în sectorul carbonatului de sodiu, reclamanta își modificase contractele de aprovizionare pentru a le face compatibile cu dreptul comunitar al concurenței.

10 La momentul faptelor ce fac obiectul prezentului litigiu, reclamanta era prezentă în sectorul carbonatului de sodiu prin intermediul unor unități de comercializare stabilite în nouă țări europene, respectiv Austria, Belgia, Elveția, Franța, Germania, Italia, Portugalia Spania și Țările de Jos. De asemenea, reclamanta deținea unități de producție în Austria, Belgia, Franța, Germania, Italia, Portugalia și Spania.

11 În 1987, capacitatea totală de producție a reclamantei reprezenta aproximativ 4 milioane de tone, iar producția acesteia în Europa era de aproximativ 3,7 milioane de tone.

12 Într-un telefax transmis la 2 noiembrie 1988, care nu este datat și nici semnat, dar care conține antetul reclamantei și care a fost adresat Comisiei, se arată că, în 1988, capacitatea producției mondiale de carbonat de sodiu era de ordinul a 37 de milioane de tone, iar consumul mondial de carbonat de sodiu era de ordinul a 31 de milioane de tone.

13 În 1988, reclamanta deținea, printre altele, 96,9 % din piața austriacă, 82 % din piața belgiană, 76,1 % din piața elvețiană, 54,9 % din piața franceză, 52,5 % din piața germană, 95 % din piața italiană, 14,7 % din piața olandeză, 100 % din piața portugheză și 99,6 % din piața spaniolă.

14 În 1989, consumul de carbonat de sodiu în Comunitatea Europeană era de aproximativ 5,5 milioane de tone, a căror valoare de piață era de aproximativ 900 de milioane de ECU

15 În perioada 1987-1989, în afară de reclamantă, producătorii comunitari erau societățile Imperial Chemical Industries (denumită în continuare „ICI"), Rhône-Poulenc, AKZO, Matthes & Weber, precum și societatea Chemische Fabrik Kalk (denumită în continuare „CFK"), filială a Kali & Salz, aparținând grupului BASF.

16 Clienții reclamantei erau întreprinderi din sectoarele sticlei, chimiei și metalurgiei. La momentul faptelor în litigiu, clientul cel mai important al acesteia era Saint-Gobain SA și celelalte societăți din același grup (denumit în continuare „grupul Saint-Gobain"), nu numai în privința carbonatului de sodiu, ci și în privința tuturor activităților reclamantei. Grupul menționat deținea filiale în diferite state din Europa de Vest, care se aprovizionau cu carbonat de sodiu de la direcțiile naționale ale reclamantei.

17 În 1988, importurile originare din Europa de Est, cărora li se aplicau taxe antidumping la intrarea în Comunitate, reprezentau, printre altele, 2 % din piața austriacă, 2,1 % din piața belgiană, 1,4 % din piața franceză, 8,1 % din piața germană și 3 % din piața italiană.

18 Importurilor originare din Statele Unite li se aplicau deopotrivă taxe antidumping, însă anumite importuri se realizau în regimul perfecționării active. În 1988, importurile de sodă americană reprezentau 2,4 % din piața belgiană, 0,9 % din piața franceză, 3 % din piața olandeză și nu acopereau piața germană.

19 La 5 aprilie 1989, Comisia a adoptat o decizie referitoare la o investigație ce urma a fi efectuată la AKZO, CFK, ICI, Matthes & Weber, Rhône-Poulenc și Solvay în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului (cazul IV/33.133) (denumită în continuare „decizia de investigare"), care conținea în special următoarele considerații:

„[Considerând că] informațiile obținute de Comisie evidențiază faptul că piața carbonatului de sodiu dens în [Comunitate] este strict divizată în funcție de frontierele naționale, fiecare producător limitându-și în principiu vânzările în Comunitate la piața sa «locală», și anume la statul membru sau la statele membre în care sunt situate propriile centre de producție;

[c]ă Solvay, care deține șapte fabrici stabilite în [Comunitate], este singurul producător care efectuează livrări în majoritatea statelor membre, însă nu efectuează nicio livrare în Regatul Unit și nici în Republica Irlanda, care sunt teritorii rezervate ICI;

[c]ă, aparent, ICI nu efectuează livrări în [Comunitate] în afara pieței sale locale, reprezentată de Regatul Unit și de Irlanda, iar ceilalți producători se pare că își limitează deopotrivă livrările la piețele lor naționale tradiționale;

[c]ă, potrivit informațiilor deținute de Comisie, există baremuri de preț diferite pentru fiecare stat membru, însă cumpărătorii se aprovizionează numai de la producătorul național, producătorii nedorind să efectueze vânzări pe piețele naționale ale altor producători;

[c]ă, în plus, în statele membre în care există mai mulți producători, aceștia ar aplica baremuri de preț identice și ar practica majorări de preț aproape concomitente și uniforme;

[c]ă este necesar să se stabilească dacă rigiditatea aparentă a pieței în [Comunitate] și lipsa aparentă a concurenței [sunt] rezultatul unor înțelegeri sau al unor practici concertate între producători, în sensul articolului [81 CE];

[c]ă, în plus, este necesar să se stabilească dacă unele acorduri ce pot intra în domeniul articolului [81 CE] vizează și carbonatul de sodiu ușor, de asemenea fabricat de cei șase producători;

[c]ă orice înțelegere sau practică concertată care include împărțirea piețelor naționale și/sau acțiunea concertată asupra prețurilor ar putea constitui încălcări grave ale articolului [81 CE] și că însăși natura lor lasă să se întrevadă că acestea sunt puse în aplicare potrivit unor modalități extrem de secrete;

[c]ă, pentru a permite Comisiei să ia cunoștință de toate elementele de fapt privind eventualele acorduri sau practici concertate, precum și de identitatea părților în cauză, se impune o decizie care să oblige întreprinderile să se supună unei investigații în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17 […]"

20 Ca urmare a acestor considerații, articolul 1 din decizia de investigare prevede că reclamanta și filialele sale germană și spaniolă aveau „obligația de a se supune unei investigații cu privire la […] participarea lor eventuală la înțelegeri și/sau la practici concertate contrare articolului [81 CE] având ca efect o împărțire a piețelor naționale și o acțiune concertată asupra prețurilor carbonatului de sodiu [și ca obiect] punerea în aplicare a unor aranjamente de cumpărare exclusive cu cumpărători, care ar putea restrânge sau elimina concurența și ar putea consolida rigiditatea pieței carbonatului de sodiu în [Comunitate]".

21 În temeiul deciziei de investigare, Comisia a efectuat investigații la diferiți producători de carbonat de sodiu stabiliți în Comunitate. Aceasta a reținut diverse documente în incintele întreprinderilor în cauză.

22 La 21 iunie 1989, Comisia a adresat reclamantei o solicitare de informații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), în versiunea aplicabilă la momentul faptelor, apoi, la 8 iulie 1989, Comisia a adresat o solicitare de informații filialei germane a reclamantei, ambele solicitări de informații vizând atât articolul 81 CE, cât și articolul 82 CE.

23 La 19 februarie 1990, în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17, Comisia a decis să deschidă din oficiu o procedură împotriva reclamantei, a ICI și a CFK.

24 La 13 martie 1990, Comisia a adresat reclamantei, ICI și CFK o comunicare privind obiecțiunile. Fiecare societate a primit doar partea sau părțile din comunicarea privind obiecțiunile referitoare la încălcările care o priveau, la care au fost anexate elementele de probă incriminatorii aferente.

25 Comisia a constituit un singur dosar pentru toate încălcările avute în vedere de comunicarea privind obiecțiunile.

26 În ceea ce privește prezenta cauză, în titlul IV, „Solvay", din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a concluzionat că reclamanta abuzase de poziția dominantă pe care o deținea pe piața carbonatului de sodiu în Europa de Vest continentală.

27 La 28 mai 1990, reclamanta și-a prezentat observațiile scrise ca răspuns la obiecțiunile reținute de Comisie.

28 La 19 decembrie 1990, Comisia a adoptat Decizia 91/299/CEE privind o procedură de aplicare a articolului [82 CE] (IV/33.133 – C: Carbonat de sodiu – Solvay) (JO 1991, L 152, p. 21). În această decizie, notificată reclamantei prin scrisoarea din 1 martie 1991, Comisia a constatat că „[reclamanta a încălcat] dispozițiile articolului [82 CE], cu aproximație din 1983 [și] până în prezent, printr-un comportament care a urmărit excluderea sau limitarea foarte accentuată a concurenței și care a constat în […] încheie[rea] cu clienții a unor acorduri prin care îi obligă să se aprovizioneze [de la reclamantă] pentru totalitatea sau pentru o foarte mare parte din necesitățile lor de sodă pe o perioadă nedeterminată sau excesiv de lungă[,] acorda[rea] de reduceri substanțiale și de alte stimulente financiare în raport cu un tonaj marginal care depășește tonajul contractual de bază al clientului, astfel încât să asigure aprovizionarea acestuia [de la reclamantă] pentru totalitatea sau pentru cea mai mare parte a necesităților sale [și] condiționa[rea] acordării reducerilor de acordul clientului de a se aproviziona [de la reclamantă] pentru totalitatea necesităților sale".

29 Potrivit articolului 3 din Decizia 91/299, „pentru încălcarea […] constatată se aplică [reclamantei] o amendă de 20 de milioane de ECU”.

30 În aceeași zi, Comisia a adoptat și Decizia 91/297/CEE privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/33.133 – A: Carbonat de sodiu – Solvay, ICI) (JO 1991, L 152, p. 1), în care a constatat că „[reclamanta] și ICI [au încălcat] dispozițiile articolului [81 CE] prin participarea, de la 1 ianuarie 1973 [și] cel puțin până la inițierea prezentei proceduri, la o practică concertată prin care și-au limitat vânzările de sodă în Comunitate la fiecare dintre piețele lor interne, și anume, în privința [reclamantei], Europa de Vest continentală și, în privința ICI, Regatul Unit și Irlanda”. Atât reclamanta, cât și ICI au fost obligate la plata unei amenzi de 7 milioane de ECU.

31 Pe de altă parte, în aceeași zi, Comisia a adoptat Decizia 91/298/CEE privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/33.133 – B: Carbonat de sodiu – Solvay, CFK) (JO 1991, L 152, p. 16), în care a constatat că „[reclamanta] și CFK [au încălcat] dispozițiile articolului [81 CE] prin participarea, cu aproximație din 1987 [și] până în prezent, la un acord de împărțire a pieței prin care [reclamanta] garanta CFK un tonaj anual minim de vânzări de sodă în Germania, calculat prin raportare la vânzările realizate de CFK în 1986, și despăgubea CFK pentru orice deficit, prin cumpărarea tonajelor necesare pentru a-și aduce vânzările la minimul garantat”. Reclamanta și CFK au fost obligate la plata unei amenzi de 3 milioane de ECU și, respectiv, de 1 milion de ECU.

32 În plus, în aceeași zi, Comisia a adoptat Decizia 91/300/CEE privind o procedură de aplicare a articolului [82 CE] (IV/33.133 – D: Carbonat de sodiu – ICI) (JO 1991, L 152, p. 40), în care a constatat că „ICI [a încălcat] dispozițiile articolului [82 CE], cu aproximație din 1983 [și] până în prezent, printr-un comportament care a urmărit excluderea sau limitarea foarte accentuată a concurenței și care a constat în […] acorda[rea] de reduceri substanțiale și de alte stimulente financiare în raport cu un tonaj marginal, astfel încât să asigure aprovizionarea clientului [de la] ICI pentru totalitatea sau pentru cea mai mare parte a necesităților sale[,] asigura[rea] acordului clienților de a se aproviziona [de la] ICI pentru a acoperi totalitatea sau cvasitotalitatea necesităților acestora sau de a-și restrânge achizițiile de la concurenți la o cantitate determinată [și], cel puțin într-un caz, condiționa[rea] acordării reducerilor și a altor

avantaje financiare de acordul clientului de a se aproviziona [de la] ICI pentru totalitatea necesităților sale". ICI a fost obligată să plătească o amendă de 10 milioane de ECU.

33 La 2 mai 1991, reclamanta a introdus o acțiune la Tribunal, având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 91/299. În aceeași zi, reclamanta a solicitat anularea și a Deciziilor 91/297 și 91/298. La 14 mai 1991, ICI a solicitat anularea Deciziilor 91/297 și 91/300.

34 Prin Hotărârea din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia (T-32/91, Rec., p. II-1825, denumită în continuare „Hotărârea Solvay III"), Tribunalul a anulat Decizia 91/299 pentru motivul că autentificarea deciziei respective fusese efectuată după notificarea acesteia, ceea ce constituia o încălcare a unei norme fundamentale de procedură în sensul articolului 230 CE.

35 În aceeași zi, Tribunalul a anulat atât Decizia 91/298, în măsura în care o privește pe reclamantă (Hotărârea Solvay/Comisia, T-31/91, nepublicată în Repertoriu, denumită în continuare „Hotărârea Solvay II"), cât și Decizia 91/300 (Hotărârea ICI/Comisia, T-37/91, Rec., p. II-1901, denumită în continuare „Hotărârea ICI II") ca urmare a autentificării nelegale a deciziilor atacate. Pe de altă parte, Tribunalul a anulat Decizia 91/297 (Hotărârea Solvay/Comisia, T-30/91, Rec., p. II-1775, denumită în continuare „Hotărârea Solvay I", și Hotărârea ICI/Comisia, T-36/91, Rec., p. II-1847, denumită în continuare „Hotărârea ICI I") pentru încălcarea dreptului de acces la dosar, în măsura în care această decizie privește reclamantele din cele două cauze.

36 Prin cererile introductive depuse la grefa Curții la 30 august 1995, Comisia a formulat recursuri împotriva Hotărârii Solvay II, punctul 35 de mai sus, a Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus, și a Hotărârii ICI II, punctul 35 de mai sus.

37 Prin Hotărârile din 6 aprilie 2000, Comisia/ICI (C-286/95 P, Rec., p. I-2341) și Comisia/Solvay (C-287/95 P și C-288/95 P, Rec., p. I-2391), Curtea a respins recursurile

formulate împotriva Hotărârii ICI II, punctul 35 de mai sus, a Hotărârii Solvay II, punctul 35 de mai sus, și a Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus.

38 Marți, 12 decembrie 2000, o agenție de presă a publicat un comunicat de presă cu următorul cuprins:

„Comisia Europeană va aplica miercuri o amendă societăților din industria chimică Solvay SA și Imperial Chemical Industries plc […] pentru încălcarea dreptului concurenței al Uniunii Europene, a declarat marți un purtător de cuvânt.

Amenzile pentru pretinsul abuz de poziție dominantă pe piața carbonatului de sodiu au fost aplicate inițial acum zece ani, însă acestea au fost anulate de cea mai înaltă Curte europeană pentru motive de procedură.

Comisia va adopta din nou aceeași decizie miercuri, însă într-o formă corectă, a declarat purtătorul de cuvânt.

Societățile nu au contestat niciodată fondul deciziei. Vom adopta din nou aceeași decizie, a declarat acesta."

39 La 13 decembrie 2000, Comisia a adoptat Decizia 2003/6/CE privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] (COMP/33.133 – C: Carbonat de sodiu – Solvay) (JO 2003, L 10, p. 10, denumită în continuare „decizia atacată").

40 În aceeași zi, Comisia a adoptat atât Decizia 2003/5/CE privind o procedură de aplicare a articolului [81] CE (COMP/33.133 – B: Carbonat de sodiu – Solvay, CFK) (JO 2003, L 10, p. 1), cât și Decizia 2003/7/CE privind o procedură de aplicare a articolului [82] CE (cazul COMP/33.133 – D: Carbonat de sodiu – ICI) (JO 2003, L 10, p. 33).

41 Partea dispozitivă a deciziei atacate are următorul cuprins:

„Articolul 1

Solvay […] a încălcat dispozițiile articolului [82 CE] începând cu anul 1983 și cu aproximație până la sfârșitul anului 1990 printr-un comportament care a urmărit excluderea sau limitarea foarte puternică a concurenței și care a constat în:

(a) încheierea cu clienții a unor acorduri prin care îi obligă să se aprovizioneze [de la] Solvay pentru totalitatea sau pentru o foarte mare parte din necesitățile lor de sodă pe o perioadă nedeterminată sau excesiv de lungă;

(b) acordarea de reduceri substanțiale și de alte stimulente financiare în raport cu un tonaj marginal care depășește tonajul contractual de bază al clientului, astfel încât să asigure aprovizionarea acestuia [de la] Solvay pentru totalitatea sau pentru cea mai mare parte a necesităților sale;

(c) condiționarea acordării reducerilor de acordul clientului de a se aproviziona [de la] Solvay pentru totalitatea necesităților sale.

Articolul 2

Pentru încălcarea prevăzută la articolul 1 [literele] (b) și (c) se aplică Solvay o amendă de 20 de milioane de euro.

[…]”

42 Decizia atacată este redactată practic în aceiași termeni ca Decizia 91/299. Comisia a efectuat doar anumite modificări de ordin redacțional și a adăugat o nouă parte, intitulată „Procedurile în fața Tribunalului de Primă Instanță și a Curții de Justiție”.

43 În această nouă parte a deciziei atacate, referindu-se la Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia (T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, denumită în continuare „Hotărârea PVC II a Tribunalului”), Comisia a considerat că avea „dreptul să adopte [din] nou o decizie care fusese anulată doar pentru vicii de procedură, fără să mai fie inițiată o nouă procedură administrativă”, și că nu „avea obligația să organizeze o nouă audiere dacă textul noii decizii nu [conținea] alte obiecțiuni decât cele formulate în prima decizie” [considerentul (199)].

44 În decizia atacată, Comisia a precizat deopotrivă că termenul de prescripție trebuia prelungit cu perioada în care acțiunea împotriva Deciziei 91/299 era în curs de soluționare la Tribunal și la Curte, în temeiul articolului 3 din Regulamentul (CEE) nr. 2988/74 al Consiliului din 26 noiembrie 1974 privind termenele de prescripție a acțiunilor și a aplicării sancțiunilor conform normelor Comunității Economice Europene privind transporturile și concurența (JO L 319, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 1, p. 78) [considerentele (204) și (205)]. Astfel, având în vedere împrejurările din

cauză, Comisia a considerat că obligația de a adopta o nouă decizie subzista până în septembrie 2004 [considerentul (207)]. În plus, Comisia a arătat că dreptul la apărare nu este încălcat dacă noua decizie ar fi adoptată într-un termen rezonabil [considerentul (199)].

45 Referitor la încălcarea propriu-zisă, în decizia atacată Comisia a precizat că produsul și zona geografică în raport cu care trebuia apreciată puterea economică a reclamantei erau piața sodei și Comunitatea, cu excepția Regatului Unit și a Irlandei [considerentul (136)].

46 În vederea aprecierii puterii pe piață a reclamantei în cadrul prezentei cauze, Comisia a examinat factorii economici pertinenți și, în decizia atacată, a concluzionat că, pe întreaga perioadă examinată, reclamanta ocupase o poziție dominantă în sensul articolului 82 CE [considerentele (137)-(148)].

47 În ceea ce privește abuzul de poziție dominantă, Comisia a arătat în decizia atacată că reclamanta își „legase" clienții prin intermediul mai multor mecanisme care, în ansamblu, urmăreau același obiectiv de excludere [considerentul (150)]. Cu privire la acest aspect, Comisia a arătat că:

— începând cu anul 1982, reclamanta a adoptat un sistem de reduceri progresive care urmărea în mod expres asigurarea fidelității clientului și excluderea sau limitarea concurenței [considerentele (151)-(160)];

— reclamanta a încheiat cu Saint-Gobain un protocol secret destinat confirmării acesteia în poziția de furnizor exclusiv sau cvasiexclusiv al Saint-Gobain în Europa de Vest, cu excepția Franței. Astfel, plata reducerii „grup" de 1,5 %, calculată pe baza tuturor achizițiilor efectuate de Saint-Gobain în Europa, era supusă condiției ca

Saint-Gobain să continue să acorde prioritate reclamantei în vederea propriei aprovizionări [considerentele (161)-(165)];

— reclamanta a încheiat acorduri de exclusivitate, exprese și de fapt, cu unii dintre clienții acesteia [considerentele (166)-(176)];

— diverse forme de clauze de concurență și de mecanisme similare consolidau legătura cu reclamanta, limitau posibilitatea clientului de a schimba furnizorul și făceau mai dificil accesul concurenților la aprovizionarea clienților stabili ai reclamantei [considerentele (177)-(180)];

— sistemul de reduceri aplicat de reclamantă constituia practici discriminatorii [considerentele (181)-(185)].

48 Potrivit deciziei atacate, „[r]educerile de fidelitate și celelalte stimulente oferite de [reclamantă] pentru a-și asigura exclusivitatea au afectat comerțul dintre statele membre prin consolidarea legăturilor dintre clienți și furnizorul dominant”, iar „[d]iversele mecanisme utilizate de [reclamantă] pentru a lega clienții au avut ca rezultat consolidarea rigidității structurale și divizarea pieței sodei în funcție de frontierele naționale, afectând sau amenințând astfel să afecteze realizarea obiectivului unei piețe unice între statele membre” [considerentul (187)].

49 În decizia atacată, Comisia a precizat că încălcările săvârșite fuseseră de o gravitate extremă, din moment ce reclamanta era primul producător de sodă în Comunitate, iar încălcările respective îi permiseseră să își consolideze gestionarea pieței prin excluderea unei concurențe efective de pe o mare parte a pieței comune [considerentul (191)].

50 În plus, Comisia a arătat în decizia atacată că încălcările au început cu aproximație în 1983, și anume la puțin timp după negocierile cu aceasta și închiderea dosarului, și au continuat cel puțin până la sfârșitul anului 1990 [considerentul (195)].

51 De asemenea, la 13 decembrie 2000, Comisia a publicat un comunicat de presă în care a arătat că va adopta decizii prin care aplică reclamantei și ICI amenzi identice celor aplicate inițial în cazul „Carbonat de sodiu”.

Procedura

52 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 12 martie 2001, reclamanta a introdus prezenta acțiune.

53 În cererea introductivă, reclamanta a solicitat Tribunalului să dispună obligarea Comisiei să depună toate documentele cuprinse în dosarul său pentru a examina dacă accesul la aceste documente în cursul procedurii administrative i-ar fi putut afecta exercitarea dreptului la apărare.

54 La 8 mai 2001, cauza a fost atribuită Camerei a patra a Tribunalului și a fost numit un judecător raportor.

55 După autorizarea acordată de Tribunal, reclamanta și Comisia și-au prezentat observațiile la 6 și, respectiv, la 23 decembrie 2002, cu privire la efectele Hotărârii

Curții din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, denumită în continuare „Hotărârea PVC II a Curții"), în prezenta cauză.

56 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată începând cu 1 octombrie 2003, judecătorul raportor a fost repartizat la Camera întâi, căreia, în consecință, la 8 octombrie 2003, i-a fost atribuită prezenta cauză.

57 La 19 decembrie 2003, Tribunalul a invitat Comisia să depună comunicarea privind obiecțiunile, anexele la aceasta, precum și o listă enumerativă detaliată a tuturor documentelor cuprinse în dosar. Această listă trebuia să conțină o indicare succintă care să permită identificarea emitentului, natura și conținutul fiecărui înscris. De asemenea, Tribunalul a solicitat Comisiei să menționeze la care dintre aceste înscrisuri a avut acces reclamanta în cadrul procedurii administrative.

58 La 13 februarie 2004, Comisia a depus comunicarea privind obiecțiunile și anexele la aceasta, precum și lista enumerativă solicitată. Comisia a cerut un termen pentru a răspunde la ultima solicitare din partea Tribunalului.

59 Prin scrisoarea din 10 martie 2004, Comisia a precizat că, în cadrul procedurii administrative, reclamanta a avut acces la documentele pe care se întemeia comunicarea privind obiecțiunile și care fuseseră anexate la aceasta. Pe de altă parte, Comisia a făcut referire la 65 de „dosare componente" care alcătuiau dosarul, dintre care 22 de „dosare componente" proveneau de la sediul reclamantei sau de la una dintre filialele sale (respectiv „dosarele componente" nr. 2-14, 24-27, 50-52 și 62-65 și o parte din „dosarul component" nr. 61). În opinia Comisiei, procedura desfășurată în 1990 respecta jurisprudența existentă referitoare la dreptul de acces la dosar. Comisia a adăugat că, după relectura dosarului investigației, nimic nu indica în acea etapă că dreptul la apărare fusese încălcat în cursul procedurii administrative, chiar dacă acest dosar de investigație era analizat în lumina jurisprudenței ulterioare referitoare la dreptul de acces la dosar.

60 Prin scrisoarea din 21 iunie 2004, Comisia a adresat grefei Tribunalului o listă enumerativă revizuită a documentelor care alcătuiau dosarul administrativ, mai completă decât cea furnizată la 13 februarie 2004. Ca și lista precedentă, această listă enumerativă revizuită făcea referire la 65 de „dosare componente”. Lista enumera și câteva documente provenite în mare parte de la societatea Oberland Glas.

61 Prin scrisoarea din 21 iulie 2004, Tribunalul a invitat reclamanta să îi indice documentele cuprinse în lista enumerativă revizuită care nu îi fuseseră comunicate în cadrul procedurii administrative și care, în opinia sa, erau susceptibile să conțină elemente care i-ar fi putut fi utile în apărare.

62 Prin scrisoarea din 29 septembrie 2004, reclamanta a subliniat că lista enumerativă revizuită era incompletă și confuză. De asemenea, reclamanta a menționat, printre documentele repertoriate în această listă enumerativă revizuită, pe cele care păreau a-i fi utile în apărare și pe cele pe care dorea să le consulte. În opinia reclamantei, aceste documente i-ar fi putut permite să își dezvolte argumentația privind definiția pieței geografice relevante, lipsa poziției dominante și lipsa abuzului de poziție dominantă.

63 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată începând cu 13 septembrie 2004, judecătorul raportor a fost repartizat la Camera a patra în noua sa compunere, căreia, în consecință, la 7 octombrie 2004, i-a fost atribuită prezenta cauză.

64 La 17 decembrie 2004, Tribunalul a invitat Comisia să depună la grefă documentele din dosar menționate de reclamantă în scrisoarea din 29 septembrie 2004, în ambele versiuni, confidențială și neconfidențială.

65 Prin scrisoarea din 28 ianuarie 2005, Comisia a depus la grefa Tribunalului versiunea confidențială a documentelor din dosar solicitate. Comisia a cerut un termen suplimentar pentru a depune o eventuală versiune neconfidențială, fiind necesară consultarea întreprinderilor în cauză cu privire la interesul acestora de a menține confidențialitatea. Comisia a precizat de asemenea următoarele:

„[L]ista, deși [conține] toate dosarele aflate în prezent în posesia sa, nu reia toate dosarele care fuseseră menționate de Tribunal în prima cauză Carbonat de sodiu. Cele câteva dosare care lipsesc nu au putut fi identificate, în pofida unor căutări îndelungate."

66 Prin scrisoarea din 15 martie 2005, după ce a menționat că întreprinderile în cauză nu solicitau un tratament confidențial, Comisia a prezentat următoarele observații:

„În ceea ce privește dosarele care nu au putut fi identificate, Comisia regretă faptul de a nu putea furniza un răspuns întru totul corespunzător la întrebările Tribunalului.

Dosarul administrativ ([și anume] dosarul privind procedura desfășurată între inițierea investigației și trimiterea comunicării privind obiecțiunile) aflat în prezent în posesia Comisiei conține 65 de clasoare numerotate ce acoperă perioada ce se încheie în septembrie 1989, [precum și] dosarul cu numărul 71, care conține comunicarea privind obiecțiunile din martie 1990 și anexele la aceasta, precum [și un] clasor nenumerotat denumit «Oberland Glas». Prin urmare, este posibil să lipsească cinci clasoare.

În ceea ce privește conținutul clasoarelor care lipsesc, Comisia regretă că îi este imposibil să întocmească lista completă a documentelor care au dispărut, deoarece, de asemenea, nu pot fi identificați indicii acestor clasoare. În această împrejurare, există toate motivele de a crede că cel puțin unele dintre ele conțineau corespondența în

temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17, ceea ce corespunde explicației furnizate de Comisie Tribunalului în legătură cu dosarul administrativ din 1990. De exemplu, este probabil ca răspunsul […] ICI la solicitarea de informații a Comisiei din 19 iunie 1989 să facă parte din dosarele care lipsesc: această cerere formulată de ICI este cuprinsă în dosarul administrativ aflat încă în posesia Comisiei, însă [lipsește] răspunsul."

67 La 14 aprilie 2005, reclamanta a consultat la grefa Tribunalului documentele din dosar menționate în scrisoarea acesteia din 29 septembrie 2004.

68 La 15 iulie 2005, reclamanta a prezentat observațiile cu privire la utilitatea pentru apărarea sa a documentelor consultate. La 18 noiembrie 2005, Comisia a răspuns la observațiile reclamantei.

69 Ca urmare a încetării funcțiilor judecătorului raportor desemnat inițial, prin Decizia din 22 iunie 2006, președintele Tribunalului a numit un nou judecător raportor.

70 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată începând cu 25 septembrie 2007, judecătorul raportor a fost repartizat la Camera a șasea, căreia, în consecință, la 5 octombrie 2007, i-a fost atribuită prezenta cauză.

71 Întrucât la 12 februarie 2008 domnul judecător Tchipev a fost împiedicat să participe la ședință, în temeiul articolului 32 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, președintele Tribunalului a desemnat pe domnul judecător Dittrich pentru a completa compunerea camerei.

72 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a șasea) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, la 5 mai 2008 a adresat întrebări în scris reclamantei și Comisiei. Părțile au răspuns în termenul acordat.

73 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 26 iunie 2008.

Concluziile părților

74 Reclamanta solicită Tribunalului:

— cu titlu principal, constatarea încetării efectelor sancțiunilor ca urmare a trecerii timpului și, în orice caz, anularea deciziei atacate;

— cu titlu subsidiar, constatarea prescrierii dreptului Comisiei de a aplica amenzi și, în orice caz, anularea articolului 2 din decizia atacată în măsura în care prin acesta i se aplică o amendă de 20 de milioane de euro;

— cu titlu încă mai subsidiar, declararea că nu este necesară aplicarea unei amenzi sau, cel puțin, reducerea substanțială a acesteia;

— cu titlu de măsură de cercetare, obligarea Comisiei să depună toate documentele interne referitoare la adoptarea deciziei atacate și, în special, procesele-verbale ale tuturor ședințelor colegiului comisarilor în cursul cărora a fost discutată decizia atacată;

— obligarea Comisiei să depună toate documentele care constituie dosarul său în cazul COM/33.133;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

75 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii ca neîntemeiată;

— obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

76 Concluziile reclamantei au în vedere, cu titlu principal, anularea deciziei atacate, iar cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea amenzii aplicate prin această decizie.

1. *Cu privire la concluziile prin care se solicită anularea deciziei atacate*

77 În susținerea anulării deciziei atacate, reclamanta invocă, în esență, șase motive. Acestea sunt întemeiate, în primul rând, pe trecerea timpului, în al doilea rând, pe încălcarea normelor fundamentale de procedură, în al treilea rând, pe definiția eronată a pieței geografice reținută de Comisie, în al patrulea rând, pe lipsa unei poziții dominante, în al cincilea rând, pe lipsa unui abuz de poziție dominantă și, în al șaselea rând, pe încălcarea dreptului de acces la dosar.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe trecerea timpului

78 Primul motiv cuprinde două aspecte, întemeiate pe o aplicare eronată a normelor privind prescripția prevăzute de Regulamentul nr. 2988/74 și, respectiv, pe încălcarea principiului termenului rezonabil.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o aplicare eronată a normelor privind prescripția

— Argumentele părților

79 Reclamanta susține că raționamentul urmat de Comisie pentru respectarea normelor privind prescripția este contrar literei și spiritului Regulamentului nr. 2988/74.

80 În opinia reclamantei, recursul formulat de Comisie la 30 august 1995, care nu are efect suspensiv în temeiul articolului 60 din Statutul Curții, nu avea ca obiect Decizia 91/299, care încetase să existe în mod retroactiv, ci Hotărârea Solvay III, punctul 34 de mai sus, de anulare a deciziei menționate. Astfel, în temeiul articolului 58 din Statutul Curții, procedura de recurs ar fi limitată la chestiunile de drept, iar Curtea ar efectua un control de legalitate prin referire la aprecierea suverană a Tribunalului în ceea ce privește chestiunile de fapt.

81 Deși „acțiunea în curs de soluționare la Curte", prevăzută la articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/74, trebuie interpretată în prezent în sensul că include Tribunalul, instituirea unui dublu grad de jurisdicție nu ar putea permite extinderea perioadei de suspendare a termenului de prescripție pentru a acoperi o procedură al cărei obiect nu este decizia atacată. În plus, a susține că articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/74 ar determina suspendarea termenului de prescripție pe parcursul unei proceduri de recurs ar echivala cu atribuirea unui efect deciziei atacate *ab initio*, ceea ce ar constitui un fapt fără precedent în practica comună a statelor membre.

82 Referindu-se la punctul 1098 din Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, reclamanta arată că scopul articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74 este de a permite suspendarea termenului de prescripție atunci când Comisia nu poate interveni din cauza unui motiv obiectiv care nu îi este imputabil, ce depinde de însuși faptul că o acțiune este în curs de soluționare. Reclamanta consideră că, în speță, Comisia putea susține că nu poate acționa atât timp cât acțiunea era în curs de soluționare la Tribunal. În schimb, de la data pronunțării hotărârii Tribunalului, Comisia ar fi avut libertatea să adopte o nouă decizie, cu condiția respectării principiului termenului rezonabil. Astfel, prin formularea unui recurs, Comisia ar fi avut conștiința riscului de prescriere a acțiunii sale, deși avea cunoștință de Hotărârea Curții din 15 iunie 1994, Comisia/BASF și alții (C-137/92 P, Rec., p. I-2555), în care se statuase cu privire la lipsa autentificării actelor adoptate de colegiul comisarilor. Prin urmare, inacțiunea Comisiei în timp ce recursul acesteia era în curs de soluționare la Curte nu ar putea fi justificată de niciun motiv obiectiv.

83 În consecință, în vederea prelungirii termenului de prescripție, ar fi trebuit luată în considerare numai durata procedurii în fața Tribunalului. Termenul de prescripție ar fi încetat, așadar, la 27 ianuarie 2000, înainte de adoptarea deciziei atacate.

84 Reclamanta arată deopotrivă că, în Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, nu se contestă această interpretare. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, noua decizie a Comisiei ar fi fost adoptată într-un termen mai mic de termenul de 5 ani, majorat doar cu „termenul de suspendare" aferent procedurii în fața Tribunalului. Astfel, în Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, nu ar fi fost examinată problema dacă un recurs are efect suspensiv în sensul articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74.

85 În replică, reclamanta adaugă că teza susținută de Comisie ar determina lipsirea Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus, de toate efectele în măsura în care aceasta nu ar fi fost menținută de Curte, ceea ce ar constitui o încălcare a autorității hotărârii menționate. Pe de altă parte, interpretarea extensivă a articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74, care ar acoperi situații în care Comisia nu este împiedicată să acționeze, ar fi contrară principiului securității juridice.

86 În sfârșit, în observațiile prezentate ca urmare a Hotărârii PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, reclamanta susține că, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, nici Tribunalul, nici Curtea nu au putut avea intenția să soluționeze problema dacă recursul introdus de Comisie împotriva unei hotărâri de anulare a Tribunalului are ca efect suspendarea termenului de prescripție pe parcursul procedurii de recurs.

87 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

88 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că Regulamentul nr. 2988/74 a instituit o reglementare completă care guvernează în detaliu termenele în care Comisia are dreptul, fără să aducă atingere cerinței fundamentale privind securitatea juridică, să aplice amenzi întreprinderilor care fac obiectul unor proceduri de aplicare a normelor

comunitare de concurență (Hotărârea Tribunalului din 19 martie 2003, CMA CGM și alții/Comisia, T-213/00, Rec., p. II-913, punctul 324, și Hotărârea Tribunalului din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, T-410/03, Rep., p. II-881, punctul 223).

89 Astfel, în temeiul articolului 1 alineatul (1) litera (b) și alineatul (2) din Regulamentul nr. 2988/74, precum și al articolului 2 alineatul (3) din același regulament, termenul de prescripție expiră în cazul în care Comisia nu a aplicat o amendă sau o sancțiune în termen de cinci ani ulteriori momentului de începere a termenului de prescripție fără a fi intervenit între timp un act de întrerupere sau, cel mai târziu, în termen de 10 ani ulteriori aceluiași moment de începere, dacă au avut loc acte de întrerupere. Cu toate acestea, în temeiul articolului 2 alineatul (3) din acest regulament, termenul de prescripție astfel definit se prelungește cu perioada în care termenul de prescripție este suspendat în conformitate cu articolul 3 din același regulament (Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 140).

90 Potrivit articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74, termenul de prescripție a acțiunii este suspendat atât timp cât decizia Comisiei face obiectul unei acțiuni în curs de soluționare la Curtea de Justiție a Comunităților Europene.

91 În speță, din decizia atacată reiese că, în cazul respectiv, Comisia a aplicat normele privind prescripția după cum urmează.

92 Mai întâi, Comisia a considerat că, în ceea ce privește încălcările continue sau continuate, termenul de prescripție a început să curgă de la sfârșitul anului 1990. Aceasta a adăugat deopotrivă că, deși se presupune că încălcarea încetase la 31 decembrie 1990, iar adoptarea și notificarea Deciziei 91/299 nu au întrerupt termenul de prescripție, Comisia ar fi avut la dispoziție pentru adoptarea deciziei un termen care curgea cel puțin până la sfârșitul anului 1995 [considerentul (203)].

93 În continuare, Comisia a considerat că termenul de prescripție trebuia prelungit cu perioada în care acțiunea împotriva deciziei era în curs de soluționare la Tribunal [considerentul (204)]. Or, în speță, în măsura în care acțiunea fusese introdusă la Tribunal la 2 mai 1991, Tribunalul a pronunțat hotărârea la 29 iunie 1995, recursul fusese formulat la Curte la 30 august 1995, iar Curtea pronunțase hotărârea la 6 aprilie 2000, termenul de prescripție fusese suspendat pe o perioadă minimă de opt ani, nouă luni și patru zile [considerentul (206)]. Prin urmare, Comisia a considerat că, pentru adoptarea unei noi decizii, avea la dispoziție un termen ce curgea cel puțin până în luna septembrie 2004 [considerentul (207)].

94 Din cele arătate rezultă că, în opinia Comisiei, decizia atacată, din 13 decembrie 2000, a fost adoptată înainte de expirarea termenului de prescripție.

95 Un asemenea raționament respectă normele privind prescripția aplicabile în prezenta cauză.

96 Astfel, mai întâi, încălcările imputate reclamantei au încetat prin adoptarea Deciziei 91/299, la 19 decembrie 1990. Prin urmare, termenul de prescripție a început să curgă de la această dată.

97 Apoi, după cum părțile subliniază în mod întemeiat, trimiterea cuprinsă la articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/74 la „o procedură în curs de soluționare la Curtea de Justiție a Comunităților Europene” trebuie interpretată, din momentul constituirii Tribunalului, în sensul că are în primul rând în vedere o procedură în curs de soluționare la această instanță, în măsura în care acțiunile de aplicare a sancțiunilor sau a amenzilor în domeniul dreptului concurenței intră în competența sa. Prin urmare, termenul de prescripție a fost suspendat pe întreaga durată a procedurii în fața Tribunalului.

98 În sfârșit, din cuprinsul punctului 157 din Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, rezultă că, în înțelesul articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74, termenul de prescripție este suspendat atât timp cât decizia în cauză face obiectul unei proceduri în

curs de soluționare „la Tribunal și la Curte”. Prin urmare, termenul de prescripție a fost suspendat deopotrivă pe întreaga durată a procedurii în fața Curții, fără a fi necesară pronunțarea cu privire la perioada cuprinsă între pronunțarea hotărârii Tribunalului și sesizarea Curții.

99 În consecință, ca urmare a acestei suspendări a termenului de prescripție, în speță nu a curs o perioadă mai mare de cinci ani nici de la încetarea încălcărilor în cauză, nici de la o întrerupere oarecare a termenului de prescripție.

100 Așadar, decizia atacată a fost adoptată cu respectarea normelor privind prescripția prevăzute de Regulamentul nr. 2988/74.

101 Niciunul dintre argumentele invocate de reclamantă nu este de natură să conteste această considerație.

102 Astfel, în primul rând, trebuie arătat că articolul 60 din Statutul Curții și articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/74 au un domeniu de aplicare diferit. Lipsa efectului suspensiv al unui recurs nu este de natură să lipsească articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/74 de toate efectele care privesc situații în care Comisia trebuie să aștepte decizia instanței comunitare. Așadar, nu poate fi primită teza reclamantei potrivit căreia Comisia nu ar trebui să ia în considerare perioada în care un recurs este în curs de soluționare la Curte, deoarece ar avea ca rezultat să lipsească hotărârea Curții asupra acestui recurs de motivul existenței și de efectele sale.

103 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia instituirea unui dublu grad de jurisdicție nu permite extinderea perioadei de suspendare a termenului de prescripție, trebuie amintit că articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/74 acordă Comisiei protecție împotriva efectului prescripției în situații în care trebuie să aștepte decizia instanței comunitare, în cadrul unor proceduri a căror desfășurare nu o gestionează, înainte de a avea cunoștință dacă actul atacat este sau nu este afectat de

nelegalitate (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 144).

104 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, nu ar avea relevanță pentru soluționarea prezentului litigiu, dimpotrivă, din textul acestei hotărâri, menținută în recurs, rezultă cu claritate că, în general, la termenul de prescripție trebuie adăugată perioada în care termenul de prescripție a fost suspendat, și anume nu doar perioada în care procedura era în curs de soluționare la Tribunal, ci și perioada în care procedura era în curs de soluționare la Curte.

105 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia suspendarea prescripției pe durata unei proceduri de recurs ar determina acordarea unor efecte unei decizii anulate în primă instanță, este suficient să se arate că suspendarea termenului de prescripție permite Comisiei doar să adopte eventual o nouă decizie în ipoteza respingerii recursului formulat împotriva unei hotărâri a Tribunalului de anulare a unei decizii a Comisiei. Această suspendare a termenului de prescripție nu produce niciun efect asupra deciziei anulate prin hotărârea Tribunalului.

106 În al cincilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia ar fi trebuit să adopte o nouă decizie fără a aștepta hotărârea Curții, trebuie arătat că, desigur, Comisia nu era împiedicată formal să acționeze ca urmare a anulării de către Tribunal a deciziei inițiale, fără ca această situație să determine însă obligația Comisiei de a adopta o nouă decizie fără a aștepta hotărârea Curții. În plus, Comisia nu poate fi criticată pentru faptul că și-a exercitat dreptul la apărare prin introducerea unui recurs și că a așteptat hotărârea Curții înainte de a adopta o nouă decizie. O asemenea interpretare a articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74 este, de altfel, conformă cu principiul securității juridice, care urmărește să asigure previzibilitatea situațiilor și a raporturilor juridice aflate sub incidența dreptului comunitar (Hotărârea Curții din 15 februarie 1996, Duff și alții, C-63/93, Rec., p. I-569, punctul 20, și Hotărârea Tribunalului din 19 martie 1997, Oliveira/Comisia, T-73/95, Rec., p. II-381, punctul 29).

107 În al șaselea rând, trebuie adăugat că interpretarea articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74 propusă de reclamantă determină dificultăți practice serioase. Astfel, în cazul în care Comisia trebuie să adopte o nouă decizie ca urmare a anulării unei decizii de către Tribunal, fără a aștepta hotărârea Curții, există riscul ca cele două decizii cu același obiect să coexiste în ipoteza în care Curtea ar anula hotărârea Tribunalului.

108 În plus, este contrară cerințelor de celeritate a procedurii administrative obligarea Comisiei să adopte o nouă decizie numai pentru unicul scop de a evita expirarea termenului de prescripție înainte de a avea cunoștință dacă decizia inițială este sau nu este afectată de nelegalitate.

109 Din toate cele de mai sus rezultă că primul aspect al primului motiv trebuie respins.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiului termenului rezonabil

— Argumentele părților

110 Reclamanta susține că a avut cunoștință de „acuzația împotriva sa" la 13 martie 1990, dată la care i-a fost adresată comunicarea privind obiecțiunile, respectiv cu 11 ani înainte de data introducerii prezentei acțiuni. În plus, miza prezentei cauze ar prezenta în privința sa o importanță specifică în măsura în care, prin Decizia 91/299, iar ulterior prin decizia atacată, Comisia i-a imputat încălcări de o „gravitate extremă" și i-a aplicat o amendă de 20 de milioane de euro. Or, în momentul introducerii prezentei acțiuni, nicio decizie definitivă nu ar fi fost adoptată cu privire la acuzațiile formulate în privința sa în comunicarea privind obiecțiunile.

111 Referindu-se la articolul 6 alineatul (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”), semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, reclamanta arată că, analizată în ansamblu, procedura inițiată în februarie 1990 a depășit în mod vădit un termen rezonabil. Cu privire la acest aspect, jurisprudența comunitară nu ar prevedea ca durata procedurii să fie analizată etapă cu etapă. Prin urmare, Comisia nu ar avea temei să aștepte cinci ani și jumătate pentru adoptarea unei noi decizii, atât timp cât recursul introdus la Curte nu ar avea efect suspensiv.

112 În urma Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus, Comisia ar fi ales nu numai să introducă o acțiune cu privire la care se putea aștepta că va fi respinsă în lumina Hotărârii Comisia/BASF și alții, punctul 82 de mai sus, ci și să aștepte finalizarea acesteia înainte de a adopta decizia atacată. În plus, în opinia reclamantei, Comisia a așteptat încă opt luni după Hotărârea Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus, deși, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, noua decizie fusese adoptată în termen de o lună și jumătate.

113 Pe de altă parte, Comisia ar confunda termenul rezonabil cu termenul de prescripție, considerând în mod greșit că, pentru a adopta o nouă decizie, avea dreptul să aștepte anul 2004. Astfel, în decizia atacată, Comisia nu ar menționa elementele pe care se întemeiază pentru a considera că, în speță, a fost respectat termenul rezonabil. În opinia reclamantei, indiferent de justificarea duratei fiecărei etape a procedurii, „un termen de 14-16 ani, chiar superior, pentru întreaga procedură, cuprins între comunicarea privind obiecțiunile și decizia definitivă a Tribunalului sau a Curții”, nu poate fi calificat drept rezonabil.

114 Prin urmare, Tribunalul ar avea obligația să constate depășirea termenului rezonabil și să anuleze decizia atacată în măsura în care, în acest stadiu, nu ar mai avea posibilitatea să se pronunțe în termen rezonabil cu privire la acuzațiile formulate împotriva reclamantei. Orice altă soluție, constând, de exemplu, în luarea în considerare a depășirii termenului rezonabil pentru stabilirea cuantumului amenzii, nu ar remedia încălcarea articolului 6 din CEDO. În plus, reclamanta susține că, în temeiul principiilor formulate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, nu are obligația să demonstreze că depășirea termenului rezonabil a prejudiciat dreptul său la apărare, care ar constitui

un motiv distinct de anulare. Astfel, criteriul atingerii aduse dreptului la apărare ar fi distinct de dreptul de judecare a cauzei într-un termen rezonabil în materie penală.

115 În orice caz, reclamanta susține că depășirea termenului rezonabil și deteriorarea probelor rezultată din această situație creează obstacole în calea apărării sale, lipsind-o în special de posibilitatea de a dovedi argumentele invocate în cererea introductivă. În plus, reclamanta susține că nu mai poate recurge la vechii săi salariați, care erau angajați în sectorul și în filiala în cauză. În special, reclamanta afirmă că nu poate recurge la analize detaliate ale condițiilor de producție și de livrare a carbonatului de sodiu în anii '80 deoarece de atunci mai multe dintre unitățile sale de producție au fost închise, iar arhivele aferente acestor unități de producție nu au fost păstrate în mod sistematic.

116 Reclamanta consideră că trebuie sancționată mai ales inacțiunea culpabilă a Comisiei în cursul celor cinci ani și jumătate ulteriori Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus. Cu privire la acest aspect, reclamanta precizează că a putut avea încrederea legitimă în renunțarea de către Comisie la redeschiderea dosarului, astfel încât nu a încercat să conserve în mod sistematic o urmă de fapte și de documente care îi puteau fi utile în apărare. În plus, în afara unor împrejurări excepționale, politica sa de arhivare i-ar impune o distrugere sistematică a arhivelor după zece ani, chiar după cinci ani.

117 În sfârșit, a considera că revine reclamantei sarcina dovedirii caracterului nerezonabil ar fi contrar jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia, în cazul unor perioade îndelungate de inactivitate, autoritățile naționale au obligația de a explica motivele acestei inactivități, care ar putea fi justificate numai de împrejurări excepționale. Reclamanta susține deopotrivă că, spre deosebire de Comisie, nu i se poate imputa o acțiune care să urmărească întârzierea procedurii din 1989 încoace. În opinia reclamantei, Comisia s-a dovedit incapabilă să respecte normele sale interne de autentificare și principiul securității juridice, ceea ce a întârziat cu mai mulți ani examinarea pe fond a deciziei inițiale.

118 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

119 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în domeniul concurenței, procedurile administrative desfășurate în temeiul Regulamentului nr. 17 ce pot avea ca rezultat sancțiuni prevăzute de acesta și procedura jurisdicțională la instanța comunitară trebuie să respecte principiul termenului rezonabil (Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 179).

120 În primul rând, în susținerea criticii întemeiate pe caracterul nerezonabil al duratei procedurii administrative, reclamanta invocă în special faptul că, deși recursul nu are efect suspensiv, Comisia a așteptat cinci ani și jumătate, fără niciun motiv, pentru a adopta o nouă decizie ca urmare a anulării Deciziei 91/299 prin Hotărârea Solvay III, punctul 34 de mai sus.

121 Or, după cum s-a constatat în cadrul examinării primului aspect al primului motiv, termenul de prescripție a fost suspendat în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/74 pe întreaga durată a procedurii în fața Curții ca urmare a introducerii recursului împotriva Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus. Prin urmare, Comisia nu poate fi criticată că a încălcat principiul termenului rezonabil doar pentru că a așteptat pronunțarea Curții în cadrul unui asemenea recurs înainte de adoptarea deciziei atacate.

122 În al doilea rând, reclamanta susține, într-un mod mai general, că durata procedurii administrative, analizată în ansamblu, și anume între trimiterea comunicării privind obiecțiunile și adoptarea deciziei atacate, a depășit un termen rezonabil.

123 Acest argument trebuie respins.

124 Într-adevăr, în cadrul examinării unei critici întemeiate pe încălcarea principiului termenului rezonabil, trebuie realizată o distincție între procedura administrativă și procedura jurisdicțională. Astfel, perioada în care instanța comunitară a examinat legalitatea Deciziei 91/299 și validitatea Hotărârii Solvay III, punctul 34 de mai sus, nu poate fi luată în considerare în cadrul stabilirii duratei procedurii desfășurate la Comisie (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctul 123)

125 În al treilea rând, reclamanta critică durata procedurii administrative, cuprinsă între pronunțarea Hotărârii Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus, și adoptarea deciziei atacate.

126 În această privință, trebuie amintit că această perioadă a debutat la 6 aprilie 2000, data pronunțării Hotărârii Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus, și a încetat la 13 decembrie 2000, odată cu adoptarea deciziei atacate. Așadar, durata acestei etape a procedurii administrative a fost de opt luni și șapte zile.

127 În această perioadă, Comisia a efectuat doar modificări de formă ale Deciziei 91/299, în special prin introducerea unui nou fragment referitor la „procedurile în fața Tribunalului de Primă Instanță și în fața Curții de Justiție", privind aprecierea respectării termenelor de prescripție. Pe de altă parte, adoptarea deciziei atacate nu a fost precedată de niciun act suplimentar de investigare, Comisia întemeindu-se pe rezultatele investigației desfășurate cu zece ani înainte. Cu toate acestea, trebuie să se admită că, și în aceste condiții, anumite investigații și acțiuni comune în cadrul administrației pot fi indispensabile pentru a ajunge la un asemenea rezultat.

128 În această perspectivă, termenul de opt luni și șapte zile, cuprins între pronunțarea Hotărârii Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus, și adoptarea deciziei atacate, nu trebuie considerat nerezonabil.

129 În al patrulea rând, în ceea ce privește durata procedurii administrative, cuprinsă între trimiterea comunicării privind obiecțiunile și adoptarea Deciziei 91/299, trebuie arătat că reclamanta nu a susținut că aceasta era, ca atare, susceptibilă de a fi criticată. Astfel, reclamanta s-a limitat să afirme că acest caracter rezonabil al termenului trebuie apreciat începând cu 13 martie 1990, respectiv de la data la care i-a fost adresată comunicarea privind obiecțiunile, fără a critica perioada de unsprezece luni și jumătate cuprinsă între comunicarea privind obiecțiunile și adoptarea Deciziei 91/299, la 1 martie 1991.

130 Din toate cele de mai sus rezultă că reclamanta nu a invocat niciun element care să permită să se considere că, în speță, durata întregii proceduri administrative este excesivă.

131 Astfel, chiar dacă trebuie luată în considerare etapa procedurii administrative anterioare comunicării privind obiecțiunile (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, C-105/04 P, Rec., p. I-8725, punctul 51), trebuie să se considere că, în lumina îndeosebi a investigațiilor efectuate începând cu luna aprilie 1989, a cererilor de informații efectuate în continuare și a deschiderii din oficiu a procedurii, la 19 februarie 1990, durata întregii proceduri administrative nu este excesivă.

132 Trebuie adăugat că, în orice caz, încălcarea principiului termenului rezonabil ar justifica anularea deciziei adoptate în urma unei proceduri administrative în materie de concurență numai în măsura în care ar produce și o încălcare a dreptului la apărare al întreprinderii în cauză. Astfel, în cazul în care nu s-a stabilit că trecerea excesivă a timpului a afectat capacitatea întreprinderilor în cauză de a se apăra în mod efectiv, nerespectarea principiului termenului rezonabil nu are efect asupra legalității

procedurii administrative (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctul 122).

133 Cu privire la acest aspect, reclamanta susține că îi este dificil să se apere împotriva acuzațiilor privind fapte pretins produse în acea perioadă, deoarece nu mai poate recurge la angajații săi care își desfășurau activitatea la momentul faptelor în sectorul și în filiala avute în vedere.

134 Cu toate acestea, Comisia nu a efectuat niciun act de investigare în perioada cuprinsă între pronunțarea Hotărârii Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus, și decizia atacată.

135 În plus, din decizia atacată rezultă că aceasta se întemeiază pe aceleași motive ca acelea ale Deciziei 91/299, conținutul celor două decizii este cvasiidentic, iar Comisia nu a luat în considerare niciun element nou care să necesite exercitarea unui drept la apărare.

136 În aceste împrejurări, nu s-a încălcat dreptul la apărare al reclamantei.

137 În al cincilea rând, în ceea ce privește procedura jurisdicțională, se impune constatarea că, în cuprinsul cererii introductive, reclamanta nu contestă în mod direct durata procedurii în fața Tribunalului, iar apoi în fața Curții, în ceea ce privește Decizia 91/299.

138 În orice ipoteză, trebuie amintit că principiul general al dreptului comunitar conform căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil, inspirat din articolul 6 alineatul (1) din CEDO, și în special dreptul la un proces într-un termen rezonabil, este aplicabil în cadrul unei acțiuni în justiție împotriva unei decizii a Comisiei ce aplică amenzi unei întreprinderi pentru încălcarea dreptului concurenței. Caracterul rezonabil al termenului trebuie apreciat în funcție de circumstanțele proprii fiecărei cauze și în special de importanța litigiului pentru persoana interesată, de complexitatea cauzei, precum și de comportamentul reclamantului și de cel al autorităților competente. Lista acestor criterii nu este exhaustivă, iar aprecierea caracterului rezonabil al termenului nu necesită o examinare sistematică a împrejurărilor cauzei în raport cu fiecare criteriu atunci când durata procedurii apare ca fiind justificată în raport cu unul dintre acestea. Astfel, complexitatea cauzei poate fi reținută pentru a justifica un termen care este, la prima vedere, prea lung (a se vedea Hotărârea Curții din 25 ianuarie 2007, Sumitomo Metal Industries și Nippon Steel/Comisia, C-403/04 P și C-405/04 P, Rep., p. I-729, punctele 115-117 și jurisprudența citată).

139 În plus, în Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia (C-185/95 P, Rec., p. I-8417), după ce a constatat că Tribunalul a încălcat cerințele de respectare a termenului rezonabil, pentru motive de celeritate procedurală și pentru a garanta remedierea imediată și efectivă a unei asemenea nereguli procedurale, Curtea a declarat fondat motivul întemeiat pe durata excesivă a procedurii invocat în vederea anulării hotărârii atacate, în măsura în care stabilea cuantumul amenzii aplicate recurentei la 3 milioane de ECU. În lipsa oricărui indiciu că durata procedurii a avut efect asupra soluționării litigiului, Curtea s-a pronunțat în sensul că acest motiv nu putea determina anularea în totalitate a hotărârii atacate, iar un cuantum de 500 000 de ECU constituia o despăgubire echitabilă, din cauza duratei excesive a procedurii, reducând, așadar, cuantumul amenzii aplicate întreprinderii în cauză.

140 Prin urmare, în lipsa oricărui indiciu că durata procedurii a avut efect asupra soluționării litigiului, o eventuală depășire în speță a termenului rezonabil de către instanța comunitară, chiar dacă s-ar presupune a fi dovedită, nu ar avea niciun efect asupra legalității deciziei atacate.

141 Trebuie adăugat că, în cererea introductivă, reclamanta a renunțat expres la posibilitatea reducerii amenzii cu titlu de despăgubire pentru pretinsa încălcare a dreptului său de judecare a cauzei într-un termen rezonabil. Mai mult, aceasta nu a introdus o cerere de despăgubiri.

142 Așadar, trebuie respins al doilea aspect al primului motiv și, în consecință, primul motiv trebuie respins în totalitate.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea normelor fundamentale de procedură necesare pentru adoptarea și pentru autentificarea deciziei atacate

143 Al doilea motiv cuprinde, în esență, opt aspecte, întemeiate, în primul rând, pe încălcarea principiului colegialității, în al doilea rând, pe încălcarea principiului securității juridice, în al treilea rând, pe dreptul reclamantei de a fi din nou audiată, în al patrulea rând, pe lipsa unei noi consultări a Comitetului consultativ, în al cincilea rând, pe compunerea nelegală a Comitetului consultativ, în al șaselea rând, pe utilizarea documentelor reținute cu încălcarea Regulamentului nr. 17, în al șaptelea rând, pe încălcarea dreptului de acces la dosar și, în al optulea rând, pe încălcarea principiilor imparțialității, bunei administrări și proporționalității.

144 Tribunalul consideră oportun să examineze al șaptelea aspect al celui de al doilea motiv în cadrul celui de al șaselea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului de acces la dosar, ca urmare a examinării tuturor motivelor privind fondul cauzei.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe încălcarea principiului colegialității

— Argumentele părților

145 Reclamanta arată că, potrivit scrisorii de însoțire din 10 ianuarie 2001, semnată de membrul Comisiei responsabil cu problemele de concurență, decizia atacată a fost adoptată de colegiul comisarilor la 13 decembrie 2000.

146 Or, din declarațiile purtătorului de cuvânt al Comisiei, reproduse într-un comunicat de presă din 12 decembrie 2000 al unei agenții de presă, ar reieși că decizia de a adopta din nou Decizia 91/299 fusese luată deja cel mai târziu în ajunul zilei în care colegiul comisarilor s-a reunit în vederea deliberării.

147 În opinia reclamantei, în lipsa menționării că deliberarea colegiului comisarilor a avut loc la o dată anterioară celei de 12 decembrie 2000, trebuie să se deducă faptul că decizia atacată a fost adoptată cu încălcarea principiului colegialității.

148 Pe de altă parte, dacă se presupune că, în realitate, decizia atacată a fost adoptată de colegiul comisarilor, din comunicatul de presă al unei agenții de presă din 12 decembrie 2000 ar rezulta că, aparent, Comisia decisese să adopte o nouă decizie cu conținut identic celui al Deciziei 91/299 pentru motivul că reclamanta nu contestase niciodată fondul acesteia din urmă. Or, reclamanta susține că a criticat aprecierea în drept și în fapt efectuată de Comisie, precum și principiul și cuantumul amenzii. Prin urmare, colegiul comisarilor nu ar fi fost informat în mod corect cu privire la poziția reclamantei în momentul în care a decis să adopte decizia atacată.

149 De asemenea, reclamanta solicită Tribunalului obligarea Comisiei să depună toate documentele interne referitoare la adoptarea deciziei atacate și, în special, procesele-verbale ale tuturor ședințelor colegiului comisarilor în cursul cărora a fost discutat proiectul de decizie, precum și documentele prezentate colegiului.

150 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

151 Potrivit unei jurisprudențe constante, principiul colegialității se întemeiază pe egalitatea membrilor Comisiei în cadrul participării la luarea deciziei și presupune în special ca deliberarea privind deciziile să fie realizată în comun și ca toți membrii colegiului să fie răspunzători în mod colectiv pe plan politic cu privire la toate deciziile adoptate (Hotărârea Curții din 29 septembrie 1998, Comisia/Germania, C-191/95, Rec., p. I-5449, punctul 39, și Hotărârea Curții din 13 decembrie 2001, Comisia/Franța, C-1/00, Rec., p. I-9989, punctul 79).

152 Respectarea principiului colegialității și în special necesitatea ca deliberarea privind deciziile să fie realizată în comun interesează în mod obligatoriu subiectele de drept vizate de efectele juridice pe care acestea le produc, în sensul că trebuie să li se garanteze că aceste decizii au fost luate în mod efectiv de colegiu și corespund cu exactitate voinței acestuia. Această situație se regăsește în special în cazul actelor calificate expres ca fiind decizii, pe care Comisia trebuie să le adopte în privința întreprinderilor sau a asocierilor de întreprinderi în vederea respectării normelor de concurență și care au ca obiect constatarea unei încălcări a acestor norme, emiterea de somații în privința acestor întreprinderi și aplicarea unor sancțiuni pecuniare acestora (Hotărârea Comisia/BASF și alții, punctul 82 de mai sus, punctele 64 și 65).

153 În speță, reclamanta susține că, potrivit unui comunicat de presă din 12 decembrie 2000 al unei agenții de presă, purtătorul de cuvânt al Comisiei a anunțat că aceasta ar adopta din nou aceeași decizie la 13 decembrie 2000.

154 Cu toate acestea, dacă se presupune că purtătorul de cuvânt al Comisiei a făcut declarația la care se referă reclamanta, simplul fapt că un comunicat de presă al unei societăți private menționează o declarație care nu prezintă caracter oficial nu poate fi suficient pentru a se considera că a fost încălcat de Comisie principiul colegialității. Astfel, această declarație nu crea nicio obligație pentru colegiul comisarilor, iar în cadrul ședinței din 13 decembrie 2000, la sfârșitul unei deliberări în comun, ar fi putut, așadar, să decidă inclusiv să nu adopte decizia atacată.

155 Trebuie adăugat că la 13 decembrie 2000 a fost publicat comunicatul de presă oficial al Comisiei.

156 Pe de altă parte, chiar dacă se presupune că purtătorul de cuvânt al Comisiei a declarat că reclamanta nu a contestat niciodată fondul Deciziei 91/299, un asemenea argument este inoperant. Astfel, potrivit considerentului (199) al deciziei atacate, Comisia a adoptat noua decizie cu un conținut cvasiidentic celui al Deciziei 91/299 pentru motivul că aceasta fusese anulată pentru un viciu de procedură. Prin urmare, faptul că reclamanta a criticat fondul Deciziei 91/299 este lipsit de pertinență.

157 Din cele de mai sus rezultă că, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii, nu este necesară obligarea Comisiei să depună toate documentele interne referitoare la adoptarea deciziei atacate.

158 Prin urmare, trebuie respins primul aspect al celui de al doilea motiv.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiului securității juridice

— Argumentele părților

159 Reclamanta sugerează că formalitățile de autentificare stabilite de Regulamentul de procedură al Comisiei (JO 1999, L 252, p. 41), aplicabil la momentul adoptării deciziei atacate, nu sunt conforme cerințelor prevăzute de Hotărârile Comisia/BASF și alții, punctul 82 de mai sus (punctele 73-76), și Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus (punctele 44-49).

160 Astfel, articolul 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei în vigoare în acel moment nu ar impune nicio formalitate pentru autentificarea deciziei atacate, care nu este semnată, deși menționează numele membrului Comisiei responsabil cu problemele de concurență. În special, nu s-ar fi prevăzut că actele adoptate trebuie atașate notei de sinteză în momentul întocmirii acesteia, astfel încât „autentificarea uneia sau a alteia dintre aceste note nu are legătură directă cu actul adoptat". Cu privire la acest aspect, articolul 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură a Comisiei ar fi diferit de articolul 15 din Decizia Consiliului din 5 iunie 2000 de adoptare a Regulamentului de procedură al Consiliului (JO L 149, p. 21).

161 Prin urmare, Regulamentul de procedură al Comisiei ar încălca caracterul fundamental al formalităților de autentificare și ar contraveni principiului securității juridice. Așadar, decizia atacată nu ar fi fost autentificată în mod legal.

162 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

163 Cu titlu introductiv, Tribunalul consideră că argumentarea reclamantei trebuie interpretată în sensul că invocă nelegalitatea unei dispoziții a Regulamentului de procedură al Comisiei în vigoare la momentul adoptării deciziei atacate.

164 O asemenea excepție de nelegalitate trebuie considerată admisibilă.

165 Astfel, potrivit jurisprudenței, domeniul de aplicare al articolului 241 CE trebuie să cuprindă și dispozițiile unui regulament de procedură al unei instituții, care, deși nu constituie temeiul juridic al deciziei atacate și nu produc efecte analoge celor ale unui regulament în sensul acestui articol din tratat, prevăd normele fundamentale de procedură necesare în vederea adoptării acestei decizii și asigură, așadar, securitatea juridică a persoanelor care sunt destinatare ale acestei decizii. Astfel, este necesar ca fiecare destinatar al unei decizii să poată contesta pe cale incidentă legalitatea actului ce condiționează validitatea formală a acestei decizii, în pofida faptului că actul în cauză nu constituie temeiul său juridic, din moment ce nu a fost în măsură să solicite anularea acestui act înainte de primirea notificării deciziei în litigiu. Prin urmare, dispozițiile Regulamentului de procedură al Comisiei pot face obiectul unei excepții de nelegalitate în măsura în care acestea asigură protecția particularilor (Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctele 286 și 287).

166 În plus, trebuie amintit că excepția de nelegalitate trebuie limitată la ceea ce este necesar pentru soluționarea litigiului.

167 Astfel, scopul articolului 241 CE este de a permite unei părți contestarea aplicabilității unui anumit act cu caracter general numai dacă este utilă unei acțiuni oarecare. Actul general a cărui nelegalitate este invocată trebuie să fie aplicabil, direct sau indirect, în cauza ce face obiectul acțiunii și trebuie să existe o legătură juridică directă între decizia

individuală atacată și actul general în discuție (a se vedea Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctele 288 și 289 și jurisprudența citată).

168 Cu privire la acest aspect, trebuie amintit că decizia atacată a fost autentificată în temeiul dispozițiilor articolului 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei. Prin urmare, există o legătură juridică directă între această decizie și articolul respectiv din Regulamentul de procedură al Comisiei a cărui nelegalitate este invocată de reclamantă. Rezultă că articolul 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei aplicabil la momentul adoptării deciziei atacate poate face obiectul unei excepții de nelegalitate.

169 Așadar, se impune să se verifice dacă formalitățile de autentificare stabilite de Regulamentul de procedură al Comisiei sunt sau nu sunt conforme cerințelor principiului securității juridice.

170 În speță, textul de referință este articolul 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei, în versiunea aplicabilă la momentul adoptării deciziei atacate, cu următorul cuprins:

„Actele adoptate în cadrul unei ședințe se atașează astfel încât să nu poată fi separate, în limba sau în limbile care sunt autentice, unei note de sinteză întocmite la sfârșitul ședinței Comisiei în cursul căreia acestea au fost adoptate. Aceste acte sunt autentificate prin semnăturile președintelui și secretarului general pe ultima pagină a notei de sinteză.” [traducere neoficială]

171 În Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, a fost examinată legalitatea articolului 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei din 17 februarie 1993 (JO L 230, p. 15), care avea următorul cuprins:

„Actele adoptate în cadrul unei ședințe […] se anexează, în limba sau în limbile care sunt autentice, procesului-verbal al ședinței Comisiei în cursul căreia acestea au fost adoptate sau în cursul căreia s-a luat act de adoptarea lor. Aceste acte sunt autentificate prin semnăturile președintelui și secretarului general pe prima pagină a procesului-verbal.” [traducere neoficială]

172 În hotărârea menționată, Tribunalul a considerat că cerințele prevăzute în dispoziția respectivă constituiau prin ele însele o garanție suficientă pentru a controla, în cazul contestării, corespondența perfectă a textelor notificate sau publicate cu textul adoptat de colegiu și, totodată, cu voința emitentului lor. Astfel, din moment ce acest text era anexat la procesul-verbal, iar prima pagină a acestuia era semnată de președinte și de secretarul general, între procesul-verbal și documentele pe care le conținea exista o legătură ce permitea garantarea conținutului și a formei exacte ale deciziei colegiului. În această privință, trebuia să se prezume că o autoritate a acționat în conformitate cu legislația aplicabilă atât timp cât neconformitatea acțiunilor sale în raport cu norma nu fusese constatată de instanța comunitară. Prin urmare, autentificarea prevăzută în conformitate cu cerințele articolului 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei trebuia considerată legală (Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctele 302-304).

173 Or, se impune constatarea că articolul 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei, în versiunea aplicabilă la momentul adoptării deciziei atacate, prevedea o procedură de autentificare mai formală decât cea analizată în Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus.

174 Astfel, modificările efectuate între cele două versiuni ale textului sunt următoarele: actele adoptate în ședință nu mai sunt doar „anexate” procesului-verbal, ci „atașate

astfel încât să nu poată fi separate”; termenul „proces-verbal” este înlocuit cu „notă de sinteză”; nota este întocmită „la sfârșitul ședinței”; în sfârșit, semnătura nu mai este „pe prima pagină a procesului-verbal”, ci pe „ultima pagină a notei de sinteză”.

175 Analizate în ansamblu, aceste modificări consolidează garanțiile procedurale oferite în vederea respectării principiului securității juridice.

176 Prin urmare, articolul 16 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Comisiei aplicabil la data adoptării deciziei atacate nu este afectat de nelegalitate.

177 În aceste condiții, al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe încălcarea dreptului reclamantei de a fi din nou audiată

— Argumentele părților

178 Reclamanta recunoaște că, la punctele 246-252 din Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, s-a considerat că, atunci când o decizie a Comisiei este anulată pentru un viciu de procedură, o nouă audiere a întreprinderilor interesate înainte de adoptarea noii decizii se impune numai în măsura în care aceasta conține obiecțiuni noi.

179 Cu toate acestea, soluția respectivă nu ar putea fi transpusă la faptele din prezenta cauză. Pe de o parte, procedura administrativă ar fi afectată de numeroase vicii, din cauza încălcării dreptului de acces la dosar. Pe de altă parte, decizia atacată ar relua analiza cuprinsă în Decizia 91/297, anulată pentru motive diferite decât cele pur formale și care nu a fost adoptată din nou.

180 Astfel, anularea Deciziei 91/297 ar fi afectat validitatea măsurilor pregătitoare deciziei atacate. Într-adevăr, în Hotărârea Solvay I, punctul 35 de mai sus, Tribunalul ar fi constatat că refuzul total al Comisiei de divulgare a documentelor încălca dreptul de acces la reclamantei la dosar. Pe de altă parte, acest viciu de procedură ar afecta atât procedura administrativă privind aplicarea articolului 82 CE, cât și procedura administrativă privind aplicarea articolului 81 CE. Prin urmare, Comisia ar fi trebuit să redeschidă procedura, acordând reclamantei un acces complet la dosar și permițându-i în continuare să își susțină toate observațiile scrise și orale cu privire la acest aspect.

181 În plus, interpretarea reținută în Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, întrucât ar limita dreptul de a fi audiat doar la posibilitatea ca întreprinderea în cauză să își susțină observațiile cu privire la obiecțiunile reținute împotriva sa, ar fi eronată în drept. Astfel, fiecare întreprindere în cauză ar avea deopotrivă dreptul de a fi audiată și de a-și susține observațiile cu privire la principiul, la oportunitatea și la cuantumul amenzilor. Referindu-se la jurisprudență, reclamanta afirmă că întreprinderilor potențial destinatare ale unei decizii de constatare a unei încălcări din partea acestora și prin care li se aplică o amendă ca urmare a acestui fapt trebuie să li se acorde posibilitatea ca, în etapa procedurii administrative, să își susțină toate observațiile cu privire la amendă. Or, ca urmare a trecerii timpului în prezenta cauză, reclamanta susține că ar fi avut observații noi cu privire la prescrierea dreptului Comisiei de a-i aplica amenzi și cu privire la depășirea termenului rezonabil, precum și cu privire la cuantumul amenzii.

182 Reclamanta consideră că, în urma anulării Deciziei 91/297, ar fi trebuit să fie audiată în special cu privire la coerența internă a analizei Comisiei, care, în decizia atacată, a prezentat pretinsele încălcări ale articolelor 81 CE și 82 CE în sensul susținerii reciproce a uneia de cealaltă, și cu privire la validitatea anumitor afirmații cuprinse în decizia

atacată, referitoare la existența unei înțelegeri cu ICI, care ar fi preluate direct din Decizia 91/297 sau s-ar înscrie pe linia acesteia, cu încălcarea prezumției de nevinovăție.

183 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

184 În cazul în care, după anularea unei decizii de sancționare a întreprinderilor care au încălcat articolul 81 alineatul (1) CE ca urmare a unui viciu de procedură care privește numai cerințele referitoare la adoptarea sa definitivă de către colegiul comisarilor, Comisia adoptă o nouă decizie cu un conținut substanțial identic și întemeiată pe aceleași obiecțiuni, aceasta nu are obligația să efectueze o nouă audiere a întreprinderilor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctele 246-253, menținută prin Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctele 83-111).

185 În ceea ce privește chestiunile de drept care pot fi invocate în cadrul aplicării articolului 233 CE, precum cele privind trecerea timpului, posibilitatea unei reluări a sancțiunilor, accesul la dosar care ar fi inerent reluării procedurii, intervenția consilierului-auditor și a Comitetului consultativ, precum și eventualele implicații ale articolului 20 din Regulamentul nr. 17, nici acestea nu impun noi audieri în măsura în care nu ar modifica conținutul obiecțiunilor, fiind supuse, dacă este cazul, numai unui control jurisdicțional ulterior (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 93).

186 În speță, Comisia a reluat cvasiintegralitatea conținutului Deciziei 91/299. Aceasta a completat decizia atacată doar cu un fragment privind procedura în fața Tribunalului și a Curții.

187 Desigur, în partea din decizia atacată consacrată situației de fapt, Comisia a adăugat și considerații care își au originea în Decizia 91/297, ulterior anulată prin Hotărârea Solvay I, punctul 35 de mai sus. Această parte conține în special aspecte referitoare la ICI.

188 Cu toate acestea, pe de o parte, Decizia 91/299, aflată la originea deciziei atacate, făcea referire în mod expres la Decizia 91/297 în ceea ce privește informațiile referitoare la produs și la piața sodei (a se vedea punctul I B din considerentele Deciziei 91/299). În replică, reclamanta recunoaște de altfel că fragmentele din Decizia 91/297 reluate în decizia atacată făceau „integral parte" din Decizia 91/299.

189 Pe de altă parte, întrucât aceste informații aveau un caracter factual, nu sunt pertinente în ceea ce privește încălcarea imputată reclamantei în prezenta cauză. Astfel, în speță, comportamentul imputat reclamantei este un abuz de poziție dominantă, iar nu un acord încheiat cu o altă întreprindere sau practici concertate care au ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune.

190 Prin urmare, se impune constatarea că decizia atacată și Decizia 91/299 au un conținut substanțial identic și sunt întemeiate pe aceleași motive.

191 În consecință, în conformitate cu jurisprudența citată la punctele 184 și 185 de mai sus, în speță, Comisia nu avea obligația să audieze din nou reclamanta înaintea adoptării deciziei atacate.

192 Pe de altă parte, în ceea ce privește argumentul întemeiat pe încălcarea dreptului de acces la dosar, acesta face obiectul unei critici autonome și va fi examinat separat.

193 Din cele de mai sus rezultă că al treilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe lipsa unei noi consultări a Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante

— Argumentele părților

194 Reclamanta contestă aprecierea cuprinsă la punctele 254-257 din Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, potrivit căreia în cazul respectiv nu era necesară o nouă consultare a Comitetului consultativ. În opinia reclamantei, în mod contrar aspectelor cu privire la care Tribunalul s-a pronunțat în acea hotărâre, obligația de consultare a Comitetului consultativ nu reiese din articolul 1 din Regulamentul 99/63/CEE al Comisiei din 25 iulie 1963 privind audierile prevăzute la articolul 19 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 17 (JO 127, p. 2268), care se limitează să reglementeze cronologia procedurii ce trebuie urmată, ci din articolul 10 din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor. În plus, deși consultarea Comitetului consultativ constituie o garanție procedurală importantă, aceasta ar urmări un scop diferit de simpla audiere a întreprinderii vizate de proiectul de decizie, ceea ce ar fi confirmat de faptul că renunțarea întreprinderii la audiere nu exonerează Comisia de obligația de a consulta Comitetul consultativ.

195 În consecință, în speță ar fi fost necesară consultarea Comitetului consultativ cu privire la proiectul Comisiei de a adopta decizia atacată ca urmare a Hotărârii Comisia/Solvay, punctul 37 de mai sus, în special cu privire la aspectul privind respectarea principiului termenului rezonabil.

196 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

197 Potrivit articolului 10 din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor:

„(3) Un Comitet consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante este consultat prealabil oricărei decizii ce rezultă dintr-o procedură prevăzută la alineatul (1) și oricărei decizii privind refacerea, modificarea sau revocarea unei decizii adoptate în temeiul articolului [81] alineatul (3) [CE].

[…]

(5) Consultarea are loc în cursul unei reuniuni comune la invitația Comisiei și nu mai devreme de 14 zile de la trimiterea convocării. [La] aceasta vor fi anexate un rezumat al cauzei, cu indicarea celor mai importante documente, și un proiect preliminar de decizie pentru fiecare caz ce urmează a fi examinat.” [traducere neoficială]

198 Pe de altă parte, articolul 1 din Regulamentul nr. 99/63 prevede:

„Înainte de consultarea Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante, Comisia efectuează o audiere în temeiul articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17.” [traducere neoficială]

199 Potrivit unei jurisprudențe constante, din articolul 1 din Regulamentul nr. 99/63 rezultă că audierea întreprinderilor interesate și consultarea Comitetului sunt necesare în aceleași situații (Hotărârea Curții din 21 septembrie 1989, Hoechst/Comisia, 46/87 și 227/88, Rec., p. 2859, punctul 54, și Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 115).

200 Regulamentul nr. 99/63 a fost înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 2842/98 al Comisiei din 22 decembrie 1998 privind audierea părților în anumite proceduri în conformitate cu articolele [81 CE] și [82 CE] (JO L 354, p. 18), în vigoare la momentul adoptării deciziei atacate, al cărui articol 2 alineatul (1) este redactat în mod asemănător articolului 1 din Regulamentul nr. 99/63.

201 În speță, se impune constatarea că, potrivit deciziei atacate, Comitetul consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante a fost consultat prealabil Deciziei 91/299. Reclamanta nu contestă nici existența, nici legalitatea acestei consultări.

202 Prin urmare, în măsura în care decizia atacată nu conține modificări substanțiale în raport cu Decizia 91/299, întrucât Comisia nu avea obligația să audieze din nou reclamanta înaintea adoptării deciziei atacate, nu avea nici obligația să efectueze o nouă consultare a Comitetului consultativ (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 118).

203 Așadar, al patrulea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe compunerea nelegală a Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante

— Argumentele părților

204 Reclamanta susține că, după consultarea Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante, intervenită înainte de adoptarea Deciziei 91/299 și a deciziei atacate, la 1 ianuarie 1995, au aderat la Comunitate trei state. Din moment ce comitetul menționat este compus dintr-un reprezentant al fiecărui stat membru, Comitetul consultativ nu ar mai fi fost legal compus în momentul în care Comisia a redactat proiectul care a condus la adoptarea deciziei atacate. Așadar, Comisia ar fi trebuit să efectueze o nouă consultare a Comitetului consultativ în compunerea legală.

205 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

206 Potrivit articolului 10 alineatul (4) din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor:

„Comitetul consultativ este compus din funcționari cu competență în materie de înțelegeri și de poziții dominante. Fiecare stat membru desemnează un funcționar care îl reprezintă și care poate fi înlocuit, dacă nu poate participa, de un alt funcționar.” [traducere neoficială]

207 Potrivit jurisprudenței, modificarea compunerii unei instituții nu afectează continuitatea instituției, ale cărei acte definitive sau pregătitoare își păstrează în principiu toate efectele (Hotărârea Curții din 13 noiembrie 1990, Fedesa și alții, C-331/88, Rec., p. I-4023, punctul 36).

208 În plus, nu există niciun principiu general de drept comunitar care să impună continuitatea compunerii organului administrativ sesizat cu o procedură care se poate concretiza printr-o amendă (Hotărârea PVC II a Tribunalului, punctul 43 de mai sus, punctele 322 și 323).

209 Rezultă din cele de mai sus inexistența obligației Comisiei de a consulta din nou Comitetul consultativ în urma aderării la Comunitate a încă trei state.

210 Prin urmare, al cincilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al șaselea aspect, întemeiat pe utilizarea documentelor reținute cu încălcarea Regulamentului nr. 17

— Argumentele părților

211 Reclamanta amintește că, în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor, Comisia putea dispune efectuarea unor investigații la întreprinderi prin intermediul unei decizii care să indice obiectul și scopul acestor investigații și că, în temeiul articolului 20 alineatul (1) din regulamentul menționat, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor, informațiile colectate potrivit articolului 14 puteau fi utilizate numai în scopul pentru care au fost solicitate.

212 În speță, reclamanta consideră că Decizia de investigare din 5 aprilie 1989, în temeiul căreia Comisia a efectuat investigații în incintele sale și ale filialelor germană și spaniolă, viza numai articolul 81 CE și dispunea ca cei șase producători în cauză să se supună unei investigații având ca obiect, pe de o parte, participarea lor eventuală la înțelegeri și/sau la practici concertate având ca efect o împărțire a pieței naționale și o acțiune concertată asupra prețurilor carbonatului de sodiu și, pe de altă parte, punerea în aplicare a unor aranjamente de cumpărare exclusive cu cumpărători, care puteau restrânge sau elimina concurența și care puteau consolida rigiditatea pieței carbonatului de sodiu în Comunitate.

213 În plus, din documentele lăsate în incintele reclamantei de unul dintre funcționarii care au efectuat investigația ar reieși că Comisia nu deținea nicio informație preliminară, nicio bănuială sau vreun indiciu oarecare privind încălcarea articolului 82 CE. Pe de altă parte, Comisia s-ar fi interesat de relațiile cu clienții în măsura în care contractele încheiate cu aceștia puteau constitui un acord de împărțire a pieței. Mai mult, în opinia reclamantei, dintr-un schimb de corespondență între aceasta și Comisie reiese că, la 22 mai 1989, Comisia acceptase rezerva explicită exprimată de reclamantă, ce viza interdicția utilizării unor documente reținute în scop diferit de cel al investigațiilor în cadrul unei proceduri în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE.

214 Pe de altă parte, reclamanta arată că, la 21 iunie 1989, Comisia i-a adresat solicitări de informații, solicitări ce au fost adresate la 8 iulie 1989 și uneia dintre filialele sale germane, și anume DSW. Spre deosebire de investigare, aceste solicitări aveau în vedere atât articolul 81 CE, cât și articolul 82 CE. Reclamanta afirmă că solicitarea care i-a fost adresată menționează deopotrivă examinarea de către Comisie a „compatibilității cu normele de concurență a contractelor de furnizare încheiate cu clienții, care vizau asigurarea exclusivității de aprovizionare prin intermediul unor rabaturi de fidelitate discriminatorii”.

215 Reclamanta recunoaște dreptul Comisiei, pe de o parte, de a reține documentele descoperite în cadrul investigațiilor în măsura în care intrau în domeniul de aplicare al

deciziei de investigare și, pe de altă parte, de a iniția o procedură în vederea verificării existenței unei încălcări prezumate a articolului 82 CE despre care ar fi luat cunoștință ca urmare a investigațiilor efectuate. În schimb, în opinia reclamantei, Comisia nu putea utiliza documentele reținute în cadrul procedurii ulterioare, care urmărea stabilirea existenței unei încălcări prezumate a articolului 82 CE, dacă acesta nu constituie temeiul deciziei de a iniția procedura respectivă. Or, reclamanta susține că, în imensa lor majoritate, documentele menționate în partea din comunicarea privind obiecțiunile referitoare la pretinsul abuz de poziție dominantă au fost reținute, aparent, în cadrul investigațiilor efectuate la aceasta și la filialele sale. Prin urmare, Comisia ar fi utilizat documentele în discuție într-un scop diferit de cel pentru care au fost obținute. Procedând astfel, Comisia ar fi încălcat dreptul la apărare al reclamantei și dreptul la secretul profesional, astfel cum sunt garantate la articolul 14 alineatul (3) și la articolul 20 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor.

216 Din cele arătate mai sus, reclamanta deduce că documentele anexate la comunicarea privind obiecțiunile și care susțin obiecțiunile întemeiate pe articolul 82 CE ar fi trebuit înlăturate, cu excepția documentelor pe care le-a transmis împreună cu filiala sa drept răspuns la solicitările de informații care le-au fost adresate după investigații. În plus, ca urmare a trecerii timpului, reclamanta susține că nu era în măsură să stabilească, printre documentele anexate la comunicarea privind obiecțiunile, care documente fuseseră reținute în incintele sale și care fuseseră comunicate Comisiei drept răspuns la solicitările de informații. Așadar, în măsura în care fiecare dintre obiecțiunile reținute de Comisie se întemeiază pe documente care ar fi trebuit să fie înlăturate, decizia atacată ar trebui anulată în totalitate. În plus, obiecțiunile reținute de Comisie ar avea drept temei, cel puțin implicit, anumite documente incriminatorii anexate la comunicarea privind obiecțiunile, fără ca Tribunalul să fie în măsură să aprecieze influența precisă a acestor documente asupra formulării obiecțiunilor reținute în decizia atacată. Din cele de mai sus ar rezulta că Tribunalul nu ar fi în măsură să controleze legalitatea deciziei atacate și legalitatea motivării acesteia.

217 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

218 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că atât finalitatea Regulamentului nr. 17, cât și enumerarea, la articolul 14, a competențelor cu care sunt investiți agenții Comisiei arată că investigațiile pot avea o întindere semnificativă. În această privință, dreptul de a avea acces la toate spațiile, terenurile și mijloacele de transport ale întreprinderilor prezintă o importanță deosebită în măsura în care trebuie să permită Comisiei să culeagă probe referitoare la încălcările normelor de concurență în locurile unde acestea se găsesc în mod normal, respectiv în spațiile comerciale ale întreprinderilor. Acest drept de acces ar fi lipsit de utilitate în cazul în care agenții Comisiei ar trebui să se limiteze la a solicita prezentarea documentelor sau a dosarelor pe care le-au putut identifica cu precizie în prealabil. Dimpotrivă, un asemenea drept implică facultatea de a căuta diferite informații care încă nu sunt cunoscute sau pe deplin identificate. Fără o asemenea posibilitate, Comisiei i-ar fi imposibil să culeagă informațiile necesare investigației în cazul în care întreprinderile respective refuză să coopereze sau adoptă o atitudine de obstrucționare. Deși articolul 14 din Regulamentul nr. 17 conferă astfel Comisiei competențe extinse de investigație, exercitarea acestor competențe este supusă unor condiții de natură să garanteze respectarea drepturilor întreprinderilor în cauză. În această privință, trebuie subliniată în primul rând obligația impusă Comisiei de a indica obiectul și scopul investigației. Această obligație constituie o cerință fundamentală nu numai pentru a demonstra caracterul justificat al intervenției avute în vedere în interiorul întreprinderilor în cauză, ci și pentru a le permite acestora să aprecieze întinderea obligației lor de cooperare, garantând integral, în același timp, dreptul la apărare al acestora (Hotărârea din 21 septembrie 1989, Hoechst/Comisia, punctul 199 de mai sus, punctele 26-29).

219 Rezultă că întinderea obligației de motivare a deciziilor prin care se dispun investigații nu poate fi restrânsă în funcție de considerații privind eficacitatea investigației. În această privință, trebuie să se precizeze că, deși Comisia nu este obligată să comunice destinatarului unei decizii prin care se dispune o investigație toate informațiile de care dispune cu privire la presupusele încălcări și nici să procedeze la o calificare juridică riguroasă a acestor încălcări, aceasta trebuie, în schimb, să indice în mod clar faptele prezumate pe care intenționează să le investigheze (Hotărârea din 21 septembrie 1989, Hoechst/Comisia, punctul 199 de mai sus, punctul 41).

220 În prezenta cauză se impune constatarea că decizia de investigare face trimitere numai la articolul 81 CE.

221 Cu toate acestea, din moment ce Comisia nu avea obligația să efectueze o calificare juridică riguroasă a încălcărilor, faptul că decizia nu citează în mod expres articolul 82 CE nu poate determina, în sine, să se considere că articolul 14 din Regulamentul nr. 17 a fost încălcat de Comisie.

222 Este adevărat că redactarea deciziei de investigare denotă intenția expresă a Comisiei de a verifica numai dacă reclamanta participa la înțelegeri și/sau la practici concertate. Niciun element nu permite să se considere că era deopotrivă bănuit un abuz de poziție dominantă. În plus, Comisia nu a solicitat înscrisurile pe care le-a utilizat în procedura în temeiul articolului 82 CE în cadrul unor noi mandate de investigare.

223 Cu toate acestea, din articolul 1 din decizia atacată reiese că „[reclamanta] a încălcat dispozițiile articolului 82 CE printr-un comportament care a urmărit excluderea sau limitarea foarte puternică a concurenței și care a constat în încheierea cu clienții a unor acorduri prin care îi obligă să se aprovizioneze de la reclamantă pentru totalitatea sau pentru o foarte mare parte din necesitățile lor de sodă pe o perioadă nedeterminată sau excesiv de lungă[,] acordarea de reduceri substanțiale și de alte stimulente financiare în raport cu un tonaj marginal care depășește tonajul contractual de bază al clientului, astfel încât să asigure aprovizionarea acestuia de la reclamantă pentru totalitatea sau pentru cea mai mare parte a necesităților sale [și] condiționarea acordării reducerilor de acordul clientului de a se aproviziona de la reclamantă pentru totalitatea necesităților sale".

224 Prin urmare, se impune constatarea că „punerea în aplicare a unor aranjamente de cumpărare exclusive", avută în vedere la articolul 1 a doua liniuță din decizia de investigare, corespunde obiecției reținute în final în decizia atacată împotriva reclamantei. Astfel, încălcările articolului 82 CE imputate reclamantei în decizia

atacată au fost săvârșite în cadrul relațiilor sale contractuale cu o parte din clientela proprie și constau, în esență, în aranjamente de exclusivitate.

225 Există astfel o similitudine materială între practicile pe care Comisia le-a considerat a fi la originea abuzurilor de poziție dominantă reținute în decizia atacată și cele cu privire la care fusese încredințat mandatul de investigare agenților, la articolul 1 a doua liniuță din decizia de investigare.

226 Din moment ce o parte a faptelor pentru care agenților Comisiei li se încredințase mandatul pentru obținerea dovezilor privind încălcarea articolului 81 CE erau aceleași ca faptele care au constituit ulterior temeiul obiecțiunilor referitoare la abuzuri de poziție dominantă imputate reclamantei în decizia atacată, reținerea de documente nu a depășit cadrul de legalitate constituit de decizia de investigare. Astfel, aceasta conține elementele esențiale prevăzute la articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17.

227 În consecință, rezultă caracterul licit al obținerii de către Comisie a documentelor utilizate în cadrul deciziei atacate în susținerea obiecțiunilor privind încălcarea articolului 82 CE, fără a avea importanță dacă au fost reținute în cursul investigațiilor intervenite în aprilie 1989 sau dacă au fost comunicate ca urmare a solicitărilor de informații adresate ulterior reclamantei în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17.

228 Din cele de mai sus rezultă deopotrivă utilizarea licită de către Comisie a documentelor menționate drept elemente de probă în cadrul deciziei atacate, întemeiată pe articolul 82 CE.

229 Pe de altă parte, din scrisoarea Comisiei din 22 mai 1989 rezultă doar că aceasta a confirmat că dispozițiile articolului 20 din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă

la momentul faptelor, priveau documentele colectate în cursul investigațiilor și că documentele respective nu erau utilizate drept elemente de probă în cadrul unei proceduri antidumping. Așadar, Comisia nu și-a exprimat poziția în sensul că investigația privește doar încălcările articolului 81 CE și că o calificare a încălcărilor în cauză drept abuzuri de poziție dominantă s-ar afla în afara obiectivului investigației.

230 Prin urmare, al șaselea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al optulea aspect, întemeiat pe încălcarea principiilor imparțialității, bunei administrări și proporționalității

— Argumentele părților

231 Reclamanta susține că decizia atacată reproduce practic textual o decizie adoptată cu 10 ani înainte și nu ia în considerare trecerea timpului și consecințele anulării Deciziei 91/297. În plus, reclamanta invocă obligația Comisiei de acordare a accesului complet la dosar.

232 Pe de altă parte, decizia atacată ar fi lipsită de proporționalitate în măsura în care ar avea ca efect redeschiderea unei proceduri la mult timp după producerea faptelor, astfel încât, în orice caz, ar fi lipsită de orice efect util.

233 Mai mult, reclamanta afirmă că nu au fost indicate motivele pentru care Comisia considera oportun să îi impună din nou o „decizie draconică", deși, pe de altă parte,

renunțase să adopte o nouă decizie ca urmare a anulării Deciziei 91/297. Cu toate acestea, Comisia ar fi considerat un întreg încălcările care au stat la baza Deciziilor 91/297, 91/298 și 91/299, deciziile fiind redactate în această perspectivă. Tribunalul s-ar afla, așadar, în imposibilitate să aprecieze motivarea deciziei Comisiei de a adopta o nouă decizie al cărei conținut ar fi cvasiidentic cu cel al Deciziei 91/299.

234 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

235 Sub pretextul unei pretinse încălcări a principiilor imparțialității, bunei administrări și proporționalității, reclamanta reia aceleași argumente ca cele deja invocate, întemeiate în special pe trecerea timpului și pe dreptul de acces la dosar, pe care Tribunalul le examinează separat.

236 Singurul element nou privește nemotivarea în legătură cu adoptarea de către Comisie a unei noi decizii al cărei conținut ar fi cvasiidentic cu cel al Deciziei 91/299. Or, cu privire la acest aspect, se impune constatarea că alegerea Comisiei de a adopta din nou Decizia 91/299 a fost motivată în considerentele (196)-(207) ale deciziei atacate, care se adaugă la Decizia 91/299. Prin urmare, critica invocată de reclamantă este neîntemeiată.

237 În consecință, al optulea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

238 Din toate cele de mai sus rezultă că al doilea motiv trebuie respins în totalitate, sub rezerva examinării celui de al șaptelea aspect, întemeiat pe încălcarea dreptului de acces la dosar, care va fi realizată în cadrul celui de al șaselea motiv.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe definiția eronată a pieței geografice

Argumentele părților

239 Referindu-se la jurisprudența Curții, reclamanta susține că, deși constituie un element important pentru dovedirea existenței unei poziții dominante, criteriul cotelor de piață nu este niciodată concludent în sine, în special în ipoteza în care aceste cote de piață reprezintă un procent rezonabil. Ar trebui să se țină seama și de alți factori, precum, în special, barierele în calea intrării pe piață, integrarea verticală, puterea financiară, avansul tehnologic, capacitatea de compensare a clienților sau chiar structura costurilor.

240 Reclamanta contestă reținerea de către Comisie a unei dimensiuni comunitare a pieței geografice relevante după ce a enumerat diferite elemente care „militează în ansamblu pentru o dimensiune națională". Dacă Comisia ar fi efectuat o analiză preliminară a condițiilor concurenței, ar fi concluzionat că întinderea pieței era limitată la teritoriul național.

241 Caracterul eronat al aprecierii Comisiei ar fi confirmat de decizia „autorității italiene de concurență" din 10 aprilie 1997, în cazul Solvay/Sodi, în care piața geografică relevantă fusese definită drept piața italiană a carbonatului de sodiu. În comunicarea publicată în conformitate cu articolul 19 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17 privind o cerere de atestare negativă sau de exceptare în temeiul articolului 81 alineatul (3) [CE] (cazul IV/E-2/36.732 – Solvay-Sisecam) (JO 1999, C 272, p. 14), Comisia ar fi recunoscut

deopotrivă că delimitarea pieței geografice relevante era o chestiune „deosebit de complexă” și că divizarea în funcție de piețele naționale nu mai era la fel de pertinentă precum fusese anterior.

242 Pe de altă parte, reclamanta invocă săvârșirea de către Comisie a unei erori de drept prin aceea că a considerat că sfera sa de influență corespundea Europei de Vest continentale. Astfel, reclamanta consideră că această analiză era întemeiată pe existența unui acord între aceasta și ICI și avea drept unic obiectiv să ajungă la concluzia că deținea o cotă de piață importantă, în termeni absoluți și relativi, pe „piața vizată”. Așadar, Comisia nu ar fi luat în considerare criteriile obișnuite care permit delimitarea cu exactitate a pieței geografice relevante, și anume teritoriul pe care condițiile de piață sunt suficient de omogene pentru ca toți operatorii prezenți să se afle în concurență.

243 Reclamanta susține deopotrivă că, întrucât nu a precizat motivele care au determinat-o să abandoneze practica sa constantă pentru delimitarea pieței geografice relevante, Comisia nu a motivat în mod legal decizia atacată.

244 În plus, reclamanta consideră că, întrucât a decis că Benelux și Regatul Unit constituiau piețe distincte, iar Benelux și Portugalia, în care reclamanta deținea un monopol de fapt, aparțineau aceleiași piețe, Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere.

245 Reclamanta adaugă că, în considerentul (132) al deciziei atacate, Comisia a arătat că „piața tradițională a Solvay acoperea întreaga Comunitate, cu excepția Regatului Unit și a Irlandei, unde, ca urmare a dispozițiilor lor anticoncurențiale, situația concurenței era cu totul diferită”. Or, în opinia reclamantei, Comisia a explicat, în mod contradictoriu, în memoriul în apărare că ICI și reclamanta nu se aflau în concurență pentru a exclude Regatul Unit și Irlanda din piața geografică relevantă. Pe de altă parte, în decizia atacată,

Comisia nu ar menționa condițiile de concurență de pe piețele italiană, spaniolă, portugheză, elenă și daneză, deși ar concluziona, fără nici cea mai mică justificare complementară, în sensul omogenității condițiilor de concurență pe întreg teritoriul Europei continentale. În ceea ce privește cotele sale de piață naționale, reclamanta arată că aceste cote nu erau deloc omogene, deoarece, în funcție de state, erau fie inexistente, fie de 15 %, 50 %, 80 % sau de 100 %. În aceste împrejurări, reclamanta solicită Tribunalului să invite Comisia să ofere explicații asupra motivului care a determinat-o să considere că structura pieței era identică în toată Europa de Vest continentală.

246 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

247 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a examina dacă o întreprindere deține o poziție dominantă în sensul articolului 82 primul paragraf CE, o importanță fundamentală trebuie acordată stabilirii pieței relevante și delimitării părții semnificative din piața comună în cadrul căreia întreprinderea este în măsură să recurgă eventual la practici abuzive care împiedică o concurență efectivă (a se vedea Hotărârea din 26 noiembrie 1998, Bronner, C-7/97, Rec., p. I-7791, punctul 32, și Hotărârea Curții din 23 mai 2000, Sydhavnens Sten & Grus, C-209/98, Rec., p. I-3743, punctul 57).

248 Cu privire la acest aspect, trebuie amintit că delimitarea pieței nu prezintă același rol după cum este vorba despre aplicarea articolului 81 CE sau a articolului 82 CE. În cadrul aplicării articolului 82 CE, definiția adecvată a pieței relevante este o condiție necesară și prealabilă aprecierii unui comportament pretins anticoncurențial, deoarece, înainte de stabilirea existenței unui abuz de poziție dominantă, trebuie stabilită existența unei

poziției dominante pe o anumită piață, ceea ce presupune ca această piață să fi fost delimitată prealabil. În schimb, în cadrul aplicării articolului 81 CE, în vederea stabilirii dacă acordul, decizia asocierilor de întreprinderi sau practica concertată în litigiu poate afecta comerțul dintre statele membre și are ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune, piața relevantă trebuie definită în funcție de situație (Hotărârea Tribunalului din 6 iulie 2000, Volkswagen/Comisia, T-62/98, Rec., p. II-2707, punctul 230, și Hotărârea Tribunalului din 11 decembrie 2003, Adriatica di Navigazione/Comisia, T-61/99, Rec., p. II-5349, punctul 27).

249 În economia articolului 82 CE, piața geografică poate fi definită drept teritoriul pe care toți operatorii economici se află în condiții de concurență similare în ceea ce privește produsele relevante. Nu este necesar ca cerințele obiective de concurență dintre operatorii economici să fie perfect omogene. Este suficient ca acestea să fie similare sau suficient de omogene (Hotărârea Curții din 14 februarie 1978, United Brands și United Brands Continentaal/Comisia, 27/76, Rec., p. 207, punctele 44 și 53, și Hotărârea Tribunalului din 22 noiembrie 2001, AAMS/Comisia, T-139/98, Rec., p. II-3413, punctul 39). Prin urmare, nu se poate considera că numai zonele în care condițiile obiective de concurență sunt eterogene constituie o piață uniformă (Hotărârea Tribunalului din 21 octombrie 1997, Deutsche Bahn/Comisia, T-229/94, Rec., p. II-1689, punctul 92).

250 În sfârșit, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că, deși instanța comunitară exercită, în mod general, un control deplin în ceea ce privește chestiunea dacă sunt sau nu sunt reunite condițiile de aplicare a normelor de concurență, controlul pe care îl exercită cu privire la aprecierile economice complexe ale Comisiei trebuie totuși să se limiteze la verificarea respectării normelor de procedură și de motivare, precum și a acurateței situației de fapt, a absenței unei erori vădite de apreciere și a unui abuz de putere (Hotărârea Tribunalului din 30 martie 2000, Kish Glass/Comisia, T-65/95, Rec., p. II-1885, punctul 64, și Hotărârea Tribunalului din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/94, Rec., p. II-3601, punctul 87).

251 În speță, trebuie constatat că, în partea din decizia atacată consacrată pieței relevante, Comisia a definit piața geografică relevantă după cum urmează:

„(136) Produsul și zona geografică relevante în privința cărora ar fi necesară aprecierea puterii economice a Solvay sunt, așadar, piața sodei în Comunitate (cu excepția Regatului Unit și a Irlandei)."

252 În răspunsul la o întrebare scrisă adresată de Tribunal, Comisia a subliniat că alte fragmente din decizia atacată s-ar referi la aceeași piață geografică precum cea identificată în considerentul (136) al deciziei atacate.

253 Comisia invocă în special considerentele (8), (18)-(20), (23), (26), (36)-(38), (40)-(42), (133), (137), (138), (188) și (191), care fac trimitere la „Europa occidentală", la „Europa de Vest" sau la „Comunitate".

254 Mai mult, definiția pieței geografice enunțată în considerentul (136) al deciziei atacate nu se află în contradicție cu alte considerente ale deciziei atacate. Astfel, din jurisprudența citată la punctul 249 de mai sus rezultă că este suficient ca cerințele de concurență să fie similare sau suficient de omogene în ceea ce privește produsele relevante. Prin urmare, în cadrul aplicării articolului 82 CE, mai multe piețe naționale pot forma împreună o piață geografică în cazul în care condițiile obiective de concurență sunt suficient de omogene.

255 În plus, faptul că producătorii aveau tendința să își concentreze vânzările în statele membre în care dețineau capacități de producție nu exclude situația în care condițiile obiective de concurență erau suficient de omogene.

256 În orice caz, din examinarea celui de al patrulea motiv invocat de reclamantă (a se vedea punctele 261-305 de mai jos) rezultă că aceasta se află în poziție dominantă, că piața geografică relevantă este definită ca fiind Comunitatea, cu excepția Regatului Unit și a Irlandei, sau ca fiind fiecare dintre statele în care i se impută încălcările articolului 82 CE pe piața carbonatului de sodiu.

257 După cum se arată în considerentul (147) al deciziei atacate:

„[…D]eși fiecare dintre pieţele naționale afectate în mod specific de comportamentul de excludere al Solvay era considerată o piață distinctă, Solvay rămânea dominantă pe fiecare dintre ele, fiindu-le deopotrivă aplicabile cea mai mare parte a considerațiilor de mai sus.”

258 Astfel, din cotele de piață deținute de reclamantă rezultă că se afla în poziție dominantă în fiecare dintre statele în care i se impută săvârșirea încălcărilor articolului 82 CE.

259 Chiar dacă se presupune că piața geografică relevantă nu a fost definită în mod corect de Comisie, din cele arătate rezultă că această eroare nu ar fi putut avea o influență determinantă asupra rezultatului. O asemenea eroare, dacă se presupune dovedită, nu poate justifica anularea deciziei Comisiei (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 14 mai 2002, Graphischer Maschinenbau/Comisia, T-126/99, Rec., p. II-2427, punctul 49 și jurisprudența citată).

260 Prin urmare, al treilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe lipsa poziției dominante

Argumentele părților

261 Reclamanta contestă analiza Comisiei potrivit căreia propriile documente ar confirma existența unei poziții dominante în Europa de Vest.

262 În primul rând, reclamanta consideră că teza Comisiei nu este susținută de fapte.

263 Cu privire la acest aspect, reclamanta arată că, în considerentul (147) al deciziei atacate, Comisia a menționat că, deși fiecare dintre pieţele naționale afectate în mod specific de comportamentul de excludere era considerată o piață distinctă, reclamanta rămânea dominantă pe fiecare dintre acestea.

264 Or, în opinia reclamantei, cota sa de piață pe pieţele naționale nu era de 70 % și, chiar dacă această cotă de piață ar fi semnificativă, aceasta nu ar evidenția un grad semnificativ de putere pe piață. Astfel, în perioada examinată, cota sa de piață ar fi fost de doar 56,7 % în Benelux, de 54,9 % în Franța și de 52,5 % în Germania. Reclamanta susține deopotrivă că ar fi lipsită de efecte împrejurarea de a fi singurul producător de carbonat de sodiu care își desfășoară activitatea în întreaga Comunitate. De asemenea, capacitatea sa totală de producție în Europa ar fi lipsită de efecte, în lipsa oricărei livrări semnificative din partea diferitelor sale unități de producție pe alte pieţe naționale în care ar deține unități de producție. La nivel național, capacitățile sale de producție ar fi fost comparabile cu cele ale concurenților săi naționali.

265 Reclamanta susține și că protecția care i-ar fi fost conferită prin măsurile antidumping era doar relativă, în măsura în care importurile originare din Germania de Est cu destinația Germania de Vest nu erau supuse taxelor antidumping și taxelor vamale și în care, în orice caz, regimul de perfecționare activă permitea producătorilor de sticlă să cumpere de la producătorii americani și de la producătorii din Europa de Est cantități semnificative de carbonat de sodiu scutite de taxe antidumping.

266 Pe de altă parte, reclamanta susține că ar fi trebuit luată în considerare de Comisie posibilitatea utilizării de către clienți a sodei caustice și a calcinei în locul carbonatului de sodiu. Astfel, în relația sa cu clientela, reclamanta consideră că a fost supusă unei presiuni concurențiale cauzate de aceste produse.

267 Din cele de mai sus, reclamanta deduce că nu deținea o poziție dominantă pe piețele naționale examinate, singurele care puteau fi admise în termeni geografici.

268 Mai mult, în opinia reclamantei, Comisia nu a ținut seama de capacitatea importantă de cumpărare în compensație de care dispuneau unii dintre clienții săi producători de sticlă. Astfel, Comisia nu ar fi verificat în ce măsură tonajele preluate de acești clienți îi erau necesare supraviețuirii pe termen lung, în special ca urmare a importanței cheltuielilor fixe din această industrie grea. Comisia nu ar fi cuantificat nici rolul concurenților locali și nici impactul importurilor originare din Statele Unite sau din Europa de Est.

269 Chiar dacă se presupune că piața geografică relevantă are dimensiune europeană, analiza Comisiei ar fi inexactă și „greșit motivată". În această privință, reclamanta invocă presiunea concurențială generată, în primul rând, de concurenții comunitari ce aparțineau unor mari grupuri industriale, în al doilea rând, de concurenții americani și de concurenții din Europa de Est, capabili să ofere prețuri atractive, și, în al treilea rând, de clienții ce aparțineau de asemenea unor mari grupuri.

270 Reclamanta invocă și o contradicție între considerentul (39) al deciziei atacate, potrivit căruia riscul principal în privința sa provenea nu de la alți producători europeni, ci de la carbonatul de sodiu american, și considerentul (53) al deciziei atacate, potrivit căruia reclamanta „pare să fi avut ca primă preocupare să își păstreze poziția dominantă pe piața europeană împotriva agitației micilor producători, precum și împotriva amenințării pe care o percepea din partea importurilor din Europa de Est și din Statele Unite ale Americii". Puterea de piață a concurenților săi ar fi fost cu atât mai importantă cu cât, în cadrul investigației efectuate în perioada 1980-1981, Comisia nu le-ar fi impus nicio modificare a practicilor lor contractuale, astfel încât puteau să își protejeze clienții prin încheierea unor contracte pentru toate necesitățile pe termen lung.

271 În al doilea rând, reclamanta invocă săvârșirea de către Comisie a mai multor erori de drept prin faptul că a concluzionat, în considerentul (148) al deciziei atacate, în sensul că reclamanta deținuse o poziție dominantă pe întreaga perioadă examinată.

272 Cu privire la acest aspect, reclamanta invocă în special ignorarea în totalitate de către Comisie a criteriului capacității de compensare a clienților, la care Tribunalul s-a referit în Hotărârea din 10 martie 1992, SIV și alții/Comisia (T-68/89, T-77/89 și T-78/89, Rec., p. II-1403). De asemenea, în Decizia din 25 noiembrie 1998 a Comisiei de declarare a unei concentrări ca fiind compatibilă cu piața comună și cu funcționarea Acordului privind SEE (Cazul IV/M.1225 – Enso/Stora) (JO 1999, L 254, p. 9) ar fi fost examinată chestiunea capacității de cumpărare în compensație deținute de clienții de pe piața cartonului pentru ambalarea lichidelor. Reclamanta susține că, din cauza structurii costurilor de producție, întrucât costurile variabile erau scăzute în raport cu prețul total, clienții săi puteau să o amenințe cu pierderea unei părți semnificative sau chiar a tuturor livrărilor pe care le efectua. Reclamanta consideră, așadar, că era necesară o analiză a Comisiei cu privire la aspectul dacă avea sau nu avea posibilitatea să se comporte, într-o măsură apreciabilă, în mod independent în raport cu clientela sa.

273 În al treilea rând, reclamanta susține că decizia atacată nu a fost motivată corespunzător de Comisie, întrucât, pe de o parte, nu a precizat ce criterii dintre cele reținute pentru aprecierea poziției sale dominante pe piața comunitară se aplicau în cadrul analizării

poziției sale pe piețele naționale și, pe de altă parte, nu a pus în aplicare în mod concret aceste criterii în ceea ce privește condițiile ce predominau pe piețele respective.

274 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

275 Potrivit unei jurisprudențe constante, poziția dominantă menționată la articolul 82 CE privește o situație de putere economică deținută de o întreprindere, care îi conferă acesteia capacitatea de a se opune menținerii unei concurențe efective pe piața relevantă, dându-i posibilitatea de a adopta, într-o măsură apreciabilă, comportamente independente față de concurenții și de clienții săi și, în sfârșit, față de consumatori (Hotărârea United Brands și United Brands Continentaal, punctul 249 de mai sus, punctul 65, și Hotărârea Microsoft/Comisia, punctul 250 de mai sus, punctul 229). O asemenea poziție, spre deosebire de o situație de monopol sau de cvasimonopol, nu exclude existența unei anumite concurențe, însă conferă firmei care beneficiază de poziția dominantă capacitatea, dacă nu să decidă, cel puțin să influențeze notabil condițiile în care se va dezvolta această concurență și, în orice caz, să se comporte într-o largă măsură fără a trebui să țină seama de ea și fără ca această atitudine să îi creeze vreun prejudiciu (Hotărârea Curții din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia, 85/76, Rec., p. 461, punctul 39).

276 Existența unei poziții dominante rezultă în general din reunirea mai multor factori care, analizați separat, nu ar fi obligatoriu concludenți (Hotărârea United Brands și United Brands Continentaal/Comisia, punctul 249 de mai sus, punctul 66). Aprecierea existenței unei poziții dominante pe piața relevantă trebuie efectuată mai întâi prin examinarea structurii sale și, în continuare, a situației concurențiale de pe piața respectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea United Brands și United Brands Continentaal/Comisia, punctul 249 de mai sus, punctul 67).

277 În afara unor împrejurări excepționale, cote de piață foarte mari constituie, în sine, dovada existenței unei poziții dominante. Astfel, deținerea unei o cote de piață foarte mari conferă întreprinderii care o deține o anumită perioadă, prin volumul producției și prin oferta pe care o reprezintă – fără ca deținătorii unor cote semnificativ mai mici să fie în măsură să satisfacă rapid cererile celor care ar dori să evite întreprinderea deținătoare a celei mai importante cote de piață –, o situație de forță care o transformă într-un partener obligatoriu și care, deja din această cauză, îi asigură, cel puțin pe perioade relativ lungi, independența de acțiune caracteristică poziției dominante (Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 275 de mai sus, punctul 41, și Hotărârea Tribunalului din 23 octombrie 2003, Van den Bergh Foods/Comisia, T-65/98, Rec., p. II-4653, punctul 154).

278 Astfel, o cotă de piață de 70-80 % constituie, în sine, un indiciu clar al existenței unei poziții dominante (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1991, Hilti/Comisia, T-30/89, Rec., p. II-1439, punctul 92, și Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Atlantic Container Line și alții/Comisia, T-191/98, T-212/98-T-214/98, Rec., p. II-3275, punctul 907).

279 De asemenea, potrivit jurisprudenței Curții, o cotă de piață de 50 % constituie prin ea însăși, în afara unor situații excepționale, dovada existenței unei poziții dominante (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 3 iulie 1991, AKZO/Comisia, C-62/86, Rec., p. I-3359, punctul 60).

280 În prezenta cauză, în considerentul (137) al deciziei atacate, Comisia a arătat că reclamanta deținea o cotă de piață de „circa 70 % în Europa de Vest", „pe întreaga perioadă examinată".

281 În cererea introductivă, reclamanta nu contestă deținerea unei cote de piață foarte importante, dacă se presupune că piața are dimensiune comunitară. Astfel, reclamanta arată că, în măsura în care piața este europeană, cota sa de piață ar oscila între 60 % și 70 %.

282 Din valorile furnizate de reclamantă, necontestate de Comisie, rezultă de asemenea că, în 1988, reclamanta deținea, printre altele, 96,9 % din piața austriacă, 82 % din piața belgiană, 54,9 % din piața franceză, 52,5 % din piața germană, 95 % din piața italiană, 14,7 % din piața olandeză, 100 % din piața portugheză și 99,6 % din piața spaniolă.

283 Deținerea unor asemenea cote de piață denotă că, în afara unor împrejurări excepționale specifice cauzei, reclamanta deținea o poziție dominantă fie pe piața comunitară, fie pe diferite piețe naționale în cadrul cărora ar fi săvârșit încălcările articolului 82 CE care îi sunt imputate, dacă se presupune că piața geografică trebuie definită ca atare.

284 În considerentul (138) al deciziei atacate, Comisia invocă diferite elemente care completează examinarea pe care a efectuat-o asupra cotelor de piață ale reclamantei și care sunt orientate în direcția existenței unei poziții dominante a acesteia.

285 Din moment ce, prin definiție, aceste elemente nu pot fi asociate unor împrejurări excepționale care să permită să se considere că reclamanta nu se află în poziție dominantă, nu se impune examinarea criticilor reclamantei în privința lor.

286 Pe de altă parte, reclamanta invocă trei argumente care trebuie analizate pentru a se stabili dacă în speță existau asemenea împrejurări excepționale în sensul jurisprudenței Curții.

287 În primul rând, reclamanta invocă o presiune concurențială importantă din partea întreprinderilor comunitare și necomunitare.

288 În această privință, trebuie amintit mai întâi că existența unui anumit grad de concurență nu este incompatibilă cu existența unei poziții dominante pe piața relevantă.

289 În plus, trebuie observat că, în ceea ce privește concurenții comunitari, reclamanta nu furnizează niciun element concret în susținerea argumentației sale.

290 În orice caz, din datele cifrice furnizate de reclamantă în cererea introductivă rezultă că, atunci când a constatat, în considerentul (138) al deciziei atacate, existența unei cote de piață crescute a reclamantei în Benelux, în Franța și în Germania, precum și poziția sa de monopol sau de cvasimonopol în Italia, în Spania și în Portugalia, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere.

291 În ceea ce privește concurenții necomunitari, reclamanta susține că importurile originare din Germania de Est se ridicau la 8 % din vânzările totale în Germania de Vest, nivel necontestat de Comisie. Cu toate acestea, indiferent dacă piața geografică are dimensiune comunitară sau națională, un asemenea procent nu permite să se concluzioneze în sensul lipsei poziției dominante a reclamantei pe piața relevantă.

292 În ceea ce privește importurile americane, considerentul (31) al deciziei atacate arată că, până în 1990, livrările producătorilor americani în Europa de Vest continentală au fost de numai 40 000 de tone în total, cvasiintegralitatea acestora în regim de perfecționare activă.

293 Or, după cum Comisia subliniază în mod întemeiat, chiar dacă se consideră că această cantitate ar fi realizată într-un an, ar reprezenta numai aproximativ 0,07 % din

consumul total de carbonat de sodiu în Comunitate, care se ridica la aproximativ 5,5 milioane de tone în 1989. O asemenea cotă de piață nu poate fi considerată semnificativă.

294 În sfârșit, în ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia clienții săi o amenințau că ar recurge la regimul de perfecționare activă pentru a se aproviziona de la producătorii americani sau de la producătorii din Europa de Est, aceasta nu este susținută de niciun element de probă. În orice caz, acest argument este inoperant câtă vreme doar faptul recurgerii de către clienți la o asemenea amenințare nu poate constitui o împrejurare excepțională care să excludă o poziție dominantă.

295 În al doilea rând, reclamanta invocă posibilitatea unei substituiri a carbonatului de sodiu cu soda caustică și cu calcina, care, în opinia sa, ar constitui o presiune concurențială în relația acesteia cu clientela.

296 Cu privire la acest aspect, trebuie constatat că, în considerentele (139)-(145) ale deciziei atacate, Comisia a analizat în detaliu gradul de substituire posibilă a sodei caustice cu carbonatul de sodiu și a constatat că, în practică, posibilitățile de substituire nu constituiau o constrângere semnificativă în privința puterii pe piață a reclamantei. În cererea introductivă, reclamanta nu furnizează niciun element susceptibil să conteste această analiză.

297 În ceea ce privește calcina, în considerentul (144) al deciziei atacate, Comisia a arătat că necesitățile de sodă ale unui client pentru producerea articolelor din sticlă puteau fi reduse până la 15 % prin utilizarea calcinei. Reclamanta nu contestă acest procent. Comisia a admis de asemenea că era posibil ca utilizarea calcinei să reducă dependența clienților față de furnizorii de sodă în general, fără să reducă însă capacitatea unui producător de sodă puternic de a exclude micii producători. Prin urmare, trebuie să se considere că, în mod contrar afirmațiilor reclamantei, Comisia a ținut seama de această posibilitate de substituire a carbonatului de sodiu cu calcină.

298 În aceste împrejurări, reclamanta nu a demonstrat săvârșirea de către Comisie a unei erori vădite de apreciere prin faptul că a concluzionat că posibilitățile de substituire nu constituiau o constrângere semnificativă în privința puterii pe piață a reclamantei.

299 În al treilea rând, reclamanta invocă necesitatea luării în considerare de către Comisie a presiunii concurențiale exercitate de clienți.

300 Cu toate acestea, potrivit valorilor furnizate chiar de reclamantă și confirmate de Comisie, la momentul faptelor în litigiu, producția totală a reclamantei în Europa era de ordinul a 3,7 milioane de tone, iar ansamblul vânzărilor sale în Europa era de ordinul a 3,1 milioane de tone.

301 În considerentul (42) al deciziei atacate, Comisia a arătat că principalul client al reclamantei era grupul Saint-Gobain, cu care aceasta a încheiat contracte pe durată nedeterminată în diferite state membre, care aveau ca obiect vânzări de peste 500 000 de tone pe an în Europa de Vest.

302 În consecință, partea din vânzările reclamantei către Saint-Gobain, cel mai mare client al său, reprezintă aproximativ 14 % din valoarea producției și 16 % din vânzările acesteia în Europa.

303 Prin urmare, presupunând obligația Comisiei de a lua în considerare criteriul capacității de compensare a clienților reclamantei, procentele sus-menționate atestă că nici Saint-Gobain, nici alt client al reclamantei nu erau în măsură să contrabalanseze puterea acesteia pe piață.

304 În concluzie, argumentele invocate de reclamantă nu permit să se admită existența unor împrejurări excepționale care ar justifica contestarea constatării potrivit căreia reclamanta se afla în poziție dominantă pe piața relevantă.

305 În consecință, al patrulea motiv trebuie respins.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe lipsa abuzului de poziție dominantă

306 Al cincilea motiv cuprinde cinci aspecte, referitoare la reducerile privind tonajul marginal, la reducerea „grup" acordată Saint-Gobain, la acordurile de exclusivitate, la clauzele de concurență și, respectiv, la caracterul discriminatoriu al practicilor imputate reclamantei.

Cu privire la primul aspect, referitor la reducerile privind tonajul marginal

— Argumentele părților

307 Reclamanta susține că nu a pus în aplicare o politică generală de fidelitate. În această privință, notele privind strategia menționate în considerentele (53)-(55) ale deciziei atacate s-ar fi referit la voința de a favoriza clienții care își asumau angajamente la termen, situație justificată din punct de vedere economic. Obiectivul ar fi fost de a remunera avantajul economic pe care reclamanta l-ar obține din asigurarea unei utilizări a capacităților sale de producție pe o durată limitată, însă sigură, de maximum doi ani, admisă expres de Comisie în 1981.

308 Faptul că rabaturile acordate privesc tonajul marginal s-ar justifica prin structura de cost specifică a producției de carbonat de sodiu. Astfel, costurile variabile ar reprezenta o proporție foarte scăzută din costurile totale. În cadrul negocierii și al stabilirii prețului de vânzare a carbonatului de sodiu, la începutul anului, ar fi fost luate în considerare toate costurile totale, repartizate pe tonajele pe care clienții se angajaseră să le cumpere. În ceea ce privește cantitățile suplimentare cumpărate eventual de clienți în cursul executării contractului, reclamanta arată că, întrucât costurile fixe fuseseră deja acoperite de cantitățile fixe, dispunea de o mai mare marjă de manevră în stabilirea prețului și în determinarea cuantumului reducerii ce urma a fi acordată clientului respectiv.

309 În special, reclamanta invocă aprecierea inexactă de către Comisie a efectelor rezultate din acordarea pretinselor reduceri de fidelitate de către direcția națională germană în favoarea clienților săi germani. Astfel, Comisia ar fi considerat în mod greșit că ceilalți producători de carbonat de sodiu erau concurenți numai în privința tonajelor marginale. Or, în opinia reclamantei, concurenții care doreau să vândă clienților săi ce beneficiau de reduceri privind tonajele marginale puteau să le propună livrarea unor cantități superioare tonajelor marginale, chiar totalitatea necesităților lor, situație care le-ar fi permis să ofere prețuri medii competitive. Pe de altă parte, Comisia nu ar fi examinat capacitățile de producție ale concurenților săi și structura costurilor acestora în perioada respectivă.

310 În plus, reclamanta consideră că durata contractelor, limitată la doi ani, permitea concurenților să conteste poziția sa pe termen scurt. Ținând seama de puterea de negociere a clienților, aceștia ar fi avut și posibilitatea ca, în perioada contractuală, să repună în discuție „angajamentul privind tonajul" pe care și-l asumaseră.

311 Prin urmare, sistemul de reduceri pus în aplicare în speță ar fi conform jurisprudenței Curții, care ar autoriza sistemele de rabaturi atunci când sunt justificate printr-o contrapartidă economică.

312 Pe de altă parte, reclamanta face trimitere la Regulamentul (CE) nr. 823/95 al Comisiei din 10 aprilie 1995 de instituire a unei taxe antidumping provizorii asupra importurilor de carbonat disodic originar din Statele Unite ale Americii (JO L 83, p. 8) pentru a concluziona pe baza acestuia că sistemul de reduceri privind tranșa superioară avea un efect foarte limitat în Europa, în măsura în care sistemul respectiv era aplicat exclusiv unor cantități mici pe piețe determinate.

313 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

314 Potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de folosire în mod abuziv este o noțiune obiectivă ce vizează comportamentele unei întreprinderi în poziție dominantă care sunt de natură să influențeze structura unei piețe unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii respective și care, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează o concurență normală între produse sau între servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici, au ca efect crearea de obstacole în calea menținerii gradului de concurență existent încă pe piață sau în calea dezvoltării acestei concurențe (Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 275 de mai sus, punctul 91, și Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2005, General Electric/Comisia, T-210/01, Rec., p. II-5575, punctul 549).

315 Deși constatarea existenței unei poziții dominante nu presupune în sine nicio critică în privința întreprinderii în cauză, independent de cauzele unei asemenea poziții, aceasta are responsabilitatea specială de a nu aduce atingere prin comportamentul său unei concurențe efective și nedenaturate în cadrul pieței comune (Hotărârea Curții din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 57, și Hotărârea Microsoft/Comisia, punctul 250 de mai sus, punctul 229). Totodată, deși existența unei poziții dominante nu privează o întreprindere care se află în această poziție de dreptul de a-și prezerva propriile interese comerciale atunci când acestea sunt amenințate și deși această întreprindere are posibilitatea, într-o măsură rezonabilă, să îndeplinească actele pe care le consideră adecvate în vederea protejării intereselor sale, asemenea comportamente nu pot fi însă

admise atunci când au ca obiect consolidarea acestei poziții dominante și exercitarea sa abuzivă (Hotărârea United Brands și United Brands Continentaal/Comisia, punctul 249 de mai sus, punctul 189, și Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 55).

316 În ceea ce privește în mod mai specific acordarea de rabaturi de către o întreprindere în poziție dominantă, dintr-o jurisprudență constantă reiese că un rabat de fidelitate, acordat în contrapartidă cu un angajament al clientului de a se aproviziona exclusiv sau cvasiexclusiv de la o întreprindere în poziție dominantă, este contrar articolului 82 CE. Astfel, un asemenea rabat tinde să împiedice, pe calea acordării unor avantaje financiare, aprovizionarea clienților de la producătorii concurenți (Hotărârea Curții din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, punctul 518, și Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus, punctul 56).

317 Un sistem de rabaturi care pe piață are un efect de excludere va fi considerat contrar articolului 82 CE dacă este aplicat de o întreprindere în poziție dominantă. Pentru acest motiv, Curtea s-a pronunțat în sensul că un rabat legat de o realizare a unui obiectiv de cumpărare încălca articolul 82 CE (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus, punctul 57).

318 Sistemele de rabaturi cantitative, legate exclusiv de volumul achizițiilor efectuate de la o întreprindere în poziție dominantă, sunt în general considerate a nu avea un efect de excludere interzis de articolul 82 CE. Dacă creșterea cantității furnizate se traduce printr-un cost inferior pentru furnizor, acesta are astfel dreptul să acorde clientului său beneficiul acestei reduceri printr-un tarif mai favorabil. Rabaturile cantitative sunt, așadar, prezumate a reflecta câștiguri de eficiență și economii de scară realizate de întreprinderea în poziție dominantă (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus, punctul 58).

319 Rezultă că un sistem de rabaturi a căror cotă a reducerii crește în funcție de volumul cumpărat nu va încălca articolul 82 CE, în afara situației în care criteriile și modalitățile

de acordare a rabatului evidențiază că sistemul nu se întemeiază pe o contrapartidă justificată din punct de vedere economic, ci urmărește, în mod similar unui rabat de fidelitate și de obiectiv, să împiedice aprovizionarea clienților de la producători concurenți (Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 275 de mai sus, punctul 90, și Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus, punctul 59).

320 Așadar, pentru stabilirea eventualului caracter abuziv al unui sistem de rabaturi cantitative, va fi necesar să se aprecieze toate împrejurările, în special criteriile și modalitățile de acordare a rabaturilor, și să se examineze dacă rabaturile urmăresc, printr-un avantaj care nu se întemeiază pe nicio prestație economică care să îl justifice, să priveze cumpărătorul de posibilitatea de a-și alege sursele de aprovizionare sau să restrângă această posibilitate, să blocheze accesul pe piață al concurenților, să aplice partenerilor comerciali condiții inegale la prestații echivalente sau să consolideze poziția dominantă printr-o concurență denaturată (Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 275 de mai sus, punctul 90, și Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus, punctul 60).

321 În speță, în partea din decizia atacată consacrată comportamentului reclamantei ce urmărea excluderea concurenței, Comisia a menționat mai întâi, în considerentele (53)-(56) ale deciziei atacate, o strategie comercială a reclamantei după anul 1982.

322 În această privință, Comisia s-a întemeiat pe două note privind strategia din 1988, potrivit cărora reclamanta urmărea să își fidelizeze clienții prin acordarea de reduceri contractuale.

323 În considerentele (56)-(80) ale deciziei atacate, Comisia a examinat în continuare sistemul de reduceri pus în aplicare de reclamantă în Germania și în Franța.

324 În special, Comisia a arătat următoarele:

„În plus față de reducerile uzuale legate de cantitate privind tonajul de bază acordate clienților mari, începând cu 1982, Solvay a acordat în Germania două forme suplimentare de reduceri:

— o reducere privind tonajul marginal, denumită «Spitzenrabatt», stabilită aproape întotdeauna la 20 % din prețul de listă;

— o plată anuală specială prin cec [până la 3,4 milioane de [mărci germane] (DEM) într-un caz], cu condiția aprovizionării clientului [de la] Solvay pentru totalitatea sau pentru cea mai mare parte a necesităților sale.

[…]

Astfel, în cazul Vegla, care făcea parte din grupul Saint-Gobain și era principalul client al Solvay în Germania, sistemul de reduceri a funcționat în 1989 după cum urmează:

1) pentru tonajul contractual de bază de 85 000 de tone, o reducere de 10 %;

2) pentru tonajul «marginal» de 43 000 de tone, o reducere de 20 %;

3) un cec, care corespunde tonajului marginal, de 3 349 000 DEM.

[…]

În majoritatea cazurilor, precum în cel al Vegla, sistemul de reduceri consolida poziția Solvay în calitate de furnizor exclusiv. Totuși, acest sistem urmărea deopotrivă menținerea cotei dominante a Solvay atunci când politica clienților consta în divizarea activității acestora între doi furnizori. Flachglas, al doilea client al Solvay în Germania, își fracționa activitățile cu ridicata în proporție de 70/30 între Solvay și M & W. Începând din 1983, condițiile de preț aplicate de Solvay în privința Flachglas prevedeau o reducere legată de cantitate de 8,5 % pentru întreaga cantitate de până la 70 de kilotone, o reducere de 20 % privind întregul tonaj marginal, precum și un cec cuprins între 500 000 și 700 000 DEM. Această reducere suplimentară acordată prin cec însemna că prețul real al întregului tonaj marginal ce depășea 70 de kilotone era (în funcție de cantitate) de numai 250 sau 260 DEM pe tonă. Pentru al doilea furnizor era extrem de dificil să combată cota «esențială» de aprovizionare deținută de Solvay, care (după cum reiese din documentele proprii ale Solvay) era protejată de «bariera» reducerilor. Chiar dacă al doilea furnizor era în măsură să egaleze prețul facturat de 322,40 DEM (preț de listă minus 20 %), era foarte improbabil ca clientul să dorească să riște pierderea cecului substanțial a cărui plată era în mod evident condiționată de cumpărarea de către acesta a unui tonaj adecvat de la Solvay, suplimentar față de tonajul contractual de bază. Unele documente obținute de la Matthes & Weber confirmă că acestei societăți îi era imposibil să intervină în cota de aprovizionare a Flachglas deținută de Solvay."

325 Reclamanta nu contestă în niciun moment elementele reținute în privința sa în ceea ce privește sistemul de reducere pus în aplicare în Franța. Astfel, aceasta face referire numai la sistemul pus în aplicare în Germania.

326 Prin urmare, trebuie să se examineze numai dacă sistemul de reduceri pus în aplicare de reclamantă în Germania constituia un sistem de reduceri cantitative prin care furnizorul acorda clienților săi beneficii în termeni de economii de scară obținute

datorită angajamentelor acestora de cumpărare sau dacă un sistem de rabaturi de fidelizare care, printr-un avantaj care nu se întemeiază pe nicio prestație economică care să îl justifice, urmărea restrângerea posibilității clienților reclamantei de a-și alege sursele de aprovizionare.

327 În această privință, reclamanta nu contestă nici existența și nici conținutul celor două note din 1988 privind strategia, însă susține că obiectivul acestora consta în favorizarea clienților care își asumau angajamente la termen, ceea ce ar s-ar justifica din punct de vedere economic.

328 Conform jurisprudenței, trebuie apreciate toate împrejurările, și în special criteriile și modalitățile de acordare a rabaturilor.

329 Din decizia atacată rezultă că, spre deosebire de un rabat cantitativ legat doar de volumul de achiziții, în cotele de reduceri acordate privind cantitățile de bază și privind cantitățile marginale nu era prevăzută nicio progresie, sistemul menționând trecerea de la o cotă de aproximativ 7-10 %, aplicată primei categorii, la o cotă de 20 %, acordată celei de a doua categorii, valoare completată de altfel prin efectuarea unei plăți speciale prin cec.

330 În plus, după cum reiese din considerentul (160) al deciziei atacate, cota de 20 % începea să se aplice din momentul în care clientul comanda reclamantei cantități suplimentare față de cele stabilite pe cale contractuală, indiferent de importanța în termeni absoluți a acestora din urmă.

331 Scăderea prețurilor nu intervenea, așadar, gradual, în funcție de cantitățile stabilite pe cale contractuală, ci numai atunci când cantitățile atingeau un anumit prag, stabilit la un nivel apropiat de nivelul necesităților determinate în cadrul negocierilor contractuale. Or, într-un sistem de rabaturi privind cantitatea, este necesar ca avantajul să se repercuteze asupra prețului tonajului de bază, în funcție de cantitățile cumpărate.

332 Astfel cum subliniază Comisia în considerentele (61) și (62) ale deciziei atacate, consecința aplicării cumulative a acestor reduceri era aceea că prețul unitar oferit pentru cantitățile marginale era sensibil mai mic față de prețul mediu plătit de client pentru cantitățile de bază stabilite pe cale contractuală.

333 Prin urmare, clienții erau stimulați să se aprovizioneze de la reclamantă și pentru tonajele ce depășeau cantitățile contractuale, în măsura în care ceilalți furnizori ar fi putut cu greu să ofere pentru aceste tonaje prețuri concurențiale în raport cu cele oferite de reclamantă [considerentele (63)-(66) ale deciziei atacate].

334 În plus, în conformitate cu Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus (punctele 107-109), reclamanta ar trebui să demonstreze că sistemul său de rabaturi se întemeia pe o justificare economică obiectivă. Or, reclamanta nu furnizează nicio informație concretă cu privire la acest aspect. Aceasta arată numai că era vorba despre remunerarea avantajului economic pe care îl obținea din asigurarea unei utilizări a capacităților sale de producție.

335 O asemenea argumentare este prea generală și nu poate constitui o justificare care să permită explicarea concretă a alegerii cotelor de rabat reținute.

336 Mai mult, caracterul de fidelizare al sistemului de rabaturi pus în aplicare reiese din probele cu înscrisuri examinate în considerentele (68)-(71) ale deciziei atacate, care nu sunt contestate de reclamantă.

337 În plus, în ceea ce privește procedurile antidumping, invocarea Regulamentului nr. 823/95 este lipsită de pertinență din moment ce a fost adoptat într-un cadru juridic total diferit.

338 În sfârșit, chiar dacă se presupune că reducerile ar fi fost aplicate doar în cazul unor cantități mici, din jurisprudență rezultă că, în vederea stabilirii unei încălcări a articolului 82 CE, este suficient să se demonstreze că un comportament abuziv al întreprinderii în poziție dominantă urmărește să restrângă concurența sau, cu alte cuvinte, că un asemenea comportament este de natură sau poate avea un asemenea efect (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 315 de mai sus, punctul 239).

339 Or, în speță, această situație corespunde sistemului de reduceri privind tonajul marginal pus în aplicare de reclamantă în Germania.

340 În concluzie, trebuie să se constate că reclamanta nu a demonstrat săvârșirea de către Comisie a unei erori prin faptul că a concluzionat că sistemul de rabaturi pe care l-a pus în aplicare în Germania avea drept obiectiv fidelizarea clientelei și putea avea un efect de excludere asupra concurenței.

341 Prin urmare, primul aspect al celui de al cincilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al doilea aspect, referitor la reducerea „grup” acordată Saint-Gobain

— Argumentele părților

342 Reclamanta arată că protocolul secret încheiat cu Saint-Gobain nu constituia un contract exclusiv sau cvasiexclusiv, deoarece furniza doar aproximativ 67 % din totalul necesităților Saint-Gobain în Europa.

343 Reclamanta susține că livrările se efectuau la nivel național pentru motive întemeiate pe realitatea economică, și anume, în principal, costurile de transport. În plus, reducerea de 1,5 % ar fi fost acordată pentru cantitățile cumpărate efectiv de filialele naționale și la cererea Saint-Gobain. Ar fi vorba despre o reducere suplimentară privind cantitatea, care ar fi limitată la un nivel moderat în vederea evitării oricărei nerespectări a normelor de concurență comunitare.

344 Reclamanta adaugă că această reducere nu era calculată pe baza tuturor achizițiilor efectuate de grup. Baza reducerii pentru fiecare filială a Saint-Gobain ar fi fost constituită din prețul de vânzare aplicat filialei, multiplicat cu vânzările către acea filială. Prin urmare, reducerea ar fi legată de achizițiile pe care filialele Saint-Gobain își asumaseră angajamentul să le efectueze direct de la diferite direcții naționale ale reclamantei.

345 Pe de altă parte, reclamanta arată că, ulterior adoptării Deciziei 91/299, Comisia a acceptat un contract pe care îl încheiase cu grupul Saint-Gobain în 1994, în temeiul căruia societățile din grupul Saint-Gobain beneficiau de condiții privilegiate în ceea ce privește furnizarea de carbonat de sodiu, având în vedere că durata contractului era de trei ani și că aceasta nu ar fi prelungită.

346 În sfârșit, reclamanta susține că protocolul secret pe care l-a încheiat cu grupul Saint-Gobain nu a împiedicat filialele naționale ale Saint-Gobain să recurgă la amenințare în vederea negocierii unor condiții contractuale mai avantajoase, chiar să rezilieze contractul încheiat cu aceasta, precum în cazul Saint-Gobain France.

347 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

348 În considerentul (161) al deciziei atacate, Comisia a arătat că protocolul secret era destinat confirmării reclamantei în poziția de furnizor exclusiv sau cvasiexclusiv al Saint-Gobain în Europa de Vest, cu excepția Franței.

349 Trebuie constatat că reclamanta nu contestă existența acestui protocol secret și nici conținutul clauzei 4 a protocolului menționat, care avea următorul cuprins:

„În cadrul prezentului protocol, Solvay acordă Saint-Gobain în plus o reducere complementară de 1,5 %, calculată pe baza tuturor achizițiilor de carbonat de sodiu ale Saint-Gobain de la Solvay în Europa."

350 Reclamanta susține că această reducere constituia o reducere suplimentară legată de cantitate, atribuită în funcție de achizițiile efectuate de filialele Saint-Gobain de la diferitele sale direcții naționale.

351 La rândul său, Comisia susține că reducerea de 1,5 % nu reprezenta un rabat privind cantitatea, în măsura în care fiecare filială a Saint-Gobain primea o reducere care nu era exclusiv legată de cantitățile cumpărate de ea însăși, ci care se întemeia deopotrivă pe cantitățile cumpărate de celelalte filiale. Fiind calculată pe baza performanțelor întregului grup, această reducere, care nu corespundea unui avantaj economic legat de cantitățile livrate, ar fi avut, așadar, ca obiect și ca efect fidelizarea întregului grup și constituia, prin urmare, un rabat de fidelitate.

352 Cu privire la acest aspect, din însuși textul clauzei 4 a protocolului secret rezultă că reducerea era calculată pe baza „tuturor achizițiilor” de carbonat de sodiu efectuate de Saint-Gobain de la reclamantă în Europa.

353 În plus, Tribunalul invitând-o să își precizeze argumentația printr-o întrebare scrisă în cadrul măsurilor de organizare a procedurii, reclamanta se limitează să afirme că reducerea nu era, „după cum protocolul ar lăsa să se înțeleagă”, calculată sau acordată pe baza tuturor achizițiilor efectuate de Saint-Gobain, în ansamblu, de la reclamantă în Europa.

354 Prin urmare, în lipsa unor afirmații dovedite de natură să infirme interpretarea literală a clauzei 4 din protocolul secret, trebuie să se considere că reducerea de 1,5 %, acordată independent de orice considerație privind avantajele economice în termeni de eficiență și de economii de scară care ar fi fost obținute de fiecare filială a Saint-Gobain ca urmare doar a achizițiilor proprii de carbonat de sodiu, constituia un rabat de fidelitate.

355 Reclamanta arată deopotrivă că valoarea foarte moderată a reducerii permitea evitarea oricărui efect anticoncurențial. Cu privire la acest aspect, este suficient să se constate că, deși modest, cuantumul unui rabat de fidelitate exercită o influență asupra condițiilor de concurență.

356 În ceea ce privește acceptarea de către Comisie a încheierii unui contract prin care Saint-Gobain beneficia de condiții privilegiate consimțite de reclamantă, este suficient să se constate că scrisoarea Comisiei, depusă de reclamantă, menționează că „nu ar putea fi exclusă aplicarea articolului [82] din tratat”.

357 În sfârșit, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia protocolul secret nu a împiedicat filialele naționale ale Saint-Gobain să recurgă la amenințare în vederea

negocierii unor condiții contractuale mai avantajoase sau chiar să rezilieze contractul încheiat cu aceasta, în cazul Saint-Gobain France, reclamanta nu furnizează niciun element în susținerea acestei afirmații. În orice caz, acest argument este inoperant, din moment ce nu se raportează la o împrejurare excepțională care să justifice comportamentul calificat drept abuz de poziție dominantă.

358 În consecință, trebuie constatat că în mod întemeiat Comisia a considerat că reducerea „grup" acordată Saint-Gobain era contrară articolului 82 CE.

359 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al cincilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al treilea aspect, referitor la acordurile de exclusivitate

— Argumentele părților

360 Reclamanta susține că, în privința acordurilor de exclusivitate exprese încheiate cu diverse întreprinderi, Comisia a dedus în mod greșit din diverse documente că anumiți clienți ai reclamantei ar fi acceptat sau ar fi fost constrânși să accepte aprovizionarea exclusivă de la direcția națională în cauză.

361 Reclamanta arată că, în ceea ce privește exclusivitățile de fapt, nu reiese din dosar că impunea în contract cantitățile ce urmau a fi furnizate asigurându-se prealabil că acestea se apropiau de necesitățile totale ale clientului. Pe de altă parte, stabilirea acestor cantități ar fi fost pe deplin justificată, având în vedere lipsa capacității de stocare a clienților și necesitatea unei furnizări regulate și constante de carbonat de sodiu.

362 În plus, reclamanta invocă o pretinsă atitudine contradictorie a Comisiei. Pe de o parte, în 1981, aceasta ar fi autorizat-o să înlocuiască contractele existente cu contracte având o durată maximă de doi ani sau cu contracte pe durată nedeterminată care să prevadă un preaviz de doi ani. Pe de altă parte, în prezent, Comisia ar considera că această durată este excesivă.

363 În sfârșit, reclamanta susține că, în perioada examinată, atât Glaverbel, cât și Saint-Gobain ar fi denunțat de altfel contractul încheiat cu aceasta în ceea ce privește Franța.

364 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

365 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru o întreprindere aflată într-o poziție dominantă pe o piață, faptul de a constrânge cumpărătorii – chiar dacă face acest lucru la cererea acestora – printr-o obligație sau printr-o promisiune din partea acestora de a se aproviziona pentru totalitatea sau pentru o parte considerabilă a necesităților lor exclusiv de la întreprinderea respectivă constituie o folosire abuzivă a unei poziții dominante în sensul articolului 82 CE, indiferent dacă obligația în cauză este stipulată ca atare sau dacă este asumată în schimbul acordării unor rabaturi. Situația este identică în cazul în care întreprinderea respectivă, fără a constrânge cumpărătorii printr-o obligație formală, aplică, fie în temeiul unor acorduri încheiate cu acești cumpărători, fie unilateral, un sistem de rabaturi de fidelitate, și anume reduceri condiționate de aprovizionarea de către client – indiferent de valoarea, considerabilă sau minimă, a achizițiilor sale – pentru totalitatea sau pentru o parte importantă a necesităților sale, de la o întreprindere în poziție dominantă (Hotărârea Hoffmann-La Roche, punctul 275 de mai sus, punctul 89). Astfel, angajamentele de aprovizionare exclusivă de această natură, indiferent de existența unor rabaturi în contrapartidă sau de acordarea de rabaturi de fidelitate în vederea stimulării cumpărătorului să se aprovizioneze exclusiv de la întreprinderea în poziție dominantă, sunt incompatibile cu obiectivul unei concurențe nedenaturate în cadrul pieței comune, deoarece nu se întemeiază pe o prestație economică ce justifică această obligație sau acest avantaj, ci încearcă să priveze

cumpărătorul de posibilitatea de a-și alege sursele de aprovizionare sau să restrângă această posibilitate și să blocheze accesul pe piață al altor producători (Hotărârea Hoffmann-La Roche, punctul 275 de mai sus, punctul 90).

366 În speță, în decizia atacată, Comisia a menționat existența unor exclusivități exprese și a unor exclusivități de fapt.

367 În ceea ce privește Vegla, Oberland Glas și Owens Corning, în considerentul (170) al deciziei atacate, Comisia a arătat că se înțelegea explicit că, pentru toate necesitățile sale, clientul se aproviziona de la reclamantă. Cu privire la acest aspect, Comisia se întemeiază pe probele cu înscrisuri detaliate în prima parte a deciziei atacate [considerentele (92)-(97) și (110)].

368 Ca urmare a unei întrebări scrise adresate de Tribunal, Comisia a precizat referințele documentelor din dosar pe care se întemeiase pentru a ajunge la constatarea existenței unor exclusivități exprese.

369 Reclamanta nu contestă existența acestor documente, însă susține că acestea au fost interpretate greșit de Comisie.

370 În ceea ce privește Vegla, reclamanta admite că „este fără îndoială exact că filiala germană a reclamantei (DSW) pare să fi interpretat uneori acest contract în sensul unei exclusivități”. Aceasta arată însă că DSW nu a recurs întotdeauna la aceeași interpretare, fără a susține această afirmație prin elemente de fapt sau de probă.

371 În ceea ce privește Oberland Glas, reclamanta susține că era vorba despre un „fapt izolat”, fără a-i contesta existența.

372 În ceea ce privește Owens Corning, reclamanta recunoaște existența unor propuneri din partea anumitor direcții naționale ale sale. Singura sa apărare constă în a afirma că din documentele respective nu reieșea acceptarea acestor oferte sau angajamente de exclusivitate.

373 Din toate aceste elemente rezultă că în mod întemeiat Comisia a putut considera că reclamanta încheiase exclusivități exprese.

374 În ceea ce privește exclusivitățile de fapt, în considerentul (171) al deciziei atacate, Comisia a arătat că, în celelalte cazuri decât exclusivitățile exprese, tonajul contractual prevăzut în contractul principal cu durată nedeterminată, care era însoțit de un preaviz de doi ani, corespundea necesităților totale ale clientului, având însă o anumită marjă, în general mai mare sau mai mică de 15 %, și că, la începutul fiecărui an, clientul indica reclamantei, în cadrul acestei baze de calcul, cantitatea exactă a necesităților sale.

375 Mai întâi, trebuie amintit că, în conformitate cu jurisprudența citată la punctul 365 de mai sus, faptul că exclusivitatea este stabilită la cererea clientului este inoperant. Prin urmare, argumentul reclamantei potrivit căruia cantitățile erau stabilite de clienți în funcție de voința lor trebuie înlăturat.

376 În continuare, trebuie arătat că reclamanta nu contestă constatările din decizia atacată în ceea ce privește acordurile de exclusivitate încheiate cu BSN, Berlipack și Verreries d'Albi.

377 Pe de altă parte, după cum arată Comisia, o scrisoare adresată de Saint-Roch Comisiei la 21 decembrie 1989, cuprinsă la dosar, menționează că reclamanta furniza integral tonajele cumpărate de Saint-Roch în intervalul 1982-1987, apoi în 1989, și cvasitotalitatea tonajelor în 1988. Prin urmare, trebuie să se constate că Solvay dispunea efectiv de o exclusivitate de fapt în raport cu Saint-Roch.

378 De asemenea, Comisia invocă o scrisoare ce i-a fost adresată de Glaverbel la 18 decembrie 1989, și aceasta cuprinsă la dosar, care confirmă că toate aprovizionările sale din afara Germaniei de Est proveneau de la reclamantă.

379 Din cele de mai sus rezultă că, pe piața relevantă, reclamanta a furnizat totalitatea necesităților pentru cel puțin două întreprinderi dintre cele menționate în decizia atacată, și anume Saint-Roch și Glaverbel.

380 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că în mod întemeiat Comisia a considerat că reclamanta încheiase acorduri de exclusivitate expresă și că existau exclusivități de fapt.

381 În ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe atitudinea contradictorie a Comisiei, din considerentele (192) și (193) ale deciziei atacate rezultă că, după ce și-a exprimat acordul cu privire la o perioadă de preaviz de doi ani în cazul contractelor pe durată nedeterminată, Comisia a aplicat reclamantei o amendă numai în privința reducerilor de fidelitate și a „acordurilor de exclusivitate neoficiale". Prin urmare, se impune constatarea că argumentul reclamantei este neîntemeiat.

382 În sfârșit, argumentul reclamantei potrivit căruia atât Glaverbel, cât și Saint-Gobain au denunțat contractele încheiate cu aceasta în privința Franței, pe lângă faptul că nu este susținut, nu modifică nicidecum natura ilicită a acordurilor de exclusivitate.

383 În consecință, al treilea aspect al celui de al cincilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al patrulea aspect, referitor la clauzele de concurență

— Argumentele părților

384 În opinia reclamantei, clauzele de concurență cuprinse în contractele sale, ce fac obiectul contestării, fuseseră adaptate în conformitate cu observațiile Comisiei.

385 În plus, în considerentul (177) al deciziei atacate, Comisia ar fi asimilat în mod abuziv clauzele de salvgardare cuprinse în anumite contracte clauzelor de concurență. Astfel, din considerentul (123) al deciziei atacate ar reieși că, în opinia Comisiei, aceste clauze nu erau în sine criticabile, însă, deși aceste clauze de salvgardare permiteau clientului să utilizeze ofertele concurente pentru reducerea prețului ce urma să fie plătit reclamantei, era puțin probabil ca un concurent să obțină și să păstreze efectiv o cotă din aprovizionare.

386 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

387 În considerentele (112)-(122) ale deciziei atacate, Comisia furnizează elemente detaliate referitoare la clauzele de concurență cuprinse în contractele încheiate de reclamantă.

388 Reclamanta nu contestă existența acestor clauze de concurență.

389 Unicul său argument constă în mențiunea că acestea fuseseră acceptate de Comisie în 1981.

390 Or, cu privire la acest aspect, Comisia nu acceptase, în 1981, „clauza de concurență" sau „clauza engleză", astfel cum este imputată reclamantei în cadrul prezentei cauze, în considerentele (112)-(122) ale deciziei atacate.

391 În ceea ce privește clauzele de salvgardare, se impune constatarea că, în considerentul (177) al deciziei atacate, Comisia a făcut deosebire între „diversele forme de clauze de concurență" și „alte mecanisme similare prezentate în considerentele (111)-(123)". Prin urmare, argumentul reclamantei este neîntemeiat. În definitiv, fondul argumentației Comisiei privește clauzele de concurență propriu-zise.

392 În consecință, al patrulea aspect al celui de al cincilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al cincilea aspect, referitor la caracterul discriminatoriu al practicilor criticate

— Argumentele părților

393 Reclamanta susține că obiecțiunea întemeiată pe existența unor practici discriminatorii din partea sa nu s-ar baza pe niciun element de fapt constatat în decizia atacată. Unica referire la o pretinsă diferență de tratament ar fi cuprinsă în considerentul (160) al deciziei atacate, în partea consacrată descrierii juridice a reducerilor privind tonajul marginal. De asemenea, ar fi eronat să se susțină, pe de o parte, că filialele grupului Saint-Gobain, îndeosebi Vegla, beneficiază de un tratament mai favorabil, iar, pe de altă parte, că Vegla este tratată mai puțin bine decât PLM. Or, producătorii de sticlă plană precum Vegla și-ar desfășura activitatea pe o piață diferită de cea producătorilor de articole din sticlă precum PLM.

394 În orice caz, Comisia ar fi apreciat incorect rolul prețului carbonatului de sodiu în costurile producătorilor de sticlă. Astfel, deși carbonatul de sodiu constituie materia primă cea mai importantă pentru fabricarea sticlei, acesta ar reprezenta doar 2-6 % din prețul de vânzare mediu al sticlei. Prin urmare, o diferență inclusă în valoarea unei reduceri aplicate prețului carbonatului de sodiu nu ar putea avea o influență semnificativă asupra poziției concurențiale a producătorilor de sticlă în cauză.

395 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

396 Potrivit jurisprudenței Curții, o întreprindere în poziție dominantă are dreptul să consimtă în favoarea clienților săi rabaturi cantitative, legate exclusiv de volumul de achiziții efectuate de la aceasta. Totuși, modalitățile de calcul al acestor rabaturi nu trebuie să reflecte aplicarea, în privința partenerilor comerciali, a unor condiții inegale la prestații echivalente, cu încălcarea articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE. Cu privire la acest aspect, se impune constatarea că esența însăși a unui sistem de rabaturi legate de cantitate constă în faptul că cei mai importanți cumpărători sau utilizatori ai unui produs sau ai unui serviciu beneficiază de prețuri medii unitare mai scăzute sau, în mod similar, de cote medii de reducere superioare celor care sunt consimțite în favoarea cumpărătorilor sau a utilizatorilor mai puțin importanți ai acestui produs ori serviciu. De asemenea, trebuie să se constate că, și în cazul unei progresii liniare a cotelor de rabaturi în funcție de cantitățile aferente unui rabat maxim, cota medie de reducere crește sau prețul mediu scade matematic, într-o primă etapă, într-o proporție superioară creșterii achizițiilor și, într-o a doua etapă, într-o proporție inferioară creșterii achizițiilor, înainte de a tinde să se stabilizeze la cota maximă a rabatului. Unica împrejurare că rezultatul unui sistem de rabaturi legate de cantitate conduce la situația în care, în privința unor cantități determinate, anumiți clienți beneficiază de o cotă medie de reducere proporțional mai ridicată decât cea acordată altor clienți în raport cu diferența dintre volumele fiecărei categorii de achiziții este inerentă acestui tip de sistem, nefiind permis să se concluzioneze numai pe baza acesteia că sistemul este discriminatoriu. Cu toate acestea, atunci când pragurile de declanșare a diferitelor tranșe de rabaturi, în funcție de nivelurile practicate, determină rezervarea beneficiului constând în rabaturi sau în rabaturi suplimentare pentru anumiți parteneri comerciali, conferindu-le astfel un avantaj economic care nu este justificat de volumul de activitate pe care îl generează și de eventualele economii de scară pe care furnizorul le poate realiza în raport cu concurenții săi, un sistem de rabaturi legate de cantitate determină aplicarea unor condiții inegale la prestații echivalente. În lipsa unor justificări obiective, pot constitui indicii ale unui asemenea tratament discriminatoriu pragul ridicat de declanșare a sistemului, întrucât acesta poate privi numai anumiți parteneri care prezintă importanță deosebită pentru întreprinderea în poziție dominantă, sau lipsa unei liniarități a creșterii cotelor de rabaturi în raport cu cantitățile (Hotărârea Curții din 29 martie 2001, Portugalia/Comisia, C-163/99, Rec., p. I-2613, punctele 50 și 53).

397 În speță, după cum s-a arătat în cadrul examinării primului aspect al celui de al cincilea motiv, reclamanta nu contestă constatările referitoare la sistemul de reduceri pus în aplicare în Franța.

398 Or, sistemul de rabaturi pus în aplicare de reclamantă nu urma o progresie liniară în funcție de cantități, chiar între întreprinderi care beneficiau de astfel de rabaturi. Astfel, din decizia atacată rezultă în special că reducerile acordate Durant și Perrier aveau o valoare diferită [considerentele (75) și (76)].

399 Prin urmare, din această unică împrejurare, în mod contrar afirmațiilor reclamantei, obiecțiunea întemeiată pe existența unor practici discriminatorii se baza pe elemente de fapt constatate în decizia atacată.

400 În ceea ce privește argumentul reclamantei întemeiat pe existența unei piețe diferite pentru producătorii de articole din sticlă și pentru producătorii de sticlă plană, trebuie amintit că piața relevantă este cea a carbonatului de sodiu, iar nu cea a sticlei. În consecință, nu este necesară efectuarea unei distincții între producătorii de sticlă printre clienții producătorilor de carbonat de sodiu.

401 Reclamanta invocă și costurile scăzute ale carbonatului de sodiu. Această afirmație nu este însă nici susținută, nici de natură să conteste caracterul discriminatoriu al practicilor imputate reclamantei.

402 Prin urmare, al cincilea aspect al celui de al cincilea motiv trebuie respins și, în consecință, se impune respingerea în totalitate a celui de al cincilea motiv.

Cu privire la al șaselea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului de acces la dosar

403 Al șaselea motiv cuprinde, în esență, trei aspecte, întemeiate pe lipsa accesului la documentele incriminatorii, pe existența unor documente utile apărării aflate printre documentele dosarului consultate în cadrul măsurilor de organizare a procedurii și, respectiv, pe lipsa consultării complete a dosarului de către reclamantă.

404 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că respectarea dreptului la apărare constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar și trebuie luat în considerare în orice împrejurare, în special în orice procedură susceptibilă să conducă la aplicarea unor sancțiuni, chiar dacă este vorba despre o procedură administrativă. Acest principiu impune să li se ofere întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi în cauză, încă din etapa procedurii administrative, posibilitatea să își exprime în mod eficient punctul de vedere asupra caracterului veridic și pertinent al faptelor, al obiecțiunilor și al circumstanțelor invocate de Comisie (Hotărârea Curții din 23 mai 1978, Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 275 de mai sus, punctul 11, și Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Avebe/Comisia, T-314/01, Rec., p. II-3085, punctul 49.

405 Dreptul de acces la dosar, corolar al principiului respectării dreptului la apărare, presupune ca întreprinderii în cauză să i se acorde de Comisie posibilitatea de a proceda la o examinare a tuturor documentelor care figurează în dosarul de investigare și care sunt susceptibile să fie pertinente pentru apărarea sa. Acestea cuprind atât documentele incriminatorii, cât și pe cele dezincriminatorii, sub rezerva secretelor comerciale ale altor întreprinderi, a documentelor interne ale Comisiei și a altor informații confidențiale (Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/ Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 68, și Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/ Comisia, punctul 88 de mai sus, punctul 145).

406 În ceea ce privește elementele incriminatorii, întreprinderea în cauză trebuie să demonstreze că rezultatul la care a ajuns Comisia în decizia sa ar fi fost diferit dacă un document necomunicat pe care s-a întemeiat Comisia pentru a incrimina această întreprindere ar fi trebuit înlăturat ca mijloc de probă incriminatoriu. În ceea ce privește elementele dezincriminatorii, întreprinderea în cauză trebuie să demonstreze că nedivulgarea acestora a putut influența, în detrimentul său, derularea procedurii și conținutul deciziei Comisiei. Este suficient ca întreprinderea să demonstreze că ar fi putut utiliza documentele dezincriminatorii respective în apărare, în sensul că, dacă s-ar fi putut prevala de acestea în cursul procedurii administrative, ar fi putut invoca elemente care nu corespundeau concluziilor Comisiei în acea etapă și ar fi putut, așadar, influența, în orice mod, aprecierile Comisiei în decizia eventuală, cel puțin în ceea ce privește gravitatea și durata comportamentului care i se imputa, și, prin urmare, nivelul amenzii. Posibilitatea ca un document nedivulgat să fi putut avea vreo influență asupra derulării procedurii și asupra conținutului deciziei Comisiei se poate stabili numai după o examinare provizorie a anumitor mijloace de probă care evidențiază faptul că documentele nedivulgate au putut avea – în considerarea acestor mijloace de probă – o importanță care nu ar fi trebuit neglijată (a se vedea Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 405 de mai sus, punctele 73-76, și Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, punctul 88 de mai sus, punctul 146).

407 În sfârșit, o încălcare a dreptului de acces la dosar nu ar putea determina anularea, în tot sau în parte, a unei decizii a Comisiei decât dacă neregularitatea accesului la dosarul de investigare în cursul procedurii administrative a împiedicat întreprinderea sau întreprinderile în cauză să ia cunoștință de documentele susceptibile a le fi utile în apărare și le-a încălcat astfel dreptul la apărare. Această situație se regăsește atunci când divulgarea unui asemenea document ar fi dat o posibilitate, chiar redusă, de a conduce procedura administrativă către un rezultat diferit în ipoteza în care întreprinderea în cauză s-ar fi putut prevala de acel document în cursul procedurii menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 405 de mai sus, punctele 73-76).

408 În lumina acestor considerații trebuie să se aprecieze dacă în prezenta cauză Comisia a respectat dreptul la apărare al reclamantei.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe lipsa de acces la documentele incriminatorii

— Argumentele părților

409 Reclamanta susține că Comisia nu menționează care sunt probele cu înscrisuri pe care și-a întemeiat anumite afirmații în privința sa, în special cele cuprinse în considerentele (138) și (176) ale deciziei atacate.

410 Reclamanta susține de asemenea că afirmațiile Comisiei în privința sa trebuie înlăturate, din moment ce înscrisurile anexate la comunicarea privind obiecțiunile nu conțin niciun element de natură să susțină aceste afirmații.

411 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

412 Potrivit considerentului (138) al deciziei atacate:

„În vederea aprecierii, în cazul de față, a puterii pe piață a reclamantei, Comisia a examinat intervenția tuturor factorilor economici, inclusiv elementele următoare:

[…]

(ix) rolul tradițional al Solvay în calitate de întreprindere care exercită o influență predominantă asupra prețurilor;

(x) percepția avută de ceilalți producători comunitari față de Solvay în calitate de producător dominant și reticența acestora de a exercita față de aceasta o concurență agresivă la clienții săi tradiționali."

413 Pe de altă parte, în legătură cu acordurile de exclusivitate, în considerentul (176) se menționează următoarele:

„Întrucât este imposibil să se prevadă cu certitudine care va fi situația peste doi ani, termenul lung de preaviz avea un efect descurajator considerabil, clienții ezitând să înceteze relația cu Solvay. Cel puțin unii dintre clienți au considerat că această lungă perioadă de preaviz constituia un inconvenient."

414 Trebuie arătat că aceste trei afirmații constituie considerații de ordin general, situate în a doua parte a deciziei atacate, consacrată aprecierii juridice.

415 În această privință, reclamanta nu explică în ce măsură aceste aprecieri pot influența constatarea încălcărilor imputate. Or, trebuie amintit că, în privința elementelor incriminatorii, întreprinderea în cauză are obligația să demonstreze că rezultatul la care

Comisia a ajuns în decizie ar fi fost diferit dacă un document necomunicat pe care Comisia s-a întemeiat pentru a incrimina această întreprindere trebuia înlăturat ca mijloc de probă incriminator.

416 Prin urmare, primul aspect al celui de al șaselea motiv trebuie respins.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe existența unor documente utile apărării aflate printre documentele de la dosar consultate în cadrul măsurilor de organizare a procedurii

417 Din jurisprudență rezultă că dreptul de acces la dosar, corolar al principiului respectării dreptului la apărare, presupune ca întreprinderii în cauză să i se acorde de către Comisie posibilitatea de a proceda la o examinare a tuturor documentelor care figurează în dosarul de investigare și care sunt susceptibile să fie pertinente pentru apărarea sa. Acestea cuprind atât documentele incriminatorii, cât și pe cele dezincriminatorii, sub rezerva secretelor comerciale ale altor întreprinderi, a documentelor interne ale Comisiei și a altor informații confidențiale. În ceea ce privește elementele dezincriminatorii, întreprinderea în cauză trebuie să dovedească faptul că nedivulgarea acestora a putut să influențeze, în detrimentul său, derularea procedurii și conținutul deciziei Comisiei (a se vedea Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, punctul 88 de mai sus, punctele 145 și 146 și jurisprudența citată).

418 În speță, reclamanta și-a prezentat observațiile la 15 iulie 2005 ca urmare a consultării unor documente din dosar.

419 Reclamanta susține că accesul la aceste documente în cursul procedurii administrative i-ar fi permis să invoce argumente utile apărării sale în ceea ce privește piața geografică relevantă, piața relevantă a produsului, existența unei poziții dominante și folosirea abuzivă a poziției dominante.

— Cu privire la piața geografică relevantă

420 În opinia reclamantei, din documentele consultate reiese că problema pieței geografice este deosebit de complexă. Pe de o parte, Comisia nu ar fi ținut seama de importanța costurilor de transport al carbonatului de sodiu, deși aceste costuri nu ar permite unui producător străin să concureze cu un producător local în perimetrul natural al clientelei obișnuite a fabricii sale. Pe de altă parte, clienții ar prefera producătorul local, care le garantează o continuitate în livrare și, prin urmare, o mai mare siguranță în privința aprovizionării. În acest sens, reclamanta invocă documentele privind Akzo și Rhône-Poulenc.

421 Reclamanta consideră că, deși definiția pieței geografice relevante reținută în decizia atacată nu corespunde realității astfel cum este avută în vedere de concurenții săi, nu pare posibilă definirea pieței geografice relevante strict în funcție de frontierele naționale. Astfel, piața ar fi caracterizată de ansambluri regionale având limite dificil de determinat cu exactitate. În orice caz, stabilirea pieței geografice relevante nu ar fi posibilă pe baza investigației parcelare realizată de Comisie.

422 Această argumentație trebuie respinsă.

423 În ceea ce privește importanța costurilor de transport al carbonatului de sodiu, trebuie arătat că reclamanta nu a dovedit că nedivulgarea documentelor provenite de la Akzo și de la Rhône-Poulenc a putut influența, în detrimentul său, derularea procedurii și conținutul deciziei atacate. Astfel, din dosar reiese că reclamanta nu ignora acest element, deoarece, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, a arătat că produsul în cauză, carbonatul de sodiu, „nu este deosebit de elaborat și, prin urmare, nu este deosebit de scump”, iar „costul de transport este, așadar, un factor important al prețului de cost pentru utilizatori”. În consecință, reclamanta ar fi putut invoca acest argument în cadrul procedurii administrative, chiar dacă nu avea acces la documentele provenite de la Akzo și de la Rhône-Poulenc.

424 În ceea ce privește preferința clienților pentru producătorii locali, trebuie de asemenea să se considere că reclamanta nu ignora acest element, deoarece, la 19 februarie 1981, a adresat o scrisoare diferitelor sale direcții naționale, invitându-le să își modifice contractele de tonaj încheiate cu industria producătoare de sticlă ca urmare a observațiilor Comisiei. Prin urmare, reclamanta nu poate invoca preferința acordată producătorilor locali pentru a dovedi că nedivulgarea documentelor provenite de la Akzo și de la Rhône-Poulenc a putut influența, în detrimentul său, derularea procedurii și conținutul deciziei atacate.

425 În consecință, critica formulată de reclamantă trebuie respinsă.

— Cu privire la piața relevantă a produsului

426 Reclamanta afirmă că documentele identificate la concurenții și la clienții săi i-ar fi permis să conteste analiza Comisiei referitoare la definiția pieței relevante a produsului. Astfel, soda caustică ar fi exercitat o presiune concurențială asupra producătorilor de carbonat de sodiu în cea mai mare parte a perioadei, reținută în decizia atacată, în care a fost săvârșită încălcarea.

427 În această privință, trebuie să se considere că reclamanta, cel mai mare producător de carbonat de sodiu din Europa la momentul faptelor, avea posibilitatea să supună aprecierii Comisiei elementele necesare referitoare la substituirea carbonatului de sodiu cu soda caustică. Astfel, potrivit considerentului (143) al deciziei atacate, reclamanta era de altfel unul dintre cei mai mari producători de sodă caustică.

428 În plus, elementele invocate de reclamantă ca urmare a consultării dosarului nu repun în discuție analiza Comisiei din decizia atacată, în măsura în care aceasta a admis că exista o anumită substituibilitate a carbonatului de sodiu cu soda caustică [considerentele (139)-(143)].

429 Prin urmare, reclamanta nu a dovedit că nedivulgarea documentelor în cauză a putut influența, în detrimentul acesteia, derularea procedurii și conținutul deciziei atacate.

430 În consecință, critica formulată de reclamantă trebuie respinsă.

— Cu privire la existența unei poziții dominante

431 În opinia reclamantei, examinarea documentelor reținute la concurenții săi, în special la Rhône-Poulenc și la Akzo, confirmă că nu au fost analizate de Comisie două elemente fundamentale, și anume capacitatea reală a altor producători continentali de a o concura și capacitatea de compensare a clienților. În plus, Comisia nu ar fi ținut seama, la adevărata sa valoare, de presiunea concurențială exercitată de importurile originare din Europa de Est și din Statele Unite. Din aceste elemente ar reieși că nu este demonstrată existența unei poziții dominante din partea sa în regiunile în care îi sunt imputate practici anticoncurențiale.

432 În această privință, se impune constatarea că, în răspunsul formulat la comunicarea privind obiecțiunile, reclamanta dezvoltase deja aceste argumente. În special, aceasta a arătat următoarele:

„Nu numai că [Solvay] nu este în măsură să acționeze pe piață fără a ține seama de concurență, în special de concurența din partea producătorilor din țările din Europa de Est și a producătorilor americani, ci se află mai degrabă într-o stare de dependență sau, cel puțin, de interdependență în privința clienților săi."

433 Cu privire la acest aspect, reclamanta a furnizat Comisiei diverse documente în cadrul procedurii administrative.

434 În aceste împrejurări, trebuie arătat că observațiile reclamantei ca urmare a consultării dosarului nu demonstrează în ce măsură diversele documente invocate, provenite în special de la Akzo și de la Rhône-Poulenc, i-ar fi putut fi utile în apărare.

435 Prin urmare, critica formulată de reclamantă trebuie respinsă.

— Cu privire la folosirea abuzivă a poziției dominante

436 Reclamanta susține că documentele identificate la concurenții săi demonstrează că decizia atacată este „deficientă" în privința analizei „practicilor de excludere" care îi sunt imputate. Astfel, acestea nu ar avea nici obiectul, nici efectul atribuite de decizia atacată. Fabricile deținute de Rhône-Poulenc și de Akzo ar fi funcționat la deplina capacitate în

cea mai mare parte a perioadei examinate. Reclamanta arată deopotrivă că nu și-a apropriat toate oportunitățile de vânzare ale concurenților.

437 Pe de altă parte, în opinia reclamantei, un studiu al Akzo privind costurile directe de producție ale diverselor fabrici demonstrează interesul economic legitim al acesteia de a acorda reduceri privind tonajul marginal odată acoperite cheltuielile fixe. În plus, faptul de a acorda reduceri privind tonajul marginal ar constitui o practică uzuală pe piață.

438 Cu toate acestea, în primul rând, trebuie arătat că, în comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a menționat că „la începutul anilor ’80, cererea de sodă [se] diminua[se] în țările dezvoltate, principalele motive fiind recesiunea economică, reciclarea sticlei și înlocuirea ambalajelor din sticlă cu ambalaje din plastic și/sau din aluminiu”, că „[î]n acești ultimi ani, [se] observa[se] o redresare sensibilă a cererii pe plan mondial, iar întreaga producție de sodă [a] putut fi vândută” și că „[u]nitățile de producție [lucrau astfel] la capacitate maximă”.

439 În considerentul [17] al deciziei atacate, Comisia a arătat de asemenea că, în 1990, unitățile de producție lucrau la capacitate maximă.

440 Prin urmare, Comisia era informată cu privire la această situație de fapt în cadrul procedurii administrative, inclusiv în momentul în care, în considerentul (191) al deciziei atacate, a considerat că reclamanta „își apropriase pe o perioadă lungă toate oportunitățile de vânzare ale concurenților”.

441 Astfel, reclamanta nu a dovedit că nedivulgarea documentelor provenite de la Akzo și de la Rhône-Poulenc influențase, în detrimentul acesteia, derularea procedurii și conținutul deciziei atacate.

442 În al doilea rând, în ceea ce privește interesul economic al reclamantei de a acorda reduceri privind tonajul marginal, trebuie arătat că aceasta putea să dezvolte acest argument în cadrul procedurii administrative, prin prisma propriilor costuri, fără să fi fost necesar să se întemeieze pe documentele provenite de la concurenții săi.

443 Pe de altă parte, reclamanta a invocat acest argument în răspunsul formulat la comunicarea privind obiecțiunile, arătând că aceste reduceri corespundeau unui „avantaj al [Solvay]". Aceasta a adăugat și următoarele:

„În realitate, pragurile stabilite de client reflectau numai pragul de rentabilitate a fabricilor de sodă. Astfel, este cunoscut că, din moment ce acest prag este atins de acoperirea cheltuielilor fixe, orice tonă suplimentară vândută generează un profit din ce în ce mai important. Comisia, căreia îi revine sarcina probei, nu demonstrează în acest sens că reducerile în litigiu, care sunt incontestabil raportate la volume, ar avea un astfel de nivel încât nu ar corespunde niciunui avantaj economic evident pentru [Solvay]."

444 În al treilea rând, în ceea ce privește reducerile acordate privind tonajul marginal, este suficient să se arate că argumentul reclamantei potrivit căruia acestea constituie o practică uzuală nu este de natură să demonstreze că reducerile privind tonajul marginal, atunci când sunt acordate de o întreprindere în poziție dominantă, erau conforme cu articolul 82 CE.

445 Prin urmare, critica formulată de reclamantă trebuie respinsă.

446 În concluzie, din examinarea documentelor invocate de reclamantă ca urmare a accesului la dosar, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii, rezultă că dreptul la apărare nu a fost încălcat de Comisie. Prin urmare, al doilea aspect al celui de al șaselea motiv trebuie respins.

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe lipsa consultării complete a dosarului de către reclamantă

— Argumentele părților

447 În cererea introductivă, reclamanta susține că nu a putut obține niciodată o listă enumerativă completă a dosarului Comisiei. În plus, în cursul procedurii administrative prealabile adoptării Deciziei 91/299, Comisia s-ar fi limitat să îi acorde accesul la documentele incriminatorii anexate la comunicarea privind obiecțiunile. Prin urmare, potrivit descrierii dosarului care rezultă din Hotărârea Solvay I, punctul 35 de mai sus, reclamantei i s-ar fi refuzat accesul la un ansamblu de „dosare componente" referitoare la concurenții săi (Rhône-Poulenc, CFK, Matthes & Weber, Akzo și ICI), precum și la aproximativ zece dosare care conțineau răspunsurile la solicitările de informații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17, în versiunea aplicabilă la momentul faptelor, în special cele adresate de Comisie anumitor clienți ai reclamantei. Reclamanta susține că din această cauză nu a putut examina dacă aceste dosare conțineau elemente utile apărării sale, în special în privința pieței geografice relevante, a existenței unei poziții dominante și a exploatării abuzive a poziției dominante. Accesul la dosar ar fi fost cu atât mai important cu cât probele s-au deteriorat ca urmare a trecerii timpului de la momentul faptelor imputate.

448 În observațiile prezentate la 15 iulie 2005 în urma consultării dosarului la grefa Tribunalului, reclamanta consideră că nu poate indica în ce măsură documentele care lipsesc din dosar i-ar fi fost utile în apărare. Cu privire la acest aspect, reclamanta

evidențiază că, pe de o parte, Comisia a recunoscut în mod expres că a pierdut cinci clasoare și, pe de altă parte, că nu poate garanta caracterul complet al clasoarelor pe care le deține încă, în lipsa unei numerotări continue a documentelor și a unei liste enumerative. Reclamanta deduce astfel că decizia atacată trebuie anulată în totalitate, Tribunalul nefiind în măsură să îi controleze legalitatea.

449 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

450 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că, în cursul procedurii administrative prealabile adoptării Deciziei 91/299, Comisia nu a întocmit o listă enumerativă a documentelor care compuneau dosarul și că aceasta i-a comunicat reclamantei numai documentele incriminatorii, ce erau anexate la comunicarea privind obiecțiunile.

451 Cu privire la acest aspect, în cadrul ședinței, Comisia a susținut că, în anumite cazuri, practica constase în adresarea, către întreprinderile în cauză, a unei comunicări privind obiecțiunile însoțite doar de anumite documente, din cauza caracterului voluminos al dosarului, aceste întreprinderi fiind în continuare invitate să consulte la sediile Comisiei toate documentele accesibile cu ajutorul unei liste enumerative. Cu toate acestea, în cadrul cazului în care a fost adoptată Decizia 91/299, raportorul a decis, după cum susține Comisia, să „simplifice procedura", considerând că, întrucât toate documentele invocate au fost comunicate odată cu comunicarea privind obiecțiunile, consultarea era inutilă și, prin urmare, nu era necesară o listă enumerativă.

452 Or, trebuie amintit că, în ceea ce privește accesul la dosar, la paginile 40 și 41 din Al doisprezecelea raport privind politica de concurență, Comisia a stabilit următoarele reguli:

„Comisia acordă întreprinderilor implicate într-o procedură posibilitatea de a lua cunoștință de dosarul care le privește. Întreprinderile sunt informate cu privire la conținutul dosarului Comisiei prin atașarea la comunicarea privind obiecțiunile sau la scrisoarea de respingere a plângerii a unei liste cu toate documentele care compun dosarul, cu indicarea documentelor sau a părților din documente care le sunt accesibile. Întreprinderile sunt invitate să examineze la fața locului documentele accesibile. Dacă o întreprindere dorește să examineze numai anumite documente, Comisia îi poate transmite copii. Comisia consideră confidențiale, și, prin urmare, inaccesibile pentru o anumită întreprindere, următoarele documente: documentele sau părți din acestea care conțin secrete comerciale ale altor întreprinderi; documentele interne ale Comisiei, precum note, proiecte sau alte documente de lucru; orice alte informații confidențiale, cum sunt cele care permit identificarea autorilor plângerii care nu doresc să li se dezvăluie identitatea, precum și informațiile comunicate de Comisie cu condiția respectării caracterului lor confidențial.” [traducere neoficială]

453 Din aceste reguli rezultă că, în cadrul procedurii administrative prealabile adoptării Deciziei 91/299, Comisia avea obligația să acorde reclamantei accesul la toate documentele incriminatorii și dezincriminatorii pe care le-a colectat în cursul investigației, cu excepția secretelor comerciale ale altor întreprinderi, a documentelor interne ale Comisiei și a altor informații confidențiale (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, T-7/89, Rec., p. II-1711, punctele 51-54, și Hotărârea Tribunalului din 18 decembrie 1992, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-10/92-T-12/92 și T-15/92, Rec., p. II-2667, punctele 39-41).

454 Prin urmare, se impune constatarea că, în cazul în care a fost adoptată Decizia 91/299, Comisia a abandonat regulile pe care și le impusese în 1982 deoarece nu a întocmit o listă enumerativă a documentelor care compuneau dosarul și nu a acordat reclamantei accesul la toate documentele cuprinse în dosar.

455 În continuare, trebuie arătat că, întrucât Decizia 91/299 a fost anulată de Tribunal pentru lipsa autentificării, Comisia a considerat că avea dreptul să adopte decizia atacată fără a redeschide procedura administrativă.

456 În consecință, se impune constatarea că, prealabil adoptării deciziei atacate, Comisia nu a comunicat reclamantei toate documentele din dosar care îi erau accesibile și nu a invitat-o să consulte la sediile sale documentele respective, astfel încât, în această privință, procedura administrativă era nelegală.

457 Cu toate acestea, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că dreptul la apărare este încălcat ca urmare a unei neregularități procedurale numai în măsura în care aceasta a avut un efect concret asupra posibilității întreprinderilor incriminate de a se apăra (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-44/00, Rec., p. II-2223, punctul 55, și Hotărârea General Electric/Comisia, punctul 314 de mai sus, punctul 632).

458 În aceste împrejurări, în cadrul acțiunii jurisdicționale formulate împotriva deciziei atacate, Tribunalul a dispus măsuri de organizare a procedurii destinate asigurării unui acces complet la dosar, pentru a aprecia dacă refuzul Comisiei de a divulga sau de a comunica un document a putut aduce atingere apărării reclamantei (a se vedea în acest sens Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 405 de mai sus, punctul 102).

459 Cu privire la acest aspect, trebuie amintit că, prin limitarea la un control jurisdicțional al motivelor invocate, o asemenea examinare nu are nici ca obiect, nici ca efect înlocuirea unei investigări complete a cazului în cadrul unei proceduri administrative. Luarea la cunoștință tardivă a anumitor documente din dosar nu pune întreprinderea care a introdus o acțiune împotriva unei decizii a Comisiei în situația în care s-ar fi aflat dacă s-ar fi putut întemeia pe aceleași documente pentru a prezenta observații scrise și orale în fața acestei instituții (a se vedea Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 405 de mai sus, punctul 103 și jurisprudența citată). În plus, atunci când

accesul la dosar este asigurat în etapa procedurii jurisdicționale, întreprinderea în cauză nu trebuie să demonstreze că, în cazul în care ar fi avut acces la documentele necomunicate, decizia Comisiei ar fi avut un conținut diferit, ci doar că documentele respective ar fi putut fi utilizate în mod util în apărare (Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Corus UK/Comisia, C-199/99 P, Rec., p. I-11177, punctul 128, și Hotărârea PVC II a Curții, punctul 55 de mai sus, punctul 318)

460 În speță, la solicitarea Tribunalului, Comisia a depus comunicarea privind obiecțiunile și documentele anexate. Comisia a întocmit de asemenea o listă enumerativă a documentelor cuprinse în dosar, în alcătuirea sa actuală.

461 Or, cu privire la acest aspect, se impune în primul rând constatarea că există o incertitudine asupra conținutului exact al dosarului în alcătuirea sa inițială. Astfel, Comisia a indicat, desigur, că dosarul în alcătuirea sa actuală era o copie a dosarului în alcătuirea sa inițială, acesta fiind format din „dosare componente" numerotate de la 1 la 71. Cu toate acestea, în același timp, Comisia a informat Tribunalul despre existența unui „dosar component" nenumerotat, denumit „Oberland Glas".

462 În al doilea rând, trebuie observat că, în mod expres, Comisia a recunoscut că a pierdut cele cinci „dosare componente" numerotate de la 66 la 70. Astfel, din scrisoarea Comisiei din 15 martie 2005 reiese că a ajuns la această concluzie constatând că deținea „dosare componente" numerotate de la 1 la 65 și că „dosarul component" 71 conținea comunicarea privind obiecțiunile.

463 În observațiile din 18 noiembrie 2005, Comisia a menționat că era „puțin probabil ca dosarele care nu au fost găsite să conțină înscrisuri dezincriminatorii". Invitată să precizeze în cadrul ședinței sensul acestei teze, Comisia a arătat că era „plauzibil" ca „dosarele componente" respective să nu conțină niciun document dezincriminator și ca, din punct de vedere „statistic", să nu poată fi utile apărării reclamantei.

464 Din aceste răspunsuri rezultă imposibilitatea Comisiei de a identifica în mod cert autorul, natura și conținutul fiecărui înscris care compune „dosarele componente” 66-70.

465 Așadar, este necesar să se verifice dacă reclamanta a avut posibilitatea să examineze toate documentele cuprinse în dosarul de investigare care pot fi pertinente pentru apărarea sa și, în ipoteza inexistenței unei asemenea situații, dacă încălcarea dreptului de acces la dosar era atât de importantă încât avea ca efect golirea de conținut a acestei garanții procedurale. Astfel, potrivit jurisprudenței, accesul la dosar face parte dintre garanțiile procedurale ce urmăresc protecția dreptului la apărare (Hotărârea Solvay I, punctul 35 de mai sus, punctul 59), iar încălcarea dreptului de acces la dosarul Comisiei în cursul procedurii prealabile adoptării deciziei este susceptibilă, în principiu, să determine anularea acestei decizii atunci când a adus atingere dreptului la apărare al întreprinderii în cauză (Hotărârea Corus UK/Comisia, punctul 459 de mai sus, punctul 127).

466 Cu privire la acest aspect, este necesar să se examineze dacă s-a adus atingere dreptului la apărare al reclamantei în ceea ce privește obiecțiunile formulate împotriva sa în cuprinsul comunicării privind obiecțiunile și al deciziei atacate.

467 Potrivit jurisprudenței, încălcarea dreptului la apărare trebuie examinată în funcție de împrejurările specifice fiecărei spețe, în sensul că aceasta are o legătură esențială cu obiecțiunile reținute de Comisie pentru a stabili încălcarea imputată întreprinderii în cauză (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 405 de mai sus, punctul 127). Prin urmare, trebuie efectuată o examinare sumară a obiecțiunilor de drept substanțial pe care Comisia le-a reținut în comunicarea privind obiecțiunile și în decizia atacată (Hotărârea Solvay I, punctul 35 de mai sus, punctul 60).

468 De asemenea, este necesar să se examineze existența unei încălcări a dreptului la apărare prin luarea în considerare a argumentelor concret invocate de întreprinderea în cauză împotriva deciziei atacate (a se vedea în acest sens Hotărârea ICI II, punctul 35 de mai sus, punctul 59).

469 În speță, în cadrul prezentei acțiuni, Tribunalul a examinat argumentarea dezvoltată de reclamantă și obiecțiunile cuprinse în decizia atacată și a concluzionat că era necesară respingerea motivului invocat de reclamantă.

470 În ceea ce privește existența unei poziții dominante, trebuie arătat că, pentru a stabili că reclamanta ocupa o poziție dominantă pe piața relevantă, Comisia s-a întemeiat în principal pe cota de piață deținută de reclamantă. Or, niciun indiciu nu permite să se prezume că reclamanta ar fi putut descoperi în „dosarele componente" lipsă documente care să infirme constatarea că deținea o poziție dominantă pe piața carbonatului de sodiu (a se vedea în acest sens Hotărârea ICI II, punctul 35 de mai sus, punctul 61). În plus, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 277 de mai sus, cote de piață foarte mari constituie, în sine, și în afara unor împrejurări excepționale, dovada existenței unei poziții dominante. Or, argumentele invocate de reclamantă care se raportează la fapte susceptibile să constituie împrejurări excepționale sunt fie contrazise de datele cifrice cuprinse în cererea introductivă și furnizate de reclamantă ori care cuprinse în decizia atacată și necontestate de reclamantă, fie inoperante. În sfârșit, chiar dacă se presupune că asemenea fapte ar fi existat și că ar fi menționate în documentele din „dosarele componente" lipsă, reclamanta nu putea să le ignore, având în vedere împrejurările speței, astfel încât, în această privință, dreptul său la apărare nu a fost afectat.

471 În ceea ce privește definiția pieței geografice, trebuie amintit că, la punctul 259 de mai sus, s-a constatat că o eventuală eroare din partea Comisiei în această privință nu ar fi putut avea o influență determinantă asupra rezultatului. Din cele arătate rezultă că se exclude ca reclamanta să fi putut identifica în clasoarele lipsă documente prin care să se poată contesta constatarea existenței poziției sale dominante.

472 În ceea ce privește folosirea abuzivă a poziției dominante, trebuie arătat mai întâi că reclamanta nu contestă în niciun moment constatările referitoare la sistemul de rabaturi pus în aplicare în Franța.

473 În continuare, trebuie arătat că din probele cu înscrisuri directe reiese caracterul de fidelizare al sistemului de rabaturi pus în aplicare de reclamantă. Or, într-un caz în care, precum în prezenta cauză, pentru a stabili diferitele încălcări, Comisia s-a întemeiat în decizia atacată numai pe probe cu înscrisuri directe, reclamanta trebuie să încerce să arate în ce măsură alte elemente de probă ar fi putut contesta caracterul de fidelizare al sistemului de rabaturi pus în aplicare sau, cel puțin, care ar fi fost explicația diferită ce ar fi putut fi dată probelor cu înscrisuri directe necontestate. Având în vedere sistemul de probațiune reținut în decizia atacată, în măsura în care contractele încheiate de reclamantă prezintă un caracter de fidelizare, accesul la „dosarele componente" lipsă nu ar fi avut nicio șansă să conducă procedura administrativă la un rezultat diferit (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, cunoscută sub numele „Ciment", T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, punctele 263 și 264 și jurisprudența citată).

474 În ceea ce privește reducerea „grup" acordată Saint-Gobain, trebuie amintit că reclamanta nu contestă nici existența protocolului secret, nici conținutul clauzei 4 a protocolului menționat (a se vedea punctul 349 de mai sus) și că din chiar textul acestei clauze rezultă că reducerea era calculată pe baza „tuturor achizițiilor" de carbonat de sodiu efectuate de Saint-Gobain de la reclamantă în Europa (a se vedea punctul 352 de mai sus). În aceste condiții, reclamanta ar fi trebuit să încerce să arate în ce măsură alte elemente de probă ar fi putut repune în discuție conținutul protocolului secret sau, cel puțin, să îi ofere o explicație diferită.

475 În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia protocolul secret nu a împiedicat filialele naționale ale Saint-Gobain să recurgă la amenințare în vederea negocierii unor condiții contractuale mai avantajoase sau chiar să rezilieze contractul încheiat cu aceasta, la punctul 357 de mai sus s-a constatat că acesta este inoperant. Chiar în ipoteza în care „dosarele componente" pierdute ar conține documente care să susțină acest argument, acest fapt nu ar putea fi, așadar, util în apărarea reclamantei.

476 În ceea ce privește acordurile de exclusivitate exprese, trebuie subliniat că Comisia s-a întemeiat pe probe cu înscrisuri directe și că reclamanta nu a explicat modul în care

documentele conținute în „dosarele componente” lipsă ar fi putut pune în discuție acordurile de exclusivitate sau ar fi dat o explicație diferită probelor cu înscrisuri.

477 În ceea ce privește exclusivitățile de fapt, trebuie amintit că, referitor la acordurile încheiate cu mai mulți producători de sticlă, reclamanta nu contestă constatările din decizia atacată (a se vedea punctul 376 de mai sus).

478 În ceea ce privește clauzele de concurență, trebuie amintit că reclamanta nu le contestă existența și că în mod greșit susține că în 1981 Comisia a acceptat asemenea clauze (a se vedea punctele 388-390 de mai sus). În plus, în ceea ce privește clauzele de salvgardare, trebuie amintit că este neîntemeiat argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia a asimilat aceste clauze cu clauze de concurență (a se vedea punctul 391 de mai sus).

479 Așadar, este exclus ca reclamanta să fi putut identifica în „dosarele componente” lipsă documente utile în apărare cu privire la aceste aspecte.

480 În sfârșit, în ceea ce privește caracterul discriminatoriu al practicilor criticate, argumentele invocate de reclamantă pentru respingerea acestuia sunt inoperante.

481 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că reclamanta nu a dovedit că nu a avut posibilitatea să examineze toate documentele cuprinse în dosarul de investigare care puteau fi pertinente pentru apărarea sa. Astfel, deși reclamanta nu a avut acces la toate documentele cuprinse în dosarul de investigare, această împrejurare nu a împiedicat-o, în speță, să își asigure apărarea în ceea ce privește obiecțiunile de drept substanțial pe care Comisia le-a reținut în comunicarea privind obiecțiunile și în decizia atacată.

482 În consecință, în împrejurările cauzei, nu este necesară anularea deciziei atacate pentru motivul că cinci „dosare componente" la care reclamanta nu a avut niciodată acces au dispărut din dosar. Prin urmare, al treilea aspect al celui de al șaselea motiv trebuie respins și, așadar, al șaselea motiv trebuie respins în totalitate.

2. *Cu privire la concluziile privind anularea sau reducerea amenzii*

483 Concluziile reclamantei privind anularea sau reducerea amenzii cuprind, în esență, cinci motive, întemeiate, în primul rând, pe aprecierea eronată a gravității încălcării, în al doilea rând, pe aprecierea eronată a duratei încălcării, în al treilea rând, pe existența circumstanțelor atenuante, în al patrulea rând, pe caracterul disproporționat al amenzii, și, în al cincilea rând, pe trecerea timpului.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe aprecierea eronată a gravității încălcării

Argumentele părților

484 Reclamanta invocă obligația Comisiei de a respecta Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor"). Cu toate acestea, în speță fiind incidente fapte anterioare adoptării acestor linii directoare, în principiu, Comisia nu ar fi avut obligația să le ia în considerare, cu două condiții: pe de o parte, atunci când liniile directoare menționate reiau principiile prevăzute de practica Comisiei și, pe de altă parte, atunci când au introdus o atenuare a politicii Comisiei în privința stabilirii cuantumului amenzii.

485 În ceea ce privește amenda care i-a fost aplicată prin decizia atacată, reclamanta invocă mai multe argumente în vederea contestării cuantumului acesteia.

486 În primul rând, reclamanta susține că nu și-a apropriat niciodată posibilitățile de vânzare ale concurenților săi, pe piețele naționale relevante cota sa de piață fiind mult inferioară pragului de 100 %. În plus, durata contractelor încheiate cu clienții ar fi fost de maximum doi ani, ceea ce nu constituia în mod vădit o durată lungă, aspect care ar fi fost recunoscut de Comisie în 1981. Pe de altă parte, nu s-ar fi demonstrat că practicile pretins abuzive ar fi avut un efect negativ asupra consumatorilor.

487 În al doilea rând, reclamanta susține că, în legătură cu referirea în decizia atacată, în privința sa, la încălcările articolului 81 CE, Comisia nu a ținut seama de faptul că, în urma anulării Deciziei 91/297 prin Hotărârea Solvay I, punctul 35 de mai sus, nu a fost adoptată nicio decizie nouă în temeiul articolului 81 CE.

488 În al treilea rând, reclamanta arată că unii dintre responsabilii săi la nivel înalt, avertizați fiind de obligația de a respecta dreptul comunitar al concurenței, ar fi optat să i se conformeze prin aplicarea instrucțiunilor rezultate din negocierile cu Comisia în 1981. În plus, în considerentele (192) și (193), decizia atacată ar conține o contradicție, întrucât, pe de o parte, Comisia ar fi indicat că ar fi luat în considerare numai reducerile de fidelitate și acordurile de exclusivitate neoficiale în măsura în care, în opinia legitimă a reclamantei, clauzele de concurență, contractele de tonaj cu marjă de plus/minus 15 % și contractele pe durată nedeterminată cu preaviz de doi ani fuseseră acceptate în 1981, și, pe de altă parte, Comisia ar fi considerat că, în practică, aceste dispoziții urmăreau consolidarea exclusivității reclamantei.

489 În al patrulea rând, reclamanta afirmă că, în ceea ce o privește, unele sancțiuni anterioare constând în amenzi substanțiale pentru fapte de coluziune în industria chimică nu ar putea fi considerate circumstanțe agravante. Astfel, potrivit Liniilor

directoare privind metoda de stabilire a amenzilor, existența unui caz de încălcări repetate ar presupune încălcări de același tip. Or, reclamanta arată că nu a fost niciodată sancționată de Comisie pentru abuz de poziție dominantă.

490 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

491 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, deși Comisia dispune de o putere de apreciere în cadrul stabilirii cuantumului fiecărei amenzi, fără a avea obligația aplicării unei formule matematice exacte, cu toate acestea, potrivit articolului 17 din Regulamentul nr. 17, Tribunalul are competență de fond în sensul articolului 229 CE în ceea ce privește acțiunile introduse împotriva deciziilor prin care Comisia stabilește o amendă și, în consecință, poate anula, reduce sau majora amenda aplicată (Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 165, și Hotărârea din 13 decembrie 2006, FNCBV și alții/Comisia, T-217/03 și T-245/03, Rec., p. II-4987, punctul 358).

492 În primul rând, în ceea ce privește aplicarea Liniilor directoare privind metoda de stabilire a amenzilor, trebuie amintit că, întrucât Decizia 91/299 a fost anulată ca urmare a unui viciu de procedură, Comisia avea dreptul să adopte o nouă decizie fără a iniția o nouă procedură administrativă.

493 Din moment ce conținutul deciziei atacate este cvasiidentic cu cel al Deciziei 91/299, iar cele două decizii sunt întemeiate pe aceleași motive, în cadrul stabilirii cuantumului amenzii, decizia atacată este supusă normelor în vigoare la momentul adoptării Deciziei 91/299.

494 Astfel, Comisia a reluat procedura din etapa în care fusese săvârșită eroarea de procedură și, fără a recurge la o nouă apreciere a cazului în lumina normelor care nu existau în momentul adoptării Deciziei 91/299, a adoptat o nouă decizie. Or, adoptarea unei noi decizii exclude prin ipoteză aplicarea liniilor directoare ulterioare primei adoptări.

495 Prin urmare, în prezenta cauză nu sunt aplicabile Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor.

496 În al doilea rând, trebuie arătat că încălcările imputate reclamantei, respectiv reducerile de fidelitate și acordurile de exclusivitate neoficiale, au fost considerate de Comisie de o „gravitate extremă” [considerentele (191)-(193) ale deciziei atacate].

497 Cu privire la acest aspect, trebuie arătat că, potrivit jurisprudenței, cuantumul amenzilor trebuie eșalonat în funcție de împrejurările încălcării și de gravitatea încălcării, iar aprecierea gravității încălcării în vederea stabilirii cuantumului amenzii trebuie efectuată prin luarea în considerare îndeosebi a naturii restrângerilor concurenței (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 23 februarie 1994, CB și Europay/Comisia, T-39/02 și T-40/02, Rec., p. II-49, punctul 143 și jurisprudența citată).

498 Astfel, pentru aprecierea gravității încălcărilor normelor comunitare de concurență imputabile unei întreprinderi, în vederea stabilirii unui cuantum proporțional al amenzii, Comisia poate ține seama de durata deosebit de îndelungată a anumitor încălcări, de numărul și de diversitatea încălcărilor care au privit totalitatea sau cvasitotalitatea produselor întreprinderii în cauză, unele dintre acestea afectând toate statele membre, de gravitatea specifică a încălcărilor din cadrul unei strategii deliberate și coerente care urmărește, prin practici de eliminare diverse în privința concurenților și printr-o politică de fidelizare a clienților, să mențină în mod artificial sau să consolideze poziția dominantă a întreprinderii pe unele piețe în care concurența era deja limitată, de efectele abuzului, deosebit de nefaste pe plan concurențial, și de avantajul în favoarea

întreprinderii rezultat din încălcările săvârșite de aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 1994, Tetra Pak/Comisia, T-83/91, Rec., p. II-755, punctele 240 și 241).

499 În speță, trebuie să se considere că practicile imputate reclamantei justificau calificarea reținută de Comisie ca fiind de o „gravitate extremă".

500 Astfel, prin acordarea de reduceri privind tonajul marginal clienților săi și prin încheierea de acorduri de fidelizare cu aceștia, reclamanta a menținut în mod artificial sau și-a consolidat poziția dominantă pe piața relevantă, pe care concurența era deja limitată.

501 În plus, niciunul dintre argumentele invocate de reclamantă nu permite să se considere că gravitatea încălcărilor a fost apreciată în mod eronat de Comisie.

502 *Primo*, în ceea ce privește critica întemeiată pe faptul că reclamanta și-ar fi apropriat toate oportunitățile de vânzare ale concurenților săi, se impune constatarea, mai întâi, că, prin politica sa de fidelizare a clienților, reclamanta a urmărit să își excludă concurenții de pe piață. În această privință, nu se poate considera că, întrucât cota sa de piață era inferioară pragului de 100 %, practica acesteia nu a avut un efect de excludere.

503 În continuare, trebuie arătat că efectul negativ al practicilor reclamantei asupra consumatorilor nu trebuia demonstrat în mod special de Comisie. Astfel, în cadrul existenței unei încălcări a articolului 82 CE, nu este necesar să se examineze dacă acel comportament a cauzat un prejudiciu consumatorilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 15 martie 2007, British Airways/Comisia, C-95/04 P, Rep., p. I-2331, punctele 106 și 107 și jurisprudența citată).

504 *Secundo*, în ceea ce privește trimiterea la articolul 81 CE, se impune constatarea că, în considerentul (191) al deciziei atacate, Comisia a arătat doar că, date fiind împrejurările specifice ale acelui caz, încălcările imputate erau mai grave decât încălcările articolului 81 CE, deopotrivă imputate reclamantei. Așadar, Comisia nu a ignorat nicidecum faptul că încălcările privind articolul 82 CE și cele privind articolului 81 CE erau autonome și că trebuiau, prin urmare, să facă obiectul unui tratament diferit.

505 *Tertio*, în ceea ce privește adaptarea contractelor încheiate de reclamantă și pretinsa contradicție cuprinsă în considerentul (193) al deciziei atacate, este suficient să se constate că amenda aplicată reclamantei nu privește dispozițiile acceptate de Comisie în 1982.

506 *Quarto*, în ceea ce privește încălcările repetate, trebuie arătat că, în răspunsul la o întrebare scrisă adresată de Tribunal, Comisia a confirmat că obiecțiunea menționată în considerentul (194) al deciziei atacate, potrivit căreia reclamantei i se aplicaseră deja în mai multe rânduri amenzi substanțiale pentru fapte de coluziune în industria chimică (peroxizi, polipropilenă, PVC), constituia o circumstanță agravantă.

507 În această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, analiza gravității încălcării săvârșite trebuie să țină seama de eventuale încălcări repetate (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 405 de mai sus, punctul 91, și Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctul 348).

508 Noțiunea de încălcări repetate, astfel cum este înțeleasă în anumite sisteme de drept naționale, presupune ca o persoană să fi săvârșit noi încălcări după ce a fost sancționată

pentru încălcări similare (Hotărârea Tribunalului din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, T-141/94, Rec., p. II-347, punctul 617).

509 Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor, deși nu sunt aplicabile prezentului litigiu, privesc împrejurări similare, referindu-se la „încălcări de același tip".

510 Or, se impune constatarea că încălcările pentru care reclamantei i s-au aplicat în mai multe rânduri amenzi substanțiale pentru fapte de coluziune în industria chimică se referă la articolul 81 CE. Astfel, după cum a precizat Comisia, sunt în discuție Decizia 85/374/CEE din 23 noiembrie 1984 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/30.907 – Peroxigeni) (JO 1985, L 35, p. 1), Decizia 86/398/CEE din 23 aprilie 1986 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/31.149 – Polipropilenă) (JO L 230, p. 1) și, în sfârșit, Decizia 89/190/CEE din 21 decembrie 1988 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/31.865 – PVC) (JO 1989, L 74, p. 1). În plus, practicile care au făcut obiectul deciziilor menționate la punctul precedent sunt foarte diferite de cele în discuție în prezenta cauză.

511 Așadar, Comisia a reținut în mod eronat o circumstanță agravantă împotriva reclamantei și, în consecință, se impune reformarea deciziei atacate prin reducerea cu 5 % a cuantumului amenzii aplicate reclamantei.

512 Prin urmare, cuantumul amenzii trebuie redus cu 1 milion de euro.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe aprecierea eronată a duratei încălcărilor

Argumentele părților

513 Reclamanta arată că, în lipsa oricărei politici centralizate din partea sa și întrucât condițiile contractuale erau stabilite la nivel național, Comisia trebuia să țină seama de întinderea geografică a pretinselor încălcări, ceea ce ar fi condus-o să concluzioneze în sensul unei durate diferite a încălcărilor în privința fiecăruia dintre statele vizate. O asemenea luare în considerare ar fi influențat și cuantumul amenzii, în special în ceea ce privește cifra de afaceri de care urma să se țină seama.

514 Comisia contestă argumentele invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

515 Potrivit considerentului (195) al deciziei atacate, încălcările au început cu aproximație din 1983, respectiv la scurt timp după negocierile dintre reclamantă și Comisie și închiderea dosarului Comisiei, și au continuat cel puțin până la sfârșitul anului 1990.

516 Pe de altă parte, Comisia a definit piața geografică relevantă în sensul că avea o dimensiune comunitară.

517 Rezultă inexistența obligației Comisiei de a stabili durata încălcărilor printr-o examinare de la stat la stat. Astfel cum trebuia să procedeze, Comisia a stabilit datele de început și de sfârșit ale încălcărilor pe piața geografică relevantă, și anume Europa de Vest continentală în ansamblu.

518 În orice caz, în ipoteza în care Comisia ar fi trebuit să diferențieze durata încălcărilor în funcție de diferitele piețe naționale, atunci ar fi trebuit să aplice mai multe amenzi, al căror cuantum total nu ar fi fost inferior celui reținut în decizia atacată. Din cele arătate rezultă că o eventuală eroare a Comisiei cu privire la definirea pieței geografice relevante nu ar justifica nici anularea deciziei atacate, nici o reducere a amenzii.

519 Prin urmare, al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe existența unor circumstanțe atenuante

520 Al treilea motiv cuprinde cinci aspecte, întemeiate pe lipsa încălcărilor repetate, pe cooperarea reclamantei cu Comisia, pe protecția încrederii legitime și pe buna-credință a reclamantei, pe principiul securității juridice și, respectiv, pe „atitudinea surprinzătoare" a Comisiei.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe lipsa încălcărilor repetate

521 Reclamanta susține că nu a făcut niciodată obiectul unei proceduri întemeiate pe articolul 82 CE din partea Comisiei.

522 În această privință, după cum s-a arătat mai sus, analiza gravității încălcării săvârșite trebuie să țină seama de eventuale încălcări repetate, acestea putând justifica o majorare a cuantumului amenzii.

523 În schimb, lipsa încălcărilor repetate nu poate constitui o circumstanță atenuantă, din moment ce o întreprindere are obligația de principiu de a nu săvârși încălcări ale articolului 82 CE.

524 Prin urmare, primul aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe cooperarea reclamantei cu Comisia

525 Reclamanta afirmă că a cooperat în cadrul investigației, atât în cursul vizitelor efectuate de Comisie în incintele sale, cât și prin răspunsurile la solicitările de informații adresate de Comisie.

526 Potrivit articolului 11 din Regulamentul nr. 17, intitulat „Solicitarea de informații”:

„(4) Obligația de a furniza informațiile solicitate revine proprietarilor întreprinderilor sau reprezentanților acestora și, în cazul persoanelor juridice, al societăților sau al asociațiilor care nu au personalitate juridică, persoanelor autorizate să le reprezinte în temeiul legii sau al statutului.

(5) În cazul în care o întreprindere sau o asociație de întreprinderi nu furnizează informațiile cerute în termenul stabilit de Comisie sau în cazul în care furnizează informații incomplete, Comisia va solicita printr-o decizie să îi fie furnizate informațiile. Decizia precizează informațiile solicitate, stabilește un termen corespunzător în care informațiile trebuie furnizate și indică sancțiunile prevăzute la articolul 15 alineatul (1) [litera] (b) și la articolul 16 alineatul (1) [litera] (c), precum și dreptul de a ataca decizia la Curtea de Justiție." [traducere neoficială]

527 Potrivit unei jurisprudențe constante, o cooperare la investigație care nu depășește nivelul ce rezultă din obligațiile ce revin întreprinderilor în temeiul articolului 11 alineatele (4) și (5) din Regulamentul nr. 17 nu justifică o reducere a amenzii (Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Solvay/Comisia, T-12/89, Rec., p. II-907, punctele 341 și 342, și Hotărârea Tribunalului din 18 iulie 2005, Scandinavian System/Comisia, T-241/01, Rec., p. II-2917, punctul 218). În schimb, o asemenea reducere se justifică atunci când întreprinderea a furnizat informații care au depășit nivelul celor a căror prezentare poate fi impusă de Comisie în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Daesang și Sewon Europe/Comisia, T-230/00, Rec., p. II-2733, punctul 137).

528 Or, în speță, reclamanta susține numai că a răspuns la solicitările de informații ce i-au fost adresate. Întrucât acest comportament se încadrează în obligațiile ce revin reclamantei, nu poate constitui o circumstanță atenuantă.

529 În ceea ce privește pretinsa cooperare a reclamantei cu Comisia în cadrul vizitelor efectuate în incintele sale, trebuie arătat că acest comportament se încadrează deopotrivă în obligațiile ce revin întreprinderii și nu poate constitui o circumstanță atenuantă.

530 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe protecția încrederii legitime și pe buna-credință a reclamantei

531 Reclamanta arată că, în urma negocierilor desfășurate în cadrul primei proceduri, în 1981, a considerat că cerințele Comisiei erau îndeplinite de contractele pe care le încheiase, astfel cum au fost adaptate, și de politica sa comercială. Reclamanta susține de asemenea că discuțiile intervenite în 1981 atestă buna sa credință, deoarece a modificat de la bun început toate contractele pentru a le conforma observațiilor din acea perioadă ale Comisiei.

532 În plus, în urma hotărârii Curții de Apel din Liège din 20 octombrie 1989 în cauza FMC, reclamanta ar fi putut să considere în mod legitim că nu deținea o poziție dominantă.

533 Or, mai întâi, în ceea ce privește negocierile desfășurate în perioada 1980-1982, trebuie amintit că, după cum precizează considerentul (193) al deciziei atacate, amenda aplicată reclamantei nu privește dispozițiile acceptate de Comisie în 1982.

534 În continuare, trebuie arătat că argumentele întemeiate pe hotărârea Curții de Apel din Liège din 20 octombrie 1989 nu pot fi acceptate. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat hotărârea respectivă, Curtea de Apel din Liège nu a statuat asupra fondului cu privire la existența sau inexistența unei poziții dominante a reclamantei.

535 Prin urmare, al treilea aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe principiul securității juridice

536 În opinia reclamantei, la stabilirea cuantumului amenzii, ar fi trebuit luat în considerare caracterul incert al noțiunii „poziție dominantă" și al aplicării acesteia în situația sa, având în vedere nivelul rezonabil al cotei sale de piață, capacitatea de compensare a clienților săi și puterea sa de piață relativă.

537 Cu privire la acest aspect, trebuie amintită mai întâi jurisprudența referitoare la determinarea poziției dominante a unei întreprinderi pe piața comunitară, care era deja consacrată. În special, în Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 275 de mai sus, Curtea a definit cu precizie noțiunea „poziție dominantă". Astfel, la punctul 38 din această hotărâre, s-a precizat că poziția dominantă menționată la articolul 82 CE privește o situație de putere economică deținută de o întreprindere care îi conferă acesteia capacitatea de a se opune menținerii unei concurențe efective pe piața în cauză, dându-i posibilitatea de a adopta, într-o măsură apreciabilă, comportamente independente față de concurenții săi, de clienții săi și, în sfârșit, de consumatori.

538 În continuare, trebuie arătat că, în opinia reclamantei înseși, „cotele de piață oscilează, în esență, în jurul pragului de 50 % dacă piețele sunt naționale și în intervalul 60-70 % dacă piața este europeană". Prin urmare, în lumina jurisprudenței citate la punctul 277 de mai sus, aceasta deținea cote de piață foarte importante, care constituiau, în afara unor împrejurări excepționale, dovada existenței unei poziții dominante.

539 În consecință, al patrulea aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe „atitudinea surprinzătoare” a Comisiei

540 În opinia reclamantei, Comisia ar fi admis în 1981 practici considerate ulterior încălcări foarte grave. Prin urmare, Comisia ar fi revenit asupra poziției sale fără explicații.

541 În această privință, este suficient a se aminti că, în considerentul (193) al deciziei atacate, Comisia a efectuat o diferențiere între practicile pe care le sancționa în prezenta cauză și cele pe care le acceptase în 1982, în privința cărora nu a aplicat nicio amendă.

542 Prin urmare, al cincilea aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins, iar al treilea motiv trebuie respins în totalitate.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe caracterul disproporționat al amenzii

543 Reclamanta arată că amenda aplicată de Comisie a avut un cuantum disproporționat. În opinia reclamantei, cuantumul amenzii era „exorbitant” în perioada producerii faptelor incriminate. Pe de o parte, Comisia ar fi trebuit să țină seama de circumstanțe atenuante, în special de buna sa credință, de încrederea sa legitimă și de securitatea sa juridică. Pe de altă parte, Comisia ar fi trebuit să țină seama de cifra de afaceri a activităților sale vizate în mod real de decizia atacată, și anume activitățile sale din Franța, din Germania și din Belgia.

544 Cu privire la acest aspect, trebuie amintit că în mod întemeiat Comisia a considerat că încălcările imputate reclamantei erau de o „gravitate extremă”. În considerentul (191) al

deciziei atacate, aceasta a arătat în special că reclamanta era primul producător de sodă din Comunitate, că încălcările i-au permis să își consolideze gestionarea pieței prin excluderea unei concurențe efective de pe cea mai mare parte a pieței comune și că, apropriindu-și toate oportunitățile de vânzare ale concurenților pe o perioadă îndelungată, reclamanta a produs prejudicii în mod durabil structurii pieței relevante, în dezavantajul consumatorilor.

545 Prin urmare, Comisia avea în mod întemeiat posibilitatea să aplice reclamantei o amendă în cuantum de 20 de milioane de euro.

546 Doar cu titlu indicativ, trebuie observat că Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor, deși nu sunt aplicabile în speță, prevăd că, în privința încălcărilor „grave", cuantumul de plecare pentru stabilirea amenzii avute în vedere este cuprins între 1 și 20 de milioane de euro.

547 În ceea ce privește existența unor circumstanțe atenuante, este suficient să se constate că argumentele invocate de reclamantă au fost respinse la punctele 536-542 de mai sus.

548 În ceea ce privește luarea în considerare a locului încălcărilor, din jurisprudență rezultă că cifra de afaceri prevăzută la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 cu titlu de limită superioară a amenzii care poate fi aplicată privește cifra de afaceri globală a întreprinderii în cauză, care prin ea însăși indică în mod aproximativ importanța și influența acesteia pe piață. Dispoziția sus-menționată din Regulamentul nr. 17 nu conține nicio limită teritorială în privința cifrei de afaceri realizate. În cadrul respectării limitei prevăzute de această dispoziție, Comisia poate stabili amenda pornind de la o cifră de afaceri la alegerea sa, în termeni de bază geografică și de produse relevante (a se vedea Hotărârea Ciment, punctul 473 de mai sus, punctele 5022 și 5023 și jurisprudența citată).

549 În aceste condiții, în prezenta cauză, Comisia nu avea obligația de a lua în considerare un criteriu teritorial la stabilirea cuantumului amenzii.

550 Pe de altă parte, reclamanta nu invocă depășirea de către Comisie a cuantumului maxim al amenzii care îi poate fi aplicată în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

551 Prin urmare, al patrulea motiv trebuie respins.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe trecerea timpului

552 În opinia reclamantei, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare faptul că au trecut mai mult de 11 ani de la încetarea pretinsei încălcări. Reclamanta ridică problema „actualității" caracterului sancționator și descurajator al amenzii, în condițiile în care aceasta și-a adaptat politica comercială în conformitate cu cerințele Comisiei. Reclamanta nu vede nici justificarea ce ar putea fi dată în temeiul caracterului descurajator al amenzii în privința unor întreprinderi terțe.

553 Mai întâi, trebuie amintit că, în prezenta cauză, Comisia a respectat dispozițiile Regulamentului nr. 2988/74, precum și principiul termenului rezonabil. Prin urmare, Comisia nu poate fi criticată pentru întârzierea adoptării deciziei atacate.

554 În continuare, din jurisprudență rezultă că, la stabilirea cuantumului amenzilor pentru o încălcare a dreptului concurenței, Comisia trebuie să ia în considerare nu numai

gravitatea încălcării și împrejurările specifice cauzei, ci și contextul în care încălcarea respectivă a fost săvârșită, și să asigure caracterul descurajator al acțiunii sale, în special pentru tipurile de încălcări care sunt deosebit de prejudiciabile pentru realizarea obiectivelor Comunității (Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctul 106, și Hotărârea Tribunalului din 5 aprilie 2006, Degussa/Comisia, T-279/02, Rec., p. II-897, punctul 272)

555 Așadar, o amendă, chiar dacă este adoptată din nou după o anumită perioadă, nu își poate pierde caracterul sancționator și descurajator, din moment ce se stabilește că întreprinderea în cauză a încălcat dreptul concurenței, în special prin încălcări de o gravitate extremă, precum în prezenta cauză.

556 Prin urmare, al cincilea motiv trebuie respins.

557 În concluzie, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 507-512 de mai sus, se impune reformarea deciziei atacate în măsura în care reține în mod greșit circumstanța agravantă a unor încălcări repetate din partea reclamantei.

558 În consecință, cuantumul amenzii aplicate reclamantei trebuie stabilit la 19 milioane de euro

Cu privire la cheltuielile de judecată

559 Potrivit articolului 87 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli.

560 În speță, concluziile reclamantei au fost declarate în parte întemeiate. Tribunalul consideră că se realizează o justă apreciere a împrejurărilor speței prin decizia ca reclamanta să suporte propriile cheltuieli de judecată, precum și 95 % din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, iar Comisia să suporte 5 % din propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a șasea)

declară și hotărăște:

1) **Stabilește cuantumul amenzii aplicate Solvay SA prin articolul 2 din Decizia 2003/6/CE a Comisiei din 13 decembrie 2000 privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] (cazul COMP/33.133 – C: Carbonat de sodiu – Solvay) la 19 milioane de euro.**

2) **Respinge celelalte capete de cerere.**

3) **Reclamanta suportă propriile cheltuieli de judecată și 95 % din cheltuielile de judecată efectuate de Comisia Europeană**

4) **Comisia suportă 5 % din propriile cheltuieli de judecată.**

Meij Vadapalas Dittrich

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 17 decembrie 2009.

Semnături

Cuprins

Situația de fapt . . . . . II - 4638

Procedura . . . . . II - 4653

Concluziile părților . . . . . II - 4658

În drept . . . . . II - 4659

1. Cu privire la concluziile prin care se solicită anularea deciziei atacate . . . . . II - 4660

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe trecerea timpului . . . . . II - 4660

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o aplicare eronată a normelor privind prescripția . . . . . II - 4660

— Argumentele părților . . . . . II - 4660

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4662

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiului termenului rezonabil . . . . . II - 4667

— Argumentele părților . . . . . II - 4667

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4670

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea normelor fundamentale de procedură necesare pentru adoptarea și pentru autentificarea deciziei atacate . . . . . II - 4675

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe încălcarea principiului colegialității . . . . II - 4676

— Argumentele părților . . . . . II - 4676

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4677

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiului securității juridice II - 4679

— Argumentele părților . . . . . II - 4679

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4680

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe încălcarea dreptului reclamantei de a fi din nou audiată . . . . . II - 4683

— Argumentele părților . . . . . II - 4683

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4685

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe lipsa unei noi consultări a Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante . . . . . II - 4687

— Argumentele părților . . . . . II - 4687

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4688

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe compunerea nelegală a Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante . . . . . II - 4690

— Argumentele părților . . . . . II - 4690

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4690

Cu privire la al șaselea aspect, întemeiat pe utilizarea documentelor reținute cu încălcarea Regulamentului nr. 17 . . . . . II - 4691

— Argumentele părților . . . . . II - 4691

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4694

Cu privire la al optulea aspect, întemeiat pe încălcarea principiilor imparțialității, bunei administrări și proporționalității . . . . . II - 4697

— Argumentele părților . . . . . II - 4697

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4698

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe definiția eronată a pieței geografice . . . . . II - 4699

Argumentele părților . . . . . II - 4699

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4701

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe lipsa poziției dominante . . . . . II - 4705

Argumentele părților . . . . . II - 4705

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4708

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe lipsa abuzului de poziție dominantă . . . . II - 4714

Cu privire la primul aspect, referitor la reducerile privind tonajul marginal . . . . . II - 4714

— Argumentele părților . . . . . II - 4714

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4716

Cu privire la al doilea aspect, referitor la reducerea „grup” acordată Saint-Gobain . . . . . II - 4723

— Argumentele părților . . . . . II - 4723

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4725

Cu privire la al treilea aspect, referitor la acordurile de exclusivitate . . . . . II - 4727

— Argumentele părților . . . . . II - 4727

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4728

Cu privire la al patrulea aspect, referitor la clauzele de concurență . . . . . II - 4732

— Argumentele părților . . . . . II - 4732

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4733

Cu privire la al cincilea aspect, referitor la caracterul discriminatoriu al practicilor criticate . . . . . II - 4734

— Argumentele părților . . . . . II - 4734

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4735

Cu privire la al șaselea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului de acces la dosar . . . II - 4737

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe lipsa de acces la documentele incriminatorii II - 4739

— Argumentele părților . . . . . II - 4739

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4739

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe existența unor documente utile apărării aflate printre documentele de la dosar consultate în cadrul măsurilor de organizare a procedurii . . . . . II - 4741

— Cu privire la piața geografică relevantă . . . . . II - 4742

— Cu privire la piața relevantă a produsului . . . . . II - 4743

— Cu privire la existența unei poziții dominante . . . . . II - 4744

— Cu privire la folosirea abuzivă a poziției dominante . . . . . II - 4745

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe lipsa consultării complete a dosarului de către reclamantă . . . . . II - 4748

— Argumentele părților . . . . . II - 4748

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4749

2. Cu privire la concluziile privind anularea sau reducerea amenzii . . . . . II - 4757

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe aprecierea eronată a gravității încălcării . . . . II - 4757

Argumentele părților . . . . . II - 4757

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4759

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe aprecierea eronată a duratei încălcărilor . . II - 4764

Argumentele părților . . . . . II - 4764

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 4764

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe existența unor circumstanțe atenuante . . . II - 4765

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe lipsa încălcărilor repetate . . . . . II - 4765

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe cooperarea reclamantei cu Comisia . . . II - 4766

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe protecția încrederii legitime și pe buna-credință a reclamantei . . . . . II - 4768

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe principiul securității juridice . . . . . II - 4769

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe „atitudinea surprinzătoare" a Comisiei II - 4770

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe caracterul disproporționat al amenzii . . . II - 4770

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe trecerea timpului . . . . . II - 4772

Cu privire la cheltuielile de judecată . . . . . II - 4774